

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**MIGRANTSKA KRIZA U BOSNI I HERCEGOVINI:
HUMANITARNI I SIGURNOSNI ASPEKTI**

-magistarski rad-

Kandidat
Trnka Dženan
Broj indexa: 814/II-SPS

Mentor
Prof. dr. Smajić Mirza

Sarajevo, juli 2021

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**MIGRANTSKA KRIZA U BOSNI I HERCEGOVINI:
HUMANITARNI I SIGURNOSNI ASPEKTI**

-magistarski rad-

Kandidat
Trnka Dženan
Broj indexa: 814/II-SPS

Mentor
Prof. dr. Smajić Mirza

Sarajevo, juli 2021

SADRŽAJ

APSTRAKT	3
ABSTRACT	4
SKRACENICE	5
UVOD	6
I. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR RADA	9
1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA	9
2. PREDMET ISTRAŽIVANJA	9
2.1. Kategorijalno pojmovni sistem	11
3. CILJEVI ISTRAŽIVANJA	14
3.1. Naučni cilj istraživanja	14
3.2. Društveni cilj istraživanja	14
4. SISTEM HIPOTEZA	15
4.1. Generalna hipoteza	15
4.2. Posebne – pojedinačne hipoteze	15
4.3. Sistem indikatora	16
5. NAČIN ISTRAŽIVANJA	16
5.1. Vrsta i tip istraživanja	16
5.2. Teorijsko metodološki pravac israživanja	17
6. NAUČNA I DRUŠTVENA OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA	19
7. VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE PREDMETA ISTRAŽIVANJA	20
7.1. Naučno – disciplinarno određenje predmeta istraživanja	20
II. POLITIČKO – PRAVNA UREĐENOST I NADLEŽNE INSTITUCIJE BIH	21
1. DRUŠTVENA UREĐENOST I KARAKTERISTIKE BIH	21
2. STRUKTURA NADLEŽNIH INSTITUCIJA ZA MIGRACIJE	23
2.1. Granična policija Bosne i Hercegovine	23
2.2. Služba za poslove sa strancima BiH	24
2.3. Međunarodna agencija za migracije (IOM)	25
3. PREGLED MIGRACIJSKIH TOKOVA	26
3.1. Migracije van granica BiH	26
3.2. "Push" i "pull" faktori migracija (faktori pokretanja i privlačenja)	30
3.3. Bosna i Hercegovina na balkanskoj ruti	31
III. HUMANITARNI ASPEKTI MIGRANTSKE KRIZE U BIH	34
1. PRISTUP MIGRACIJAMA	34
1.1. Strategija u oblasti migracija i azila	35
2. NESPREMNOST NADLEŽNIH ORGANA NA HUMANITARNU KRIZU	37
2.1. Regulacija migrantskog pritiska	40
3. SISTEM AZILA	43
4. HUMANITARNO ZBRINJAVANJE IZBJEGLICA I MIGRANATA U BIH	45
4.1. Smještajni kapaciteti	45
4.2. Otvaranje privremenih prihvatnih centara i sukob nadležnosti	46

4.3	Intezitet migrantskog pritiska kroz statističke podatke nadležnih institucija	51
5.	READMISIJSKI SPORAZUMI KAO MEHANIZAM KONTROLE MIGRACIJA	55
5.1.	Provođenje postupka readmisije	57
5.2.	Prihvat po osnovu Sporazuma o readmisiji	58
5.3.	Predaja po osnovu sporazuma o readmisiji	59
5.4.	Potpomognuti dobrovoljni povratak realizovan kroz projekat posebne namjene	61
6.	SOCIJALNA PRAVA MIGRANATA	62
6.1.	Pružanje zdravstvene zaštite	62
6.2.	Primarna zdravstvena zaštita	63
6.3.	Psiho-socijalna zaštita	63
6.4.	Položaj djece u prihvatnim centrima	64
IV.	SIGURNOSNI ASPEKTI MIGRANTSKE KRIZE U BIH	65
1.	NEREGULARNE MIGRACIJE KAO SIGURNOSNI IZAZOV	65
2.	MIGRANTSKE RUTE KROZ BIH	69
2.1.	Propusnost granice	71
2.2.	Nezakoniti prelasci granice	73
3.	KRIJUMČARENJE MIGRANATA	75
3.1.	Pojavni oblici krijumčarenja ljudi (Modus operandi)	78
3.2.	Kvalifikacija krivičnih djela krijumčarenja ljudi	81
4.	KRIMINOGENI FAKTORI MJESOVITIH MIGRACIJA	82
4.1.	Deportovane osobe iz Bosne i Hercegovine	82
4.2.	Krivotvorenje ličnih isprava	83
4.3.	Krivična i prekršajna djela migranata u BiH	84
5.	PREGLED STANJA (Unsko-sanski, Kanton Sarajevo i Tuzlanski kanton)	86
5.1.	Unsko – sanski kanton	86
5.2.	Kanton Sarajevo	88
5.3.	Tuzlanski kanton	90
6.	MIGRACIJE – PRIJETNJA OD TERORIZMA	91
6.1.	Terorizam kao posljedica migracija	91
V.	HUMANITARNI – SIGURNOSNI ASPEKTI	93
1.	STANJE U SVIJETU I REFLEKSIJA NA BOSNU I HERCEGOVINU	93
1.1.	Opći pregled stanja sigurnosti u svijetu („Push faktori“)	94
1.2.	Faktori privlačenja za povećanje ilegalnih migracija („pull faktori“)	101
1.3.	Problematika u postupku utvrđivanja identiteta i udaljenja iz BiH	103
1.4.	"Push back" metode vraćanja migranata	105
2.	MIGRACIJE U USLOVIMA PANDEMIJE COVID – 19	107
VI.	ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	109
VII.	DISKUSIJE	115
	BIBLIOGRAFIJA	116

APSTRAKT

Migrantska kriza koja je eskalirala na prostoru jugoistočne Evrope tokom 2015. godine u početnim talasima je zaobišla prostor Bosne i Hercegovine, međutim kako su pojedine zemlje regiona poduzimale mjere suzbijanja neregularnih migracija tako se i migrantski tok postepeno prebacivao na prostor BiH, masovno i nekontrolisano krajem 2017. godine i on traje i danas. Završni rad na temu "Migrantska kriza u Bosni i Hercegovini: Humanitarni i sigurnosni aspekti" bavi se masovnim mješovitim migracijama odnosno neregularnim migracijama i to je stvarnost sa kojom se suočava bosanskohercegovačko društvo već duži period, čekajući odgovarajući sistematski odgovor vlasti kako bi se ublažile posljedice koje sa sobom one nose. Migrantska kriza koja pogađa BiH rezultirala je humanitarnom krizom a u pojedinim regijama i humanitarnom katastrofom. Rad se takođe bavi sigurnosnim prijetnjama koje neregularne migracije sa sobom nose ali i njen uticaj na unutrašnju sigurnost.

Institucionalno djelovanje i često neusklađeni odgovori u proteklom periodu suočavanja sa neregularnim migracijama otkrio je sve slabosti društvene uređenosti skovane prije četvrt stoljeća te doprinosi političkoj nestabilnosti kako unutar same države tako i regiona. Predmet ovog rada su humanitarni i sigurnosni aspekti migrantske krize i uzročno-posljedična veza iste. Iako postoji mnoštvo radova na temu migracija ovaj rad će kroz službene izvještaje, relevantnu statistiku i analizu podataka dati uvid u stvarno stanje, odnosno prikazati realnu sliku problema sa kojim se suočava Bosna i Hercegovina i njeno društvo te predložiti smjernice novim strategijama upravljanja neregularnim migracijama i planovima djelovanja kako bi se uspješno suočili sa rizicima koji prijete sigurnosnom sistemu, ublažile posljedice te spriječili humanitarne katastrofe, pritom poštujući ljudska prava migranata i potpisane međunarodne sporazume, kako i dolikuje jednoj državi koja teži evropskim integracijama.

Ključne riječi: migrant, migrantska kriza, neregularne migracije, balkanska ruta, humanitarna katastrofa, sigurnosni izazovi, rizici i prijetnje, unutrašnja sigurnost, sukob nadležnosti.

ABSTRACT

The migrant crisis that escalated in the Southeastern Europe during 2015., initially bypassed Bosnia and Herzegovina, but given that some countries in the region took measures to combat irregular migration, the flow of migrants gradually shifted through Bosnia and Herzegovina, massively and uncontrollably in the late 2017., where it continues to flow to this day. The final paper, titled "Migrant crisis in Bosnia and Herzegovina: Humanitarian and security aspects" deals with mass mixed migration or so called irregular migration, where this represents the everyday reality that Bosnian society has been facing for a long time, while waiting for an appropriate systematic response from the authorities to mitigate the accompanying consequences. The migrant crisis affecting Bosnia and Herzegovina has resulted in a humanitarian crisis and, in some regions, a humanitarian catastrophe. The paper also deals with the security threats that irregular migration brings with it, but also its impact on internal security.

Institutional measures and often inconsistent responses conducted in the past, in dealing with irregular migration, have revealed all the weaknesses of the social order, forged a quarter of a century ago, and contributes to political instability both within the country and the region. The subject of this paper is the humanitarian and security aspects of the migrant crisis and its cause-and-effect relationship. Although there are many papers on migration, this paper will provide insights into the real situation through official reports, relevant statistics and data analysis, while presenting a realistic picture of the problems facing Bosnia and Herzegovina and its society, and propose guidelines for new strategies for managing irregular migration and plans of action to successfully address the risks to the security system, mitigate the consequences and prevent humanitarian catastrophes, while respecting the human rights of migrants and signed international agreements, as befits a country striving for European integration.

Keywords: migrant, migrant crisis, irregular migrations, balkan route, humanitarian catastrophe, security challenges, risks and threats, internal security, conflict of jurisdiction.

SKRAĆENICE

Afganistan - Islamska Republika Afganistan
Alžir - Narodna Demokratska Republika Alžir
BiH - Bosna i Hercegovina
CIU GP BiH - Centralni istražni ured Granične policije BiH
CK - Crveni krst
CSR - Centar za socijalni rad
DKP BiH - Diplomatsko-konzularno predstavništvo BiH
EASO - European Asylum Support Office
EU - Evropska unija
EUROPOL - European Union Agency for Law Enforcement Cooperation
FBIH - Federacija Bosne i Hercegovine
FRONTEX - European Agency for the Management of Operational Cooperation at the
External Borders of the Member States of the European Union
FUP - Federalna uprava policije
GI-TOC - Global Initiative Against Transnational Organized Crime
GP BiH - Granična policija BiH
GP - Granični prelaz
IOM - International Organization for Migration
Irak - Republika Irak
Iran - Islamska Republika Iran
ISIL - Islamic State of Iraq and the Levant
Jordan - Hašemitska Kraljevina Jordan
KD - Krivično djelo
KZ - Krivični zakon
Maroko - Kraljevina Maroko
MS BIH – Ministarstvo sigurnosti BiH
MUP - Ministarstvo unutrašnjih poslova
NATO - North Atlantic Treaty Organisation
OHR - Office of the High Representative
OA - Operativna akcija
Pakistan - Islamska Republika Pakistan
PU - Policijska uprava
PPC - Privremeni prihvatni centar
RS – Republika Srpska
SELEC - Southeast European Law Enforcement Center
SIPA - State Investigation and Protection Agency
Sirija - Sirijska Arapska Republika
SOA - Sigurnosno-obavještajna agencija Republike Hrvatske
SPS BiH - Služba za poslove sa strancima BiH
TC - Terenski centar
TPC - Tranzitno prihvatni centar
UNHCR - United Nations High Commissioner for Refugees
UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime

UVOD

Migracije kao pojava bile su prisutne u različitim oblicima tokom čitave ljudske historije, dok su savremene migracije više od puke seobe naroda ili međunarodnog kretanja stanovništva iz egzistencijalnih razloga kao na primjer bježanje izbjeglica iz konfliktnih zona, politički progonjenih azilanata, pokretanje ekonomskih migranata, ili migriranje ekoloških migranata. Savremene migracije danas postaju globalni problem koji se često povezuje sa transnacionalnim organizovanim kriminalom i terorizmom, a nesumnjivo ima brojne sigurnosne implikacije za savremeno društvo, državu i međunarodnu zajednicu. Kada uzmemo u obzir da migracije imaju globalne, organizacijske i masovne karakteristike, jasno je da su se rizici i posljedice po ljudsku, nacionalnu i međunarodnu sigurnost umnožili. S tim u vezi, rad će ispitati posljedice humanitarnog problema i vezu sa sigurnosnim rizicima suvremenih migracija ali i uzročno posljedičnu vezu. Humanitarna kriza u Bosni i Hercegovini šteti kretanju države prema EU integracijama, pritom pogoršavajući međudržavne odnose, i učvršćujući regionalnu nestabilnost. Iako su ovo značajna pitanja, adekvatno zbrinjavanje migranata koji se već nalaze na teritoriji BiH je hitnije, kao i pružanje odgovarajućeg smještaja, medicinske njege, i svih potreba ranjivih grupa migranata kao i zaštite tražitelja azila. Uzimajući u obzir određene parametre indikativno je da mješovita migracija nije privremene prirode te pokazuje tendenciju rasta posljednjih godina na "balkanskoj ruti" gdje se nalazi i BiH. U svom kretanju prema zemljama destinacije u Evropskoj Uniji, osobe pretežno iz azijskih i afričkih zemalja ulaze na teritoriju Bosne i Hercegovine sa istočnih granica. Ovaj ulazak se najčešće odvija bez odgovarajućih zvaničnih dozvola, usljed čega se može tretirati kao prekršaj nezakonitog prelaska granice. Jedan dio ovih osoba zatraži azil, što im omogućava privremenu legalizaciju boravka u BiH.

Za nacionalnu i međunarodnu sigurnost posebno su važne neregularne (nezakonite) migracije koje su suprotne propisima država porijekla, tranzita i odredišta. Značajan problem naše države sa kojim se suočavaju agencije za provedbu zakona je što većina migranata ne posjeduje indentifikacione dokumente te zbog toga nije moguće sa sigurnošću utvrditi identitet, ograničavajući agencije za provedbu zakona u adekvatnom postupanju i primjeni važećih zakona i propisa.

Kretanja migrantskog talasa preko teritorije Bosne i Hercegovine počinje privlačiti pažnju javnosti kada građani Bosne i Hercegovine počinju sretati manje i veće grupe migranata na ulicama gradova u kojima počinju formirati improvizirana šatorska naselja, koji zbog ne postojanja osnovnih sanitarnih uslova predstavljaju prijetnju širenja zaraze među domicilnim stanovništvom. Iako BiH raspolaže ograničenim smještajnim kapacitetima za zbrinjavanje izbjeglica i migranata, oni nisu dovoljni za zbrinjavanje velikog broja migranata koji su počeli nekontrolisano ulaziti na teritoriju BiH. Tromost vlasti krajem 2017 i početkom 2018. godine da primjeni naučene lekcije susjednih zemalja koje su se suočavale sa migrantskom krizom tokom

2015. godine, dok još migrantski talas nije bio preusmjeren na BiH, dovela je do zatečenosti svih nivoa vlasti sa problemom koji je zahtijevao hitnu reakciju. Obzirom da migracije mogu imati različite implikacije - socijalne, psihološke, ekonomske i kulturne, kao i dvostruki uticaj: uticaj na migrante i uticaj migranata na društvo u koje dolaze, bh vlasti na svim nivoima su oklijevale sa odlukama da međusobno sarađuju pri upravljanju migracijama i humanitarnoj pomoći na taj način doprinoseći trenutnoj krizi. Implikacije takvog djelovanja ubrzo su na vidjelo izbacile ozbiljne probleme u sukobu nadležnosti između državnih, entitetskih i kantonalnih vlasti, gdje je nerazumjevanje ovako kompleksnog problema i neadekvatnog pristupa, dovelo do stvaranja novih sigurnosnih prijetnji i izazova.

Ruta migrantskih tokova koja se počela da preusmjerava preko Bosne i Hercegovine ubrzo je postala jedna od najmasovnijih i najkompleksnijih zbog izazova sa kojima se suočavaju migranti ali i vlasti nastojeći upravljati istim. Pokušaji da se umjesto mogućnosti kretanja migranata širom Evrope napravi dogovor o podjeli odgovornosti, u vezi njihovih potreba, se odugovlači zbog političkih nesuglasica. Zbog takvih razloga, na hiljade ljudi je prepušteno životu u neprihvatljivim uslovima na rubnim dijelovima EU na kojem se nalazi i BiH. Obzirom da BiH dijeli granicu sa Evropskom unijom, od oko 1000 km, ona trenutno služi kao "parking" na kojem su migranti "zaglavljani" u svom kretanju. Kada tome dodamo komplikovano političko i društveno uređenje BiH, koje zbog svoje složenosti nema efikasan odgovor na probleme sa kojima se suočava, prijetnja po sigurnosni sistem je realna. Brojni stručnjaci upozoravaju kako tromost i rješavanje trenutnih problema koje migrantska kriza sa sobom nosi može imati dalekosežne posljedice. Prilivom migranata i izbjeglica nadležne institucije su se suočile sa izazovom u pogledu ljudskih i finansijskih resursa jer su njeni kapaciteti ograničeni. Sigurnosni aparat BiH, odnosno njene mnogobrojne agencije za provedbu zakona te resursima kojima raspolažu, dovedeni su do svojih limita i postoji realna prijetnja da situacija izmakne kontroli.

Kada je u pitanju humanitarni karakter i ostvarivanje socijalnih prava migranata možemo slobodno kazati da BiH prijeti humanitarna katastrofa, a u pojedinim dijelovima situacija je izmicala kontroli, gdje su posebno pogođeni gradovi koji se nalaze blizu graničnog pojasa. Prema podacima Službe za poslove sa strancima u toku 2018. godine u zemlju je ušlo oko 24 hiljade migranata i izbjeglica, a tokom 2019. godine skoro 30 hiljada, što je ogroman broj obzirom da BiH raspolaže ograničenim smještajnim kapacitetima. Nadalje, mješovite migracije sa kojima se suočava BiH, odnosno migracije koje uključuju izbjeglice, koje čine petinu ukupnog broja migranata, zatim velika većina su tzv. ekonomski migranti, tražioci azila, odnosno osobe koje traže zaštitu kao izbjeglice koje čekaju da vlada odluči o njihovim zahtjevima, djeca i maloljetnici bez pratnje, ekološki migranti, krijumčarene osobe, žrtve trgovine ljudima, kao i određeni broj migranata osumnjičenih za laka i teška krivična djela i ratne zločine pred nacionalnim sudovima zemlje porijekla. Ograničeni kapaciteti BiH u smislu pružanja humanitarne pomoći migrantima i njihovog zbrinjavanja, zaštite ranjivih kategorija, pružanje zdravstvene i medicinske njege, pružanje socijalne skrbi djeci bez roditelja i djeci bez pratnje i

sl. dovodi do toga da BiH nije u mogućnosti ispunjavati obaveze potpisanih ugovora i konvencija o zaštiti osnovnih ljudskih prava što može imati implikacije na međunarodni ugled.

Masovne migracije dovode i do povećanja obima i raznovrsnosti kriminala svih vrsta, prvenstveno krijumčarenja migranata, trgovine ljudima i drugih krivičnih djela koja imaju veze sa migracijama (falsifikovanje isprava, ilegalno prelaženje državne granice, posredovanje u ilegalnom prelaženju državne granice, otmica, prinuda i sl.) Porast obima i raznovrsnosti organizovanog kriminala, koji uz to poprima složenije mrežne forme i transnacionalne dimenzije, svakako ugrožava nacionalnu, ali prije svega ljudsku sigurnost. Posebnu prijetnju po našu zemlju i po EU predstavlja terorizam i strah od istog, koji je posebno izražen nakon napada 11. septembra i percepcija o migrantima kao teroristima, posebno ako dolaze iz država zahvaćenih sukobom. Razlog tome je što većina migranata dolazi iz muslimanskih zemalja, a broj terorističkih napada insprisanih Džihadom raste, isto kao i broj poginulih u tim napadima. Iako se sami migranti ne mogu povezivati s terorističkim napadima, problem je infiltriranje terorista među migrante, koji pod nazivom "stranih terorističkih boraca" putuju u inostranstvo u svrhu terorizma, ova prijetnja je postala posebno izražena slomom ISIL-a i tzv. Islamske države kada su se borci počeli vraćati u svoje matične zemlje, što BiH stavlja u vrlo težak položaj koja bi trebala biti svojevrsni filter ili barem registar sigurnosno interesantnih lica u njihovom kretanju prema zemljama zapadne Evrope.

I. TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR RADA

1. PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem istraživanja odnosi se na ilegalne migracije odnosno upravljanje istim kao i posljedice koje proizvode i sa kojima se suočavaju agencije za provedbu zakona u BiH, međunarodne organizacije i institucije koje se bave problemom migracija. U ranoj fazi migracijskih tokova koji su počeli da trasiraju daljni pravac kretanja migranata, institucije BiH primarno su se bavile humanitarnim aspektima ilegalnih migracija koje su ubrzo prerasle u humanitarnu krizu. Zanemarivanje sigurnosnih aspekata migracijskog toka te njihovu vezu sa humanitarnim karakterom masovnih migracija, ubrzo je stavio pred institucije BH i bosanskohercegovačko društvo najsloženij izazov u njenoj novijoj historiji. Mehanizmi BiH institucija nadležnih za borbu protiv neregularnih migracija i mjere koje preduzimaju nisu adekvatne aktuelnom stepenu prijetnje, odnosno BiH se suočava sa prijetnjom na koji nema adekvatan odgovor. Također dodatni problem koji ne doprinosi upravljanju migracijama jeste društveno uređenje zemlje sa tri nivoa vlasti gdje često dolazi do problema i sukoba oko nadležnosti.

Pitanje sigurnosti jedno je od ključnih pitanja i izazova u skladu s kojim se usmjerava strateški smjer razvoja svake zemlje, kao i pitanje njene unutrašnje i vanjske politike. Imajući u vidu činjenicu da se društvo Bosne i Hercegovine suočava s punom razmjerom krize migracija, potrebno je definisati pristup, mehanizme i pravce djelovanja koji objedinjuju potrebe migranata, ali i potrebe i interese zemlje.

2. PREDMET ISTRAŽIVANJA

Predmet istraživanja je migrantska kriza u Bosni i Hercegovini: Humanitarni i sigurnosni aspekti krize, i u okviru određenja predmeta istraživanja potrebno je putem činjenica utvrđenih od strane agencija za provedbu zakona pokazati da migrantska kriza sa kojom se suočava naša država nosi realne prijetnje po sigurnost i putem analize istih pokušati dokazati kakve ima i kakve dalekosežne posljedice može imati. Predmet istraživanja zahtjeva detaljan pristup radi boljeg shvatanja problema u cilju mijenjanja strategije i politike u borbi sa neregularnim migracijama. Bez koordinacije i finansijske pomoći Evropske unije i zemalja regiona nismo u stanju pružiti adekvatnu humanitarnu pomoć migrantima. Također područje koje nije dovoljno istraženo je područje azila i azilantske politike u BiH gdje je potrebno pokušati dati prijedloge nove politike azila, jer je evidentno da u nekim elementima dolazi do zloupotrebe, te je neophodno razmotriti dopunu ili izmjenu zakona o azilu u cilju smanjenja zloupotrebe.

Uslovi: Uslovi zbiljavanja unutar ovoga rada odnose se na kontekst dešavanja u Bosni i

Hercegovini, odnosno dešavanja unutar društvene i političke stvarnosti bosanskohercegovačkog društva.

Subjekti zbivanja: Subjekti na koje je posvećena pažnja u ovome radu pored neregularnih migranata i izbjeglica su bosanskohercegovačke institucije a posebno se to odnosi na institucije koje se bave problemom neregularnih migracija i to u prvom redu Ministarstvo sigurnosti te institucije unutar istog sa operativnom samostalnošću koje i podnose najveći teret migracija a to su Granična policija kao prva linija odbrane, Služba za poslove sa strancima kao institucija koja je nadležna za upravljanje migracijama, Sektor za azil, zatim Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo civilnih poslova, Obavještajno-sigurnosna agencija, Koordinaciono tijelo za pitanja migracija. Pored navedenih, ostali subjekti zbivanja su entiteski i kantonalni MUP-ovi kao i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice ali i svjetske i evropske organizacije poput Međunarodne organizacije za migracije (IOM) zatim FRONTEX, UNHCR i druge organizacije i institucije.

Motivi, interesi i ciljevi aktera: Motivi aktera su uspješno upravljanje migrantskim tokovima nastojeći poštovati sva prava migranata kao i smanjenje negativnih posljedica koje nosi migrantski talas sa kojim se suočava BiH. Interes aktera je zaštita ustavnog poretka i smanjenje stepena ugroženosti građana i materijalnih dobara, kako društvenih tako i privatnih.

Ciljevi aktera odnose se na identificiranje problema i pronalaženja učinkovitih rješenja migrantske krize u skladu sa važećim propisima i zakonima u BiH pri tome poštujući potpisane međunarodne sporazume i konvencije. S druge strane motivi, interesi i ciljevi migranata usmjereni na tranzit kroz teritoriju BiH, po mogućnosti što kraće zadržavanje, pritom iskorištavajući a nerijetko i zloupotrebljavajući zakone i propise institucija Bosne i Hercegovine.

Aktivnosti i akcije aktera: Aktivnosti i akcije aktera odnose se na sve ono što oni poduzimaju u svrhu ispunjenja svojih zakonskih obaveza kako domaćih tako i međunarodnih institucija, kao i zadovoljiti potrebe kako bi se ostvarili interesi i ciljevi.

Metode i sredstva: Sve metode i sredstva koje se koriste ustanovljena su zakonima Bosne i Hercegovine, kada su u pitanju domaće agencije za provedbu zakona ali i međunarodne agencije i organizacije koje djeluju unutar granica BiH, pri asistenciji i pomoći u kontroli migracija u skladu sa utemeljenim važećim propisima unutar istih.

Efekte djelovanja: Efekte djelovanja koji se žele postići od strane subjekata mogu u krajnjem slučaju ispasti negativni što znači da efekti mogu imati i posljedice, ili rezultate ako su u pitanju pozitivni efekti. Naravno da akteri za provedbu zakona žele da svojim djelovanjem postignu pozitivne rezultate ali također svojim djelovanjem mogu se proizvesti i nus efekti koji isto tako mogu biti pozitivni ili negativni. Efekte od strane migranata imaju negativan učinak i posljedice po bosanskohercegovačko društvo u ekonomskom, socijalnom, političkom i društvenom

kontekstu iz razloga što migranti tranzitiraju kroz našu zemlju i nemaju namjeru trajno ostati i imati pozitivno djelovanje u izgradnji i napretku države BiH i njenog društva ali i sama BiH u kojoj vlada velika nezaposlenost ne nudi prilike kao razvijene države zapadne Evrope.

2.1. Kategorijalno pojmovni sistem

Migracija: - (lat. migrare-seliti) trajnija promjena mjesta boravka pojedinaca ili društvenih grupa, seljenje, seoba. Beridan, (2013:39)

Migrant: Široki pojam koji uključuje većinu ljudi koji odlaze u stranu zemlju vođeni mnogim razlozima i tamo ostaju određeno vrijeme (obično najmanje jednu godinu, što isključuje kratke posjete turista, poslovnih putovanja i slično). Razlikuje se od pojma imigrant koji označava nekoga ko dobije trajno nastanjenje u zemlji koja nije njegova prvobitna domovina. (UNHCR, 2009: 10-11). Prema definiciji Međunarodne organizacije za migracije, IOM (2011), migrant je svaka osoba koja se kreće ili je prešla međunarodnu granicu, ili napušta svoje uobičajeno mjesto stanovanja unutar svoje države, bez obzira na

- (1) pravni status osobe;
- (2) je li kretanje dobrovoljno ili prisilno;
- (3) uzroke pokreta; ili
- (4) dužinu boravka.

Neregularne (nezakonite) migracije: su suprotne propisima država porijekla, tranzita i odredišta, dok se legalne migracije odvijaju prema propisima država, zbog čega je neophodno definisati neregularne migracije, koje su nastale tako što je prirodan migrantski proces, koji se posebno uvećao po obimu zahuktavanjem procesa globalizacije, stavljen u korelaciju sa pravnim okvirima nacionalnih zakonodavstava i prema njima se odredio kao nelegalan, odnosno ilegalan. Suština stvari je u činjenici da država nije dala pravo migrantu da boravi na njenoj teritoriji, ali to svakako ne znači da je navedeno lice učinilo neko klasično krivično djelo. Dakle, činjenica da mu je strana država uskratila pravo na azil ne znači da je riječ o kriminalcu, kao što se to iz pojma „ilegalni migrant” može lahko zaključiti na prvi pogled.

Ilegalni migrant - neregularni migrant: Ilegalni imigrant je svako ko je legalno ušao u zemlju, ali je ostao nakon isteka važeće vize. Ako se tražiocima azila odbije status izbjeglice, postat će ilegalni imigranti u zemlji boravka. Zvaničnici koriste različita terminološka određenja stranih državljana - migranata u javnosti: ilegalni migranti, neregularni migranti ili izbjeglice. Portparol Agencije Ujedinjenih naroda za izbjeglice UNHCR-a za jugoistočnu Evropu definisao je migranata i izbjeglice koji su u državu ušli na neregularan način, bez potrebnog odobrenja ili dokumenata koji se traže u skladu s propisima o imigracijama kao neregularne migrante, a ne ilegalne, što ima određenu, i netačnu, pomalo "kriminalnu" konotaciju. Termin, neregularni

migrant, koriste svi organi i institucije UN-a, EU i Vijeća Evrope. Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH (2018:5)

Ekonomski migrant: Osoba koja napušta svoju zemlju porijekla zbog finansijskih, a ne izbjegličkih razloga. UNHCR (2009:10-11)¹

Izbjeglica: Konvencija o izbjeglicama iz 1951. godine opisuje izbjeglice kao ljude koji se nalaze izvan zemlje svog uobičajenog boravišta i imaju osnovani strah od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenim društvenim grupama ili političkog mišljenja. Osobe koje bježe pred konfliktima ili široko rasprostranjenog nasilja također se smatraju izbjeglicama mada ne spadaju u pravne norme propisane Konvencijom iz 1951. g. već se na njih odnose neki drugi pravni mehanizmi. Prema Zakonu o Azilu BiH, izbjeglica je stranac ili lice bez državljanstva kojem je Ministarstvo sigurnosti BiH priznalo izbjeglički status u skladu s Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine i Protokolom o statusu izbjeglica iz 1967. godine i Zakona o Azilu BiH.²

Azil: (grč. asyilia - nepovredivost, sklonište, zaštita, sigurnost) pravo svake države da na teritoriji pod svojom suverenom pruži utočište, zaštitu, sigurnost stranim državljanima zbog političkog ili krivičnog progona (bespravno, neopravdano optuženih) u njihovoj zemlji i da odbije njihovo izručenje na zahtjev države progonjenog lica. Ne pruža se, po pravilu, stranim državljanima koji se u svojoj zemlji gone za krivična djela, obično, pod uvjetom da postoji međunarodni ugovor o pravnoj pomoći i ekstradiciji. Anglosaksonske zemlje ispituju i pravilnost presude prema svojim zakonima. Izručenje političkih krivaca se ne vrši, pa je politički azil postao jedno od osnovnih prava čovjeka, prema tački Opće deklaracije Ujedinjenih naroda o pravima čovjeka iz 1948. godine. Ne postoji obaveza na davanje političkog azila, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Država koja daje utočište može to učiniti i na stranoj teritoriji - u stranom obalskom moru, u zgradi svog diplomatskog ili konzularnog predstavništva ili na svom ratnom brodu. Beridan (2013:5)

Tražitelj azila: Osoba koja je podnijela zahtjev za priznavanje izbjegličkog statusa i koja čeka da se ovaj zahtjev prihvati ili odbaci. Ova definicija ne podrazmijeva ni jednu moguću odluku – ona samo opisuje činjenicu da je osoba podnijela zahtjev. Nekim će se tražiteljima azila priznati izbjeglički status, a nekima neće.³

Tražitelj azila i azilant: Ovdje je nužno napraviti distinkciju između ova dva pojma. U Zakonu je tražitelj međunarodne zaštite definisan kao državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva koja izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu do izvršnosti odluke o zahtjevu. Nakon što mu se odobri azil, status koji se priznaje na temelju odluke nadležnog tijela

¹ Više informacija na : https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2017/08/zastita_izbjeglica.pdf

² Zakon o Azilu BiH Član 2.e). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

³ Zakon o Azilu BiH Član 2.c). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

o ispunjenju zahtjeva koji su propisani ovim zakonom, tražitelj međunarodne zaštite postaje azilant tj. izbjeglica u smislu Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. godine.

Namjera za podnošenje zahtjeva za azil je usmeno ili pismeno izražena volja lica bez državljanstva za podnošenje zahtjeva u skladu s Članom 31. Zakona o Azilu BiH.⁴

Zahtjev za azil je zahtjev koji podnosi stranac, a smatra se zahtjevom za priznavanje izbjegličkog statusa ili statusa supsidijarne zaštite u BiH.⁵

Centar za prihvata i smještaj tražitelja azila je specijalizirana ustanova namijenjena za zajednički prihvata i smještaj tražitelja azila.⁶

Osoba bez državljanstva: Osoba koju se ne smatra državljaninom niti jedne zemlje (de jure apatridnost), ili možda ne uživa osnovna prava koja uživaju drugi državljani u svojoj domovini (de facto apatridnost). Apatridnost može osobi predstavljati osobnu tragediju; neke osobe bez državljanstva žive u kafkijanskom nepostojećem svijetu u kojem službeno ne postoje i stvarno nemaju nikakvih prava. Za razliku od drugih opisanih slučajeva, ove osobe možda nikad nisu ni napustile mjesto u kojem su rođene. Međutim, neke osobe bez državljanstva su također i izbjeglice. (UNCHR, 2009:10-11) Prema Zakonu BiH lice bez državljanstva je stranac kojeg nijedna država u skladu s domaćim zakonodavstvom ne smatra svojim državljaninom.⁷

Transnacionalne mreže: Umrežavanja migranata posredstvom kulturoloških, političkih, socijalnih i/ili ekonomskih veza među državama, obično uključujući i zemlju porijekla. IOM, (2004:71)⁸

"Pull Faktori" (faktori privlačenja): Nejednakost među razvijenim i nerazvijenim državama i nedostatak radne snage (u najrazvijenijim državama EU kao što su Njemačka i Francuska) samo su neki od razloga migrantakog talasa koji se kreće iz jugozapadne Azije, Bliskog istoka i sa sjevera Afrike u potrazi sa sigurnošću i boljim životom, koji vide u zemljama Evropske unije kao krajnjoj destinaciji motiviraju migranta da traže boravak u jednoj od zemalja zapadne Evrope.

"Push faktori" (Faktori pokretanja): Faktori prisutni u migrantovoj zemlji porijekla koji vrše pritisak ili motiviraju migranta da napusti svoju zemlju porijekla i traži boravište negdje drugo. (ratni sukobi, siromaštvo, sve veća nejednakost među razvijenim i nerazvijenim državama te nedostatak radne snage)

⁴ Zakon o Azilu BiH Član 2.o). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

⁵ Zakon o Azilu BiH Član 2.p). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

⁶ Zakon o Azilu BiH Član 2.r). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

⁷ Zakon o Azilu BiH Član 2.b). Službeni glasnik BiH, broj 11/16

⁸ Za više informacija pogledati: <https://bih.iom.int/sites/bih/files/downloads/publications/EMM-Volume2%2528Bosnian%2529.pdf>

Mješovite migracije predstavljaju kretanje ljudi različitog statusa i motivacije, poput izbjeglica, azilanata, ekonomskih migranata, djece bez pratnje, ekoloških migranata, krijumčarenih osoba, žrtava trgovine ljudima i ranjivih imigranata.

Djeca bez pratnje i djeca odvojena od roditelja ili staratelja: Prema UNHCR-u, djeca odvojena od roditelja su djeca koja su odvojena od oba roditelja ili od prethodnog zakonskog ili uobičajenog staratelja, ali ne nužno od ostale rodbine. Stoga, to može uključivati djecu u pratnji drugih odraslih članova porodice. Djeca bez pratnje su djeca koja su odvojena od roditelja i drugih rođaka, a o njima ne vodi brigu odrasla osoba koja je po zakonu ili običaju odgovorna za to. OSCE (2018:5, url)⁹

Krijumčarenje: sticanje, direktno ili indirektno, finansijske ili druge materijalne koristi od nezakonitog ulaska osobe u državu članicu u kojoj ta osoba nema državljanstvo ili stalno prebivalište.¹⁰

Trgovina ljudima: vrbovanje, prevoz, transfer, skrivanje i prihvatanje osoba pomoću prijetnje ili upotrebe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prevare, zloupotrebe ovlasti ili položaja ugroženosti ili davanje ili primanje novčane naknade ili povlastica kako bi se postigao pristanak osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu eksploatacije.¹¹

3. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

3.1. Naučni cilj istraživanja

Cilj ovog naučnog istraživanja je ostvariti bitna saznanja o uzročno-posljedičnim vezama i odnosima pojave i osnovnim pravilnostima, odnosno cilj ovog naučnog istraživanja je da se ostvari naučno objašnjenje.

3.2. Društveni cilj istraživanja

Cilj istraživanja navedene teme je da bolje shvatimo problem sa kojim se suočava Bosna i Hercegovina kao i skretanje fokusa na migrantsku krizu, a sve u svrhu mijenjanja strategije i politike u borbi sa neregularnim migracijama. Posebno je važno putem službenih podataka agencija za provedbu zakona stepenovati prijetnje kako bi se na adekvatan način odgovorilo

⁹ Dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>

¹⁰ Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom koji dopunjuje Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, član 3.

¹¹ Konvencija Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, član 3.

istim a sve u cilju smanjenja rizika po referentne objekte sigurnosti jer prikladna i pravovremeno koncipirana savremena migracijska politika je imperativ za izbjegavanje neugodnih iskustava kakva smo imali i još imamo. Cilj istraživanja je da se ponovno razmotre zajednička pravila postupanja prema migrantima i da se usklade minimalni zajednički kriteriji, posebno se to odnosi na prihvata i smještaj migranata.

4. SISTEM HIPOTEZA

4.1. Generalna hipoteza

Migrantska kriza predstavlja realnu prijetnju po sigurnost Bosne i Hercegovine i sve više postaje uzrokom pojave vezane za širok spektar krivičnih djela i doprinosi povećanju kriminaliteta u državi te zbog nepostojanja jedinstvene i adekvatne strategije upravljanja migrantskim tokovima, u pojedinim dijelovima Bosne i Hercegovine sa sigurnošću možemo kazati da je u toku humanitarna katastrofa.

4.2. Posebne – pojedinačne hipoteze

PH1. Masovne i mješovite migracije sa kojima se suočila BiH, doveli su do „krize“ ljudskih, finansijskih i materijalno-tehničkih resursa i normativnog okvira za rad organa i javnih službi dijelova teritorije (entiteta, kantoni, gradovi, opštine) kroz koje tranzitiraju migranti.

PH2. Nedostatak kadrovske popunjenosti prvenstveno u Graničnoj policiji dovodi do propusnosti granica, što za posljedicu ima uticaj na sigurnost granice, unutrašnju sigurnost i humanitarni uticaj.

PH3. Može postojati korelacija između trendova, odnosno napori institucija da upravljaju migrantskim talasom i preusmjeravanjem kapaciteta postaju uzrokom nastanka nekih novih prijetnji.

PH4. Smanjenje angažmana međunarodnih organizacija na otklanjanju posljedica migrantskog talasa i/ili jačanje inteziteta talasa bi moglo dovesti do humanitarne krize u narednom periodu, porasta nezadovoljstva migranata i samih građana BiH.

PH5. Potreba uvezivanja svih agencija i službi koje se bave nadzorom kretanja migranata te njihove zajedničke koordinisane aktivnosti na području BiH, mogu doprinijeti boljoj sigurnosti građana kao i smanjenje mogućnosti izvršenja prekršaja, incidenata, lakših i teških krivičnih djela.

PH6. Migrantska kriza može biti prilika za prevladavanje dublje institucionalne, ali i krize solidarnosti, koja već neko vrijeme nagrizava Bosnu i Hercegovinu.

PH7. Intezitet neregularnih migracija uzrok je povećanja podnesenih zahtjeva o izraženoj namjeri za podnešenjem zahtjeva za azil u BiH.

PH8. Intezitet neregularnih migracija uzrok je povećanja otkrivenih nezakonitih prelazaka granice.

PH9. Neprovođenje usvojene Strategije iz oblasti migracija i azila 2016-2020 i Akcionog plana doprinijelo je povećanju humanitarne krize i pojavi novih sigurnosnih izazova.

PH10. Jednostrane odluke pojedinih nivoa vlasti u BiH doprinosi povećanju migrantskog pritiska u određenim područjima Bosne i Hercegovine.

PH11. Složenoj humanitarnoj, sigurnosnoj pa i zdravstvenoj situaciji doprinosi uređenje države, te složena mjesna, institucionalna i organizaciona nadležnost nad uzrocima i posljedicama prijetnji po unutrašnju sigurnost i sigurnost granica.

PH12. Usvajanje buduće Strategije iz oblasti migracija i azila i njena operativnost kroz efikasno provođenje putem akcionih planova od strane svih nadležnih institucija može pomoći boljem upravljanju i kontrolisanju migrantskih kretanja te reducirati negativne posljedice istih.

4.3. Sistem indikatora

Indikatori u ovom istraživanju biti će službeni podaci institucija BiH (Ministarstvo sigurnosti BiH, Granična policija, Služba za poslove sa strancima, entiteski i kantonalni MUP-ovi, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, itd.) koje su nadležne za migrantsku politiku, sigurnost i ljudska prava, Međunarodne organizacije za migracije (IOM), UN agencije za izbjeglice (UNHCR), EUROPOL, FRONTEX, kao i njihove publikacije i analize rizika, postojeća istraživanja vezana za fenomen migracija i otvoreni izvori informacija.

5. NAČIN ISTRAŽIVANJA

5.1. Vrsta i tip istraživanja

Istraživanje na temu migracijske krize u BiH kao i njen uticaj na sigurnosni i humanitarni aspekt je teorijsko-empirijskog karaktera. Teorijsko jer se oslanja na postojeća teorijska saznanja o neregularnim i mješovitim migracijama i njihovom uticaju na društveni život, empirijsko jer se

bavi društvenom stvarnošću. Migracije se, sadržajno i metodološki, smatraju najobuhvatnijom varijablom kretanja stanovništva. Stoga su, nažalost, rijetka metodološka rješenja iz tog područja kojima je cilj pridonijeti razumijevanju migracijskih kretanja ali i kontrolisanju istih kako ne bi prerasle u realnu prijetnju ustavnom poretku. Najvažniji razlog nedovoljnog istraživanja migracija leži u činjenici da se u mnogim statistikama ne raspolaže kvalitetnim empirijskim podacima o migracijama, što znatno otežava izračunavanje odgovarajućih pokazatelja. Opštu sliku o migracijskim kretanjima moguće je dobiti upotrebom apsolutnih i relativnih pokazatelja za duže razdoblje. Nezaobilazna karakteristika migracija jeste činjenica da je to događaj, promjena, u određenom vremenskom intervalu, što se svodi na problem analize vremenskih intervala. U proučavanju migracija, pored problema mjerenja i metoda analize kretanja, pažnja se posvećuje sagledavanju obima i smjera migracija. Ono što zaista predstavlja izazov u našem slučaju je pronaći metode upravljanja neregularnim migracijama od strane institucija BiH u okviru društvenog uređenja, koje bi smanjile opstrukcije na lokalnom, kantonalnom i entitetskom nivou, jer problem sa kojim se susrećemo zasigurno nije lokalnog ali ni nacionalnog karaktera.

5.2. Teorijsko metodološki pravac istraživanja

U procesu naučnog istraživanja u svim njegovima fazama i etapama nužno će se koristiti sve metode naučnog saznanja. U početnim etapama i fazama naučnog istraživanja naglasak je na analitičkim metodama a u etapi obrade podataka, zaključivanja i prezentacije rezultata istraživanja naglasak je na sintetičkim metodama. U toku naučnog istraživanja te korištenja svih neophodnih metoda neophodno je pratiti puteve kojima se uspostavljaju mreže kretanja migranata, organizovanog kriminala s jedne strane i s druge strane odnosi moći između aktera, institucija i diskursa tokom vremena. S obzirom na kompleksnost ovih mreža, kako u pogledu značenja, tako i pogledu aktera, lokacija na kojima se aktueliziraju te posmatranju sa opažanjem i intervjuisanju ali i klasičnim metodama antropološkog terenskog rada, neophodno je dodati analizu formalnih dokumenata, zakona, odluka, strategija, ekspertskih izveštaja, ali i članke iz medija, koji ponekad uspevaju da zabilježe i alternativne glasove. Fokus istraživanja se stavlja na interakcije i, pogotovo, neslaganja u ovim procesima.

Naučno istraživanje potrebno je posmatrati na tri nivoa, regionalnom, nacionalnom i lokalnom, kako bi se utvrdile njihove međusobne relacije, i to s obzirom na konceptualni i praktični aspekt migracijskog procesa. Također sa jedne strane, neregularne migracije i azil potrebno je posmatrati kao koncepte, kako bi se utvrdilo u kojim konkretnim formama se javljaju na ova tri nivoa. Kao polazište za eksplikacije ovih konceptualizacija potrebno je koristiti pravnu regulativu i onu koja se nalazi u relevantnim zvaničnim dokumentima EU i BiH. U tom segmentu ovo istraživanje ulazi u domen pravne antropologije i analiza praktičnih politika. Sa druge strane, neregularne migracije i azil posmatrati i kao prakse, tj. više ili manje utvrđene oblike društvenog djelovanja, koje mogu ali i ne moraju da budu u skladu sa pravilima i normama prisutnim u zvaničnim konceptualizacijama

Osnovne metode: Osnovne metode koje će se koristiti u ovom naučnom istraživanju su analiza, sinteza, apstrakcija, konkretizacija, specijalizacija, generalizacija, indukcija i dedukcija.

Opštenaučne metode: komparativna, analitičko-deduktivna, statistička metoda, hipotetičko-deduktivna metoda.

Komparativna metoda: kako bismo mogli komparirati određene društvene pojave međusobno, odnosno komparirati samu pojavu i određene vrste posljedica u BiH kao i njenu rasprostranjenost kroz institucije te način kako se ostvaruje pravni i organizacioni okvir sučeljavanja sa neregularnim migracijama u BiH i drugim zemljama. Obzirom na sučeljavanje Agencija za provedbu zakona u BiH sa različitim grupama neregularnih migranata, metodom komparacije doći do pokazatelja odnosno sličnosti i razlika među njima te pribavljanje istinitih i upotrebljivih podataka te njihovo savjesno korištenje kao i zaključivanje na osnovu njih. Podaci dobiveni ovom metodom mogu doprinjeti boljem shvaćanju mješovitih migracija pri izradi strategije upravljanja neregularnim migracijama.

Analitičko-deduktivna metoda: njome se otkrivaju "idealizovani zakoni i unutrašnji uzrok" koji se mogu i moraju provjeriti u praksi. Otkrivanje uzroka migracija koji mogu biti različitog karaktera ali prepoznatljivi i uočljivi po nizu nezavisnih faktora. Kao osnovni uzroci migracija imamo "push" i "pull" faktore odnosno faktore privlačenja i faktore pokretanja migracija. Prema tome u uzroke migracija možemo svrstati i neke socioekonomske činjenice: stepen društvenog i ekonomskog razvoja, nivo zaposlenosti, socijalni pritisak, raspad socijalnih oblika i slično, što su u osnovi i zakonitosti po kojima se dešavaju migracije u vremenu kojem živimo. Otkrivenim zakonitostima do kojih smo došli navedenom metodom u praksi možemo primjeniti stečeno znanje koje u ovom slučaju, i prijetnjama koje sa sobom nose neregularne migracije, primjenom istog možemo znatno smanjiti mogućnost ugrožavanja nacionalne sigurnosti BiH. U ovom se radu posebno zanimamo za ekonomsku migraciju, posebno u onom dijelu koji se odnosi na intraregionalnu i međuregionalnu migraciju jer neregularni migranti sa kojima se suočava Bosna i Hercegovina u većini slučajeva su tkz. ekonomski migranti.

Statistička metoda: kojoj je bitna odredba mjerenje, te njenom primjenom utvrđivanje broja jedinica određene pojave, dakle količine i odnose određenih kvantiteta koji se tiču određenih kvaliteta. Također primjena statističke metode zahtjeva strogo definisanje predmeta istraživanja i njegovih faktora, i prema tome definisanje pokazatelja-indikatora i odnosa između njih. U ovom naučnom istraživanju glavni fokus je na neregularne migrante i njihov broj sa kojim se suočavamo u određenom vremenskom periodu ali i broju krivičnih djela koja su usko vezana za pojavu neregularnih migracija. Također je neophodno statističkom metodom u prvoj fazi identifikovati statističku masu prema zahtjevima istraživanja, zatim u drugoj fazi opredjeljenja za istraživanje popisom ili uzorkom, gdje zatim nastupa treća faza pribavljanje podataka gdje ćemo u ovom slučaju korištenjem zvaničnih izvještaja Agencija za provedbu zakona, te primjenom statističke metode formiranja serije podataka kao četvrte faze utvrđivati broj neregularnih

migranata u određenom vremenskom periodu ali i komparaciju podataka u tom vremenskom intervalu od kada se BiH suočila sa migrantskom krizom. Također broj krivičnih djela vezanih za pojavu neregularnih migracija, krećući od ilegalnog prelaska državne granice, organizovanog kriminala i čitavog spektra lakših i teških krivičnih djela koja ćemo istraživati u ovom naučnom radu. Zatim petom fazom primjene statističke metode tj. statističke analize, statičke, kojom ćemo konstatovati stanje oslanjajući se na statističke serije, dinamičkom, kojom ćemo otkriti kretanje i promjene itd. Također ovom metodom iskazivati statističku generalizaciju. Bitna faza je tumačenje rezultata i izvođenje zaključaka. Obzirom na već spomenuto komplikovano društveno uređenje BiH, koje je, možemo reći idealno za nepodudaranje podataka i rezultata gdje npr. imamo podatke koji se razlikuju iz dvije institucije koje su pod ingerencijom jednog ministarstva. Ova metoda je jako bitna da se pokušaju objediniti tačni podaci koliko je to moguće, kako bi se isti mogli koristiti u uspješnom upravljanju neregularnim migracijama.

Hipotetičko-deduktivna metoda: jer je ona neophodna za bolje razumjevanje ovog problema. Iako postoje istraživanja na ovu temu u BiH, potrebna su nam potvrđena društvena iskustva sa raznih drugih mjesta i u različitim periodima. Također oslanjajući se na već postojeće standardne istraživačko-operativne metode te ostvarujući cirkulaciju na relacijama konkretno-posebno-opšte i empirijsko-teorijsko, kao i opažanje-mišljenje-razumjevanje i shvatanje. Navedenom metodom uz početne hipoteze koje ćemo nastojati dokazati, neregularne migracije uz čitav niz prijetnji koje sa sobom donose i humanitarne probleme koje izazivaju, iste je moguće predvidjeti. Također opažanjem sa sudjelovanjem i bez, utvrditi i formirati uvjerenja i stereotipe ponašanja antropoloških grupa koje je važno pravilno razumjeti kako zbog njihovog odnosa prema drugoj grupi različitih kulturnih shvatanja tako i njihovog djelovanja u različitim okolnostima.

Metode pribavljanja podataka: analiza sadržaja dokumenata pomoću koje ćemo dokumente kao što su stručni radovi, analize rizika (institucija i organizacija koje se bave problemom neregularnih migracija) izvještaje Granične policije, MUP-ova i drugih agencija za provedbu zakona.

Izvori podataka: Za izvore podataka koristit će se službeni izvještaji agencija i institucija koje se bave migracijama, direktno ili indirektno, kao i njihove publikacije i već postojeća istraživanja. Izvori podataka uz stručnu literaturu domaćih autora i autora iz regiona koji se bave temom migracija, koristit će se i strana literatura koja obrađuje istu tematiku kao i otvoreni izvori informacija.

6. NAUČNA I DRUŠTVENA OPRAVDANOST ISTRAŽIVANJA

Iako postoji veliki broj naučnih saznanja iz oblasti migracija ovo istraživanje je naučno

opravdano jer će potvrditi stečena saznanja o predmetu istraživanja i time osvježiti i obogatiti postojeća saznanja koja se odnose na neregularne migracije. Absurdnost situacije je da i poslije skoro četiri godine BiH vlasti ne pronalaze adekvatan odgovor na migrantsku krizu zbog komplikovanog društvenog uređenja BiH sa slabim pravnim sistemom kao jednog od razloga. Ovo naučno istraživanje će pokušati unaprijediti mogućnost stvaranja novih strategija upravljanja migrantskim tokovima u našoj zemlji, prvenstveno kako bi se smanjila mogućnost zloupotrebe sistema azila.

7. VREMENSKO I PROSTORNO ODREĐENJE PREDMETA ISTRAŽIVANJA

Za navedenu temu obrađivati ćemo vremenski period od 2015. godine do 2020. godine, sa posebnim naglaskom na period od 2018-2020. godine, kada su migracije dovele do problema migrantske krize, sa sigurnosnog i humanitarnog aspekta ali i društvenog i ekonomskog. Iako u 2015. godini BiH nije bila toliko pogođena kao države u našem susjedstvu, zbog više faktora koje ćemo nastojati objasniti u radu, migrantska kriza eskalira krajem 2017. i početkom 2018 godine jer se Bosna i Hercegovina zbog svog geostrateškog položaja našla na glavnom putu "balkanske rute".

Istraživanje se primarno odnosi na prostor Bosne i Hercegovine kao na njene dijelove koji su najpogođeniji migrantskom krizom i to u prvom redu Unsko-Sanski kanton, zatim Kanton Sarajevo i Tuzlanski kanton kojima će biti posvećena veća pažnja u radu. Zbog boljeg shvatanja problema sa kojim se suočava naša zemlja biće kratki osvrti na zemlje u regionu i šire te njihovo suočavanje sa zajedničkim problemom neregularnih migracija.

7.1 Naučno – disciplinarno određenje predmeta istraživanja

Istraživanje se odvija u polju sigurnosnih i mirovnih studija i interdisciplinarnog je karaktera, ali će se oslanjati i na druge društvene nauke kao što su pravo, kriminalistika, ekonomija, sociologija i druge nauke kako bi se dokazalo da migrantska kriza ima uticaj na skoro sve sfere društvenog života u državi.

II POLITIČKO – PRAVNA UREĐENOST I NADLEŽNE INSTITUCIJE BIH

1. DRUŠTVENA UREĐENOST I KARAKTERISTIKE BIH

Političko i društveno uređenje Bosne i Hercegovine uveliko određuje strategiju upravljanja migracijama ali zbog svoje složenosti u mnogim slučajevima biva kamen spoticanja odlukama koje se donose u cilju zaštite ustavnog poretka, građana, njihovih života i imovine.

Geografske karakteristike granice

Bosna i Hercegovina je suverena država u jugoistočnom dijelu Evrope, smještena na zapadu Balkanskog poluostrva. Sa sjevera, zapada i jugozapada graniči sa Hrvatskom, a s istoka sa Srbijom, dok na jugoistoku graniči s Crnom Gorom. Površina Bosne i Hercegovine je 51.197 km². Dužina granice je 1604 km. Njene granice uglavnom prate određene prirodno-geografske objekte, pa tako najvećim dijelom imaju orografski i hidrogrfski karakter. Na sjeveru, rijeka Sava oblikovala je plodnu dolinu koja je i najveće ravničarsko prostranstvo ispresijecano niskim planinama.

Slika 1: Geografski položaj BiH u Evropi¹²

Na istoku zemlje, rijeka Drina svojim srednjim i donjim tokom tvori državnu granicu, a sa dužinom od 346 kilometara predstavlja najdužu bosanskohercegovačku rijeku koja svojom veličinom predstavlja glavnu prepreku licima koja imaju namjeru prelaziti državnu granicu mimo službenih graničnih prelaza. Južni dio zemlje krškog je reljefa, s izlazom na Jadransko more na jugozapadu s 23 km morske obale, grad Neum.

Administrativno-teritorijalno uređenje

Bosna i Hercegovina ima složenu institucionalnu i zakonodavnu strukturu, koja se prema Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini sastoji od entiteta Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Oblast Brčkog, koje je bilo predmet spora i međunarodne

¹² Dostupno na: <https://bs.maps-bosnia.com/bih-kartu-u-evropi#&gid=1&pid=1>

arbitraže, proglašeno je distriktom, tako da se država Bosna i Hercegovina administrativno dijeli na dva entiteta i Distrikt Brčko. Ovako složeno uređenje sa nekoliko pravnih sistema, jurisdikcija i institucija koje se direktno bave migracijama ili njihovim posljedicama na nivou države, entiteta, distrikta i kantona traži jedan sveobuhvatan i multidisciplinarn pristup migrantskoj krizi u BiH ali zbog već spomenutog složenog uređenja države čini se poprilično izazovnim utvrđivanje stvarnog stanja i realnog prikaza te zahtijeva jedan holistički pristup sa kakvim se to prijetnjama i izazovima suočava Bosna i Hercegovina.

Entiteti

Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su entiteti koji imaju vlastite ustave, koji treba da budu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Federacija Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine je entitet koji se sastoji od deset kantona (koji se dalje administrativno dijele na općine). Zakonodavnu vlast čini Parlament Federacije BiH, koji se sastoji od Predstavničkog/Zastupničkog doma i Doma naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Federacije BiH, kao i Vlada Federacije BiH. Glavni grad je Sarajevo.

Republika Srpska

Republika Srpska je entitet koji se administrativno dijeli na regije (Banja Luka, Doboj, Bijeljina, Pale i Trebinje), a regije se dalje dijele na opštine.

U Republici Srpskoj zakonodavnu vlast vrši Narodna Skupština Republike Srpske i Vijeće naroda. Izvršnu vlast vrše predsjednik i dva potpredsjednika Republike Srpske, kao i Vlada Republike Srpske. Glavni grad je Sarajevo.

Distrikt Brčko

Teritorij Brčkog koji je bio pod arbitražom, nije pripao ni Federaciji BiH ni Republici Srpskoj, već je odlukom Međunarodne arbitražne komisije za Brčko stavljen krajem 2000. godine pod upravu države Bosne i Hercegovine kao zaseban distrikt. Distrikt Brčko ima svoju vlastitu multietničku vladu sa izabranom skupštinom, izvršnim odborom, sudstvom i policijskim snagama.

2. STRUKTURA NADLEŽNIH INSTITUCIJA ZA MIGRACIJE

2.1. Granična policija Bosne i Hercegovine

Granična policija BiH vrši zaštitu cca 1.605 km državne granice BiH (kopnene – cca 828 km, riječne, morske i jezera – cca 777 km), u graničnom pojasu koji obuhvata područje od 10 kilometara od granične linije u dubini teritorije BiH, te na teritoriji BiH u skladu sa zakonskim ovlaštenjima.

Na dijelu državne granice BiH *prema Crnoj Gori koja iznosi 275 km.* (239 km kopnena granica, a 36 km riječna), zonu odgovornosti dijele dva terenska ureda GP BiH, TU Istok Višegrad sa JGP (jedinicom granične policije) Hum i TU Jug iz Čapljine sa JGP Trebinje.

Na dijelu državne granice BiH *prema Srbiji dužina iznosi 332 km:* (85 km kopnena granica, a 247 km riječna), zonu odgovornosti dijele dva terenska ureda GP BiH (Sjeveroistok Bijeljina i Istok Višegrad) sa pripadajuće tri JGP Bijeljina, Zvornik i Višegrad.

Na dijelu državne granice BiH *prema Hrvatskoj dužina iznosi 998 km:* (511 km kopnena granica, a 487 km riječna), zonu odgovornosti dijele četiri terenska ureda GP BiH (Sjeveroistok Bijeljina, Sjeverozapad Gradiška, Zapad Bosansko Grahovo i Jug Čapljina) sa pripadajućih 13 jedinica GP BiH.

Granična policija Bosne i Hercegovine je upravna organizacija u sastavu Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, nadležna za izvršavanje policijskih poslova granične kontrole i sigurnosti aerodroma, u cilju sprječavanja neregularnih migracija i prekograničnog kriminala.

Zakonom o Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine propisana je nadležnost, organizacija i upravljanje GP BiH.¹³ U skladu sa odredbama navedenog zakona GP BiH je strukturirana s ciljem obezbjeđivanja provođenja i koordinacije svih aktivnosti i zadataka iz svoje nadležnosti na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou, kao i da obezbijedi dvosmjernu razmjenu informacija između centralnih, regionalnih i lokalnih nivoa organizovanja, odnosno organizacionih jedinica.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji GP BiH se, između ostalog, utvrđuju organizacione jedinice GP BiH na centralnom, regionalnom i lokalnom nivou, njihov djelokrug rada, sistematizacija radnih mjesta, ovlaštenja i odgovornost u izvršavanju poslova i zadataka, rukovođenje u GP BiH i organizacionim jedinicama, i dr.

Poslove graničnih provjera GP BiH predviđeno je da izvršava na 88 graničnih prelaza (55 na granici sa Hrvatskom, 16 sa Srbijom, 10 sa Crnom Gorom, 4 međunarodna aerodroma, 1 morska i dvije riječne luke), trenutno je u funkciji 77 graničnih prelaza, od čega je 55 međunarodnih graničnih prelaza (40 cestovnih, 8 željezničkih, 3 riječne luke i 4 vazdušne luke) i 22 granična prelaza za pogranični promet, ali i 50 prelaznih mjesta između Bosne i Hercegovine i Republike

¹³ Zakon o Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br: 50/04; 27/07; 59/09)

Hrvatske (definisana Sporazumom između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske o pograničnom saobraćaju).

2.2. Služba za poslove sa strancima BiH

Služba za poslove sa strancima kao upravna organizacija s operativnom samostalnošću u sastavu Ministarstva sigurnosti BiH, je nosilac u rješavanju problematike migracija, ima jedinstveno postupanje i djelovanje u rješavanju problema migracija na čitavom području BiH i prvenstveno se bavi nadzorom i kontrolom nad kretanjem i boravkom stranaca u BiH, čime se daje značajan doprinos zaštiti sigurnosnog sistema BiH, koji je veoma zahtjevan i složen.

Uvažavajući EU standarde u rješavanju problematike upravljanja migracijama, jedan od prioritarnih ciljeva Službe za poslove sa strancima je uspostava ravnoteže između efikasnog upravljanja migracijama u BiH i poštivanja slobode kretanja.

Obavljanjem operativno - inspekcijskih i upravno - pravnih poslova, Služba kontroliše dolazak stranaca iz viznog režima u BiH kroz postupke ovjere pozivnih pisama i davanja saglasnosti za izdavanje vize za dugoročni boravak, rješava o statusu stranaca u BiH kroz odobravanje ili odbijanje boravaka stranaca u zemlji, otkazu boravka, protjerivanju, stavljanju pod nadzor te prisilnom udaljenju stranaca iz zemlje i dr. SPS BiH (2016:1, url.)¹⁴

U cilju stvaranja doprinosa ukupnog sigurnosnog sistema BiH, Služba u okviru svojih operativno - inspekcijskih nadležnosti, operativnim radom inspektora za strance svakodnevno prikuplja operativne podatke o svim vidovima neregularnih migracija i neregularnim migranatima, nadzire i kontroliše boravak stranaca kroz njihovu eventualnu zloupotrebu i nezakonitost u korištenju boravka i eventualnom ugrožavanju javnog poretka ili nacionalne sigurnosti zemlje od određenih kategorija stranaca. SPS BiH (2016:1, url.)¹⁵

Funkcionisanjem Imigracionog centra stvorene su bitne pretpostavke za sigurni sistem protjerivanja i udaljenja stranaca iz zemlje, jer Služba može do konačnog udaljenja smjestiti pod nadzor svakog stranca koji je u neregularnom boravku u BiH, kada je očigledno da stranac neće dobrovoljno napustiti zemlju ili je prihvaćen po osnovu sporazuma o readmisiji, odnosno prijetnja javnom redu ili nacionalnoj sigurnosti BiH.

Služba realizuje izrečenu mjeru kroz osiguranje potrebnih saglasnosti, putnih dokumenata i drugih tehničkih detalja za izlazak stranca iz zemlje, što je važan preduslov za efikasno upravljanje migracijama. Ministarstvo Sigurnosti BiH (2018)¹⁶

¹⁴ Za više informacija pogledati: <http://sps.gov.ba/nadleznost/>

¹⁵ Ibid

¹⁶ Za više informacija pogledati Migracioni profil BiH za 2018. godinu, Ministarstvo sigurnosti BiH.

Nadležnost Službe za poslove sa strancima podijeljena je na 16 organizacionih jedinica odnosno terenskih centara: Sarajevo, Banja Luka, Mostar, Livno, Trebinje, Istočno Sarajevo, Tuzla, Zenica, Goražde, Orašje, Doboј, Brčko, Travnik, Bihać, Bijeljina i Ljubuški,

Slika 2: Terenski centri Službe za poslove sa strancima¹⁷

2.3 Međunarodna agencija za migracije (IOM)

Osnovana je 1951. godine. IOM je vodeća međunarodna organizacija za migracije i blisko saraduje sa vladinim, međuvladinim i nevladinim partnerima.

IOM se zalaže za unapređenje humanitarne i redovne migracije, pružanje usluga i savjetovanje s vladinim i radničkim migrantima sa 155 država članica i 11 drugih država sa statusom promatrača u više od 100 zemalja. IOM pomaže u osiguranju regularnog i humanijeg upravljanja migracijama, promovisanju međunarodne saradnje na pitanjima migracija, kako bi pomogli u potrazi za praktičnim rješenjima za probleme migracija, te pružanju humanitarne pomoći migrantima kojima je potrebna, uključujući izbjeglice i interno raseljene osobe.

Ustav IOM-a prepoznaje vezu između migracija i ekonomskog, društvenog i kulturnog razvoja, kao i pravo na slobodu kretanja.

IOM radi u četiri široka područja upravljanja migracijama:

- Migracije i razvoj

¹⁷ Dostupno na : <http://sps.gov.ba/terenski-centri/>

- Olakšavanje procesa migracija
- Reguliranje migracija
- Prisilne migracije

Aktivnosti IOM-a u ovim područjima uključuju promociju međunarodnog migracionog prava, politiku debate i smjernice, zaštitu prava migranata, zdravlje migranata i rodnu dimenziju migracije.¹⁸

IOM je pokrenuo misiju u Sarajevu 1992. godine u podrumu bolnice Koševo, postavljanjem MEDEVAC programa, evakuirao je u ratu ranjene osobe koje nisu mogle biti odgovarajuće tretirane na lokalnoj razini.¹⁹ Nakon završetka rata, IOM je proširio svoju djelatnost na povratak izbjeglica iz inozemstva i na pomoć bh. državljanima pri preseljenju u treće zemlje. Danas, IOM programi imaju za cilj sprečavanje neregularne migracije, zaustavljanje trgovine ljudima, doprinos nacionalnom razvoju, te pomoć Vijeću ministara BiH u upravljanju migracijskim aktivnostima.

IOM Misija

IOM je posvećen načelu da su humane i zakonite migracije korisne i migrantima i društvu u cjelini.

Kao vodeća međunarodna organizacija, IOM djeluje sa partnerima u međunarodnoj zajednici da:

- Asistira u odgovoru na rastuće operativne izazove u upravljanju migracijama
- Poboljša razumijevanje migracionih pitanja
- Potiče socijalni i ekonomski razvoj kroz migracije
- Podržava ljudsko dostojanstvo i dobrobit migranata.²⁰

3. PREGLED MIGRACIJSKIH TOKOVA

3.1 Migracije van granica BiH

Mediterransko more koje spaja Evropski, Afrički i Azijski kontinent predstavlja glavna vrata za ulazak migranata u Evropsku uniju ali i glavnu prepreku zbog opasnosti koje moraju savladati oni koji se usude za prelazak. Uglavnom se za prelazak koriste čamci i brodovi koji nisu namjenjeni za takvu vrstu plovidbe, niti za transport velikog broja ljudi. Takve vrste plovila obično su prenapučeni izbjeglicama i migrantima pa nesreće i brodolomi koji su se dešavali

¹⁸ Više informacija o aktivnostima IOM-a u svijetu možete pronaći na globalnoj web stranici www.iom.int

¹⁹ Eng. Medical evacuation (bos.Medicinska evakuacija, često skraćena na medevac)

²⁰ Za više informacija pogledati: <https://bih.iom.int/bs/iom-u-bosni-i-hercegovini>

posljednjih godina odnijeli su ogromni broj ljudskih života te su s pravom pojedine rute nazvane rutama smrti. Brojni otoci Italije i Grčke kao i Malte potpuno su preplavljeni izbjeglicama i migrantima, gdje su se tamošnje vlasti suočili sa pravom humanitarnom katastrofom. Nesreće i brodolomi koji su se nerijetko dešavali, odnosili i po više stotina života a neke od njih su bile najveće poslije II-svjetskog rata što je izazvalo ogromnu pažnju javnosti i zahtjeve da se nešto uradi po pitanju kontrole i sprječavanja takve vrste prelazaka kako bi se zaustavilo gubljenje ljudskih života. trafika.ba (2015, url.)²¹

Između 2013 i 2017. godine Evropa se suočila sa migrantskom krizom punih razmjera i prilivom ogromnog broja migranata iz različitih pravaca gdje je masovnost na pojedinim pravcima određivala rute kretanja u nadolazećim godinama. Iako postoji više ruta i podruta kojima je u većini slučajeva krajnje odredište zemlje zapadne Evrope, mogu se izdvojiti četiri glavne rute, centralno-mediteranska, istočno-mediteranska, zapadno-balkanska ruta i zapadno-mediteranska ruta. Mada se i na navedenim rutama aktivnost ilegalnih ulazaka periodično smanjivala ili povećavala one su ipak ostale najmasovnije. Također je tokom godina migrantska ruta pomjerala svoje težište, gdje je prema Analizi rizika FRONTEX-a primjetno da su tokom 2014. godine dominirale Mediteranske rute, a 2015. godine balkan postaje jedna od najprivlačnijih ruta migrantskog kretanja što možemo pripisati stepenu prijetnje i opasnosti sa kojima su se migranti suočavali u toku svog putovanja. FRONTEX (2019)²²

U periodu od 2015 do 2018. godine, na četiri izdvojene rute uočen je pad u brojkama ilegalnih prelazaka, osim u slučaju zapadno-mediteranske koja bilježi povećanje u navedenom periodu. Na balkanskom pravcu, koji je uzgred rečeno najznačajniji za naš rad, u 2018. godini primjetan je manji broj migranata nego je to bio tokom 2015. godine, ali ono što je bitno naglasiti da balkanska ruta u svojim početnim fazama nije pogađala BiH. Međutim nakon poduzetih mjera od strane pojedinih zemalja regiona i potpunog preokretanja pravca migrantske rute krajem 2017. godine i početkom 2018. godine, preko teritorije BiH, čak smanjeni obim migrantskog talasa preplavio je gradove i sredine u unutrašnjosti zemlje. FRONTEX (2015, 2016, 2017, 2018)

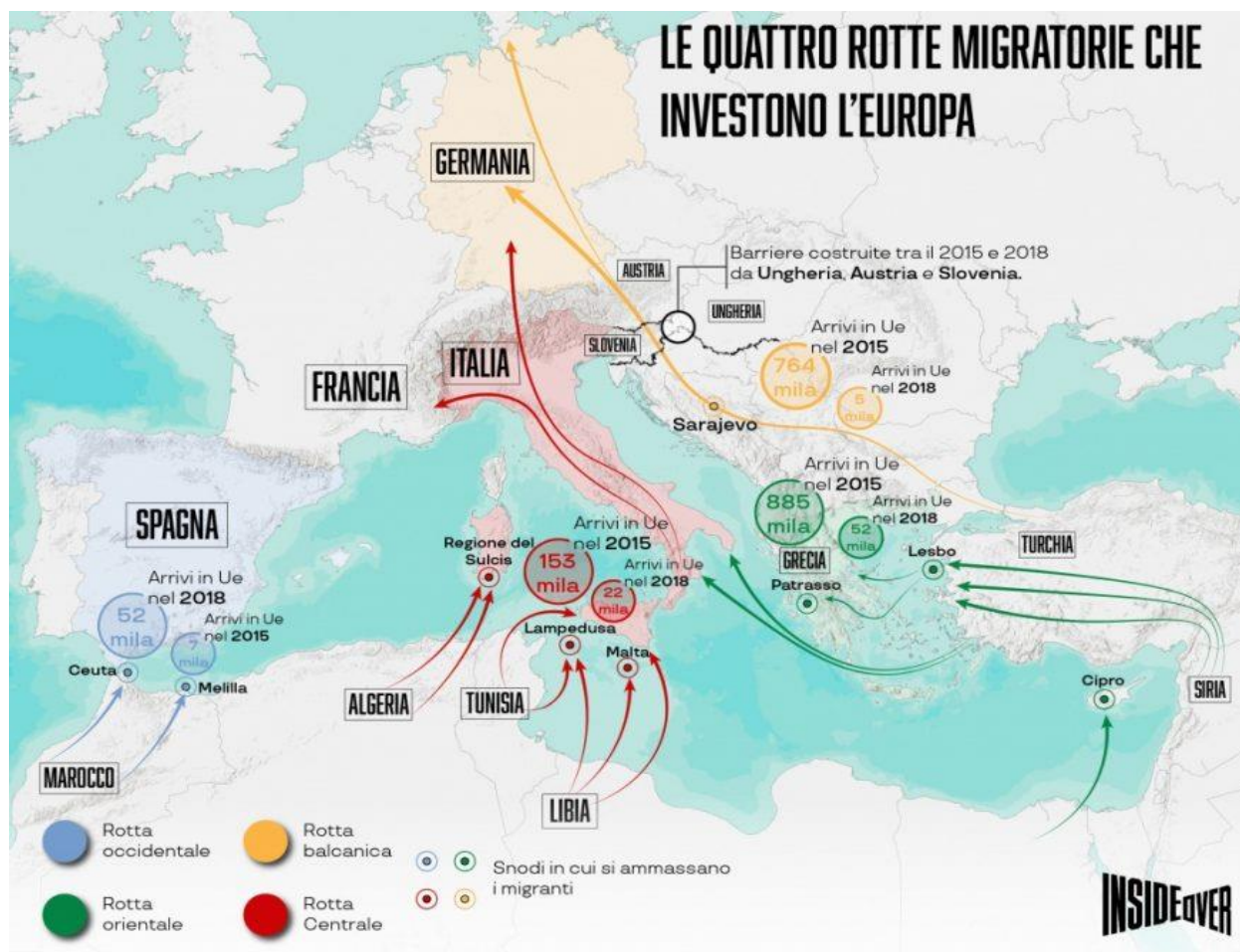
Stručnjaci za sigurnost upozoravaju da nedostatak kapaciteta zemalja Zapadnog Balkana i BiH privlači sve više migranata, činjenica je da granice BiH nisu dobro zaštićene i da prelazak tih granica za ljude koji su došli iz ratova i sukoba ne predstavljaju prepreku. Izvještaji međunarodnih agencija, ali i domaćih institucija ukazuju na to da će migranti nastaviti da dolaze na prostor BiH u većem broju. balkans.aljazeera (2019, url.)²³

²¹ Dostupno na: <https://www.trafika.ba/unhcr-vise-od-800-ljudi-se-utopilo-ili-nestalo-u-sredozemnom-moru/>

²² Dostupno na:

https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf

²³ Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net teme/2019/4/7/balkanska-ruta-jedina-preostala-migrantima>

Slika 3. Četiri glavne migrantske rute (broj ilegalnih ulazaka za 2015. i 2018. godinu. Infografika Alberto Bellotto, 2019)²⁴

Centralno-mediteranska

Putem koje je 2015. godine u EU ušlo 153.900 ljudi. Samo u Italiji je u 2017. godini zabilježeno 103.589 nezakonitih ulazaka. Libija je bila glavni pravac preko koje dolazi ljudi subsaharske Afrike, koji potiču iz Sahela, Roga Afrike i Eritreje u prvom redu. Centralno-mediteranska ruta pretrpjela je pravi pad brojeva broja u periodu od 2018. U Italiji i na Malti u 2018. godini broj migranata iznosio je 22.900, 90% manje nego 2017. godine.

Do septembra 2019. godine u Italiji nije bilo više od 7000 neregularnih imigranata, što ukazuje na kontinuirani pad ulazaka neregularnih migranata. Također su se promjenile i podrute, tako je sada tuniška ruta koja bilježi porast ilegalnih dolazaka, ali joj se posvećuje malo pažnje, uprkos

²⁴ Dostupno na: <https://it.insideover.com/migrazioni/le-rotte-dei-migranti-per-arrivare-in-unione-europea.html>

povećanju zabrinutosti kako zbog broja migranata, tako i zbog sigurnosti. Alžirska ruta također uključuje puno pristajanja fantomskih brodova, uglavnom na obalu Sardinije. FRONTEX (2018)

Istočno-mediteranska ruta

Napredovanjem ISIL-a u Siriji i Iraku 2014. godine i ratom koji je bjesnio u te dvije zemlje, hiljade ljudi pobjeglo je u Tursku, a odatle na egejska ostrva. Najkritičnija za istočnu rutu je 2015. godina kada je približno 885.400 migranata stiglo u Grčku i pokušalo doći do zemalja istočne i sjeverne Evrope.

Od 2016. godine na snagu stupaju sporazumi između Brisela i Ankare prema kojima će se isplatiti turskoj vladi 3 milijarde eura godišnje, kako bi se spriječilo da migranti sa Bliskog istoka dođu dalje do Evrope. Sporazumi također ograničavaju protok migranata u Grčku.

U 2018. godini na egejska ostrva i na helenski poluotok bilo je 52 000 ljudi. Međutim, čak i ovdje su prvi simptomi povratnog toka zabrinjavajući. Svjedoci smo neznatnog, ali i dalje rastućeg broja luka za pristajanje između jula i septembra 2019 godine, posebno nakon što je Tayyip Erdogan (predsj. Turske) zaprijetio prekidom sporazuma s EU.

Istočna ruta često dolazi i do Italije, gdje su dugi niz godina jedrilice iz Turske pristajale na obale Kalabrije, istočne Sicilije i, u manjoj mjeri, Puglia, uglavnom neometano. FRONTEX (2018)

Zapadno-balkanska (balkanska ruta)

Tokom 2015. godine "balkanska ruta" je bila najmasovnija od svih. U tih 12 mjeseci Balkan je prešlo 764 000 migranata. U zemljama kroz koje su tranzitirali migranti došlo je do radikalnih političkih poteza i političkih posljedica. Orban (predsj. Mađarske) je među prvima zatvorio Mađarske granice prema Hrvatskoj i Srbiji i utvrdio ih žicom čitavom dužinom sem dužinom rijeke Drave koja stvara prirodnu prepreku. Poljska, Mađarska, Češka i Slovačka, koje čine takozvanu „Višegradsku grupu“, odlučile su 2016. godine da zajedno provode politike protiv neregularne migracije. FRONTEX (2018)

Političke posljedice bile su vrlo značajne čak i u Njemačkoj. Angela Merkel (kancelarka Njemačke) zalagala se za prihvatanje migranata sa "Balkanske rute" od kraja 2015. do početka 2016. Međutim, zbog problema s javnim redom, mogućnosti urušavanja prihvatnog sistema i javnog pritiska, Berlin je podržao sporazume sa Turskom o sprječavanju daljnog prolaska balkanskom rutom.

Samo je 5.200 migranata uspješno prešlo Balkanskom rutom u potrazi za azilom u nekoj od evropskih zemalja u 2018. godini. Iako znatno umanjena masovnost balkanske rute ona je i dalje jedna od najaktivnijih. Svakodnevno hiljade migranata prolaze kroz Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Sloveniju, neki pokušavaju putovati na sjever, a drugi prelazeći italijansku granicu. FRONTEX (2018)

Zapadna mediteranska

Zapadna mediteranska ruta jedini je dio Mediterana u kojem je zabilježen rast broja migranata. To se posebno odnosi na prelaske iz Maroka u Španiju. Kopnene granice između dvije države, ne samo pomorske, u ovom slučaju ometaju kontrolu protoka, jer je Španija s marokanskom teritorijom povezana sa dvije enklave, Ceuta i Melilla.

Samo je 7000 migranata zapadnom rutom 2015. godine stiglo u Evropu zahvaljujući relativnoj političkoj stabilnosti Maroka, na koju post-arapska klima arapskih susjednih država ne utiče. Od 2018. godine, kada je zabilježeno smanjenje protoka migranata na centralnoj i istočnoj ruti dolazi do povećanja na zapadnoj ruti i povećanog ulaska migranata u Španiju

Smanjivanje migracija u Italiju i Grčku, istovremeno povećavanje migracija na Pirinejski poluotok, kontekstualno je, a mnogi migranti pokušavaju ponovno omasoviti zapadnu rutu za ulazak na Evropski kontinent. U 2018. godini zabilježeno je 52.400 novih ilegalnih prijava u Španiji, što se čini da se trend nastavlja. FRONTEX (2018)

3.2 Push i pull faktori migracija (faktori pokretanja i privlačenja)

Savremene migracije koje se dešavaju posljednje desetljeće predstavljaju najveće seobe ljudi nakon II svjetskog rata. Iako nekad predstavljane kao pokretači razvoja, kojem npr. SAD i Australija mogu zahvaliti na svojoj visokoj razvijenosti, danas migracije postaju temom rasprave u negativnom kontekstu, što dovodi u pitanje i legalne migracije. Dešavanja u sjevernoj Africi i bliskom istoku krajem 2010. godine u procesu poznatom kao "Arapsko proljeće" odnosno "pobuna naroda" protiv vladajućih režima, u početku se doživljavala kao društvena transformacija i u svojim početnim fazama je težila velikim političkim i društvenim promjenama ali je ubrzo prerasla u haotično stanje i izazvala niz sektaških sukoba i građanskih ratova. Težnje, nade i snove naroda za mirnom demokratizacijom, režimi neskloni promjenama pretvorili su ih u očaj i stradanje, a pojedine zemlje gurnuli u iscrpljujuće ratove. Pojava Islamske države u Iraku i Siriji kao sile koja koristi terorizam za ostvarivanje svojih ciljeva potjerali su hiljade porodica te dodatno ojačala realnost haosa i sukoba i doprinjela dodatnoj fragmentaciji i prekompoziciji regionalnog poretka. Ne ulazeći u dublje analize procesa koji su se dešavali i još traju na bliskom istoku i velikim dijelom Afrike, ono što je važno napomenuti da su ovi procesi bili inicijalna kapisla za pokretanje masovnih migracija iz zemalja koje su bile zahvaćene nasiljem, građanskim ratovima i sukobima. Skoro istovremeno zemlje u kojima je izražena velika nezaposlenost, siromaštvo i klimatske promjene i tkz. slabe države doprinose masovnosti migranatskog talasa. Navedeni indikatori predstavljaju snažan push faktor savremenih migrantskih kretanja.

Obzirom da prema Lončar (2018) živimo u punom zamahu globalizacijskih procesa te da je svijet postao "globalno selo" ljudi danas, posebno ljudi mlađe životne dobi, lakše nego ikad se

odlučuju da dođu do regiona koji će im omogućiti život u povoljnijim uslovima. Složeni društveni fenomeni kao migracije imaju više uzroka i one danas imaju socijalni, politički, ekonomski, kulturološki i razvojni karakter i danas su daleko kompleksnije. Masovna migrantska kretanja prema Evropskoj uniji i njenim najrazvijenijim zemljama, koje se usput rečeno suočavaju sa demograskim deficitom i padom nataliteta kao i starenjem stanovništva, te potreba za radnom snagom, vidjeli su rješenje u promjeni politike koja se ogleda u prihvatu velikog broja izbjeglica i migranata, gdje najviše u tome prednjači Njemačka, koja je jedna od najrazvijenih država EU, i njena politika otvorenih vrata za tržište rada, promjenila je percepciju samih migranata, koji su to shvatili kao otvoreni poziv za dolazak. Pored navedenih postoji dodatni impuls pull faktorima savremenim migracijama u kontekstu EU kao jednog od najrazvijenijih dijelova svijeta, i demokratskog društva koje teži vladavini prava u kojoj se primjenjuje međunarodno pravo prema izbjeglicama i migrantima i gdje je zastupljen visok stepen poštivanja ljudskih prava. Kombinacijom push i pull faktora današnja migrantska kretanja svojom masovnošću zasigurno predstavljaju najveća kretanja ljudi u ljudskoj civilizaciji ali su isto tako izazvale snažne političke poremećaje unutar Evropske unije i dovele do krize institucija i suprotstavljenih stavova između pojedinih zemalja članica po pitanju migrantske politike što je rezultiralo uzdizanjem desno orijentisaih stranaka i pojavu ksenofobije.

3.3 Bosna i Hercegovina na balkanskoj ruti

Više je faktora koji su uticali da "Balkanska ruta" postane jedna od najmasovnijih a jedan od njih je da se prema podacima MUP-a republike Turske, navedenim u otvorenim izvorima, na njenoj teritoriji nalazi blizu 5 mil. migranata od čega preko 3.5 mil. izbjeglica iz susjedne Sirije. Anadolu Agency (2018, url.)²⁵ Zbog svog geostrateškog položaja na kojem se nalazi, Turska je postala jedna od najznačajnijih tranzitnih koridora. Najveći broj migranata iz Azije, Bliskog istoka prelazi preko njene teritorije u Grčku, bilo morskim, koji je i suviše opasan ili kopnenim putem. Također značajan faktor koji je stupio na scenu je politika koju je zastupala Njemačka, i njena kancelarka Merkel, koja je izjavila da izbjeglice is Sirije neće biti vraćene nazad. Odluka Bašar Al Asada da proširi regrutaciju navela je mnoge protivnike njegovog režima da napuste Siriju. Zatim nerazvijenost pojedinih zemalja kao što su Afganistan i njeni ratom zahvaćeni dijelovi, potom mnogoljudni Pakistan, iz koje dolazi veliki postotak migranta, sankcijama pogođeni Iran, su jedni od faktora zbog kojih se mladi ljudi (većina migranata je od 16-35 god. starosti) odlučuju za traženje boljih uslova za život. zeit.de (2016, url.)²⁶

Kopnena ruta iz Turske, koja je prvi izbor migranata zbog manjeg rizika mijenjala je svoj pravac i prilagođavala situaciji na terenu i razvijala svoje krakove. U početku je prelazila preko

²⁵ Dostupno na: <https://www.aa.com.tr/ba/turska/turska-je-dom-migranata-iz-190-zemalja-najvi%C5%A1e-ih-je-iz-sirije/1342232>

²⁶ Dostupno na: https://www.zeit.de/politik/ausland/2016-10/angela-merkel-influence-refugees-open-borders-balkan-route?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Bugarske koja je poznata po svom oštrou postupanju prema migrantima i koju organizacije za ljudska prava i Europska komisija optužuju za kršenje ljudskih prava, iz tog razloga je došlo do preusmjeravanja rute i do formiranja alternativnih pravaca usmjerenih preko Grčke. Migracijski put izbjeglica i migranata u Evropu diktirao je i njihov geografski položaj. Ali polazište rute prema centralnoj i zapadnoj Evropi je i dalje u Grčkoj. Obzirom da zemlje centralnog balkana nisu članice Evropske unije, dok okolne zemlje jesu, migranti se na svojoj ruti kretanja iz Grčke kreću prema državama nečlanicama Evropske unije gdje se nalazi i BiH, na putu koje se nalazi veći broj granica i različitih važećih zakona i propisa sa kojima se suočavaju migranti. Zbog nepostojanja jedinstvenih stavova EU o postupanju i kretanju migranata oni koji se već nalaze u Grčkoj, koja je članica EU dolazi, do bizarne činjenice da migranti izlaze iz Evropske unije i prostora Shengena, prelaze preko balkanskih država, koje nisu članice EU, da bi potom ponovno ušle u Evropsku uniju.

Obzirom da je rastao broj migranata koji se nalaze u Grčkoj, paralelno je rastao i pritisak na Makedonsku granicu tako da su makedonske vlasti donijele odluku da dozvole tranzit migranata, na taj način čineći privlačnijom „balkansku rutu“, koja je mnogo kraća i manje opasna, te se ruta kretala prema Srbiji i dalje prema Mađarskoj ili u Hrvatsku. Međutim sličnu politiku Bugarskoj i odnos prema migracijskim tokovima provodi i Mađarska. Predsjednik Orban koji je i najveći protivnik ilegalnih migracija se usprotivio ideji da veću ulogu u kontroli vanjske granice EU i migranata preuzme Frontex umjesto nacionalnih sigurnosnih snaga unutar Evropske unije jer je smatrao da će Frontex dozvoliti kretanje migranata preko Mađarske, te je na dijelu granice prema Srbiji postavljena žica i potpuno blokirano kretanje migranata iz Srbije u kojoj se zatekao ogroman broj migranata koji su ostali na njenoj teritoriji nekoliko godina.

Kako navode Grupković, Jelačić Kojić i Petronijević (2016) princip zaštite ljudskih prava izbjeglica i migranata postao je sekundarno pitanje u odnosu na pitanje zaštite granica i sigurnosti do te mjere, da i najrazvijenije zemlje EU i tradicionalne demokratije pristaju i iniciraju politike koje su suprotstavljene standardima međunarodnog prava ljudskih prava. U prilog tome ide i presuda Suda pravde Evropske unije koji je presudio da Poljska, Mađarska i Češka Republika prekršile zakon EU, odbijajući da prime izbjeglice, shodno kvotama o raspodjeli izbjeglica kako bi se rasporedio teret sa kojim je najviše bila suočena Grčka.²⁷ Evropska unija nema jedinstvenu politiku nastupanja kada se radi o kontroli i upravljanju migracijama, ali i zaštiti elementarnih ljudskih prava migranata, iako najvažniji dokument kojim se vodi Evropska unija je "Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda". Prema toj Konvenciji svi segmenti ljudskih prava moraju se trajno štititi, i prava moraju biti garantovana. Sve države članice su potpisnice navedene konvencije ali Evropska unija nije u potpunosti definisala migracijsku politiku pa je opće pravilo da države članice "samostalno" odlučuju o migracijama. Iako je 2015. godine od strane Evropske komisije usvojena Agenda za migraciju, jasno je da institucije i zemlje članice

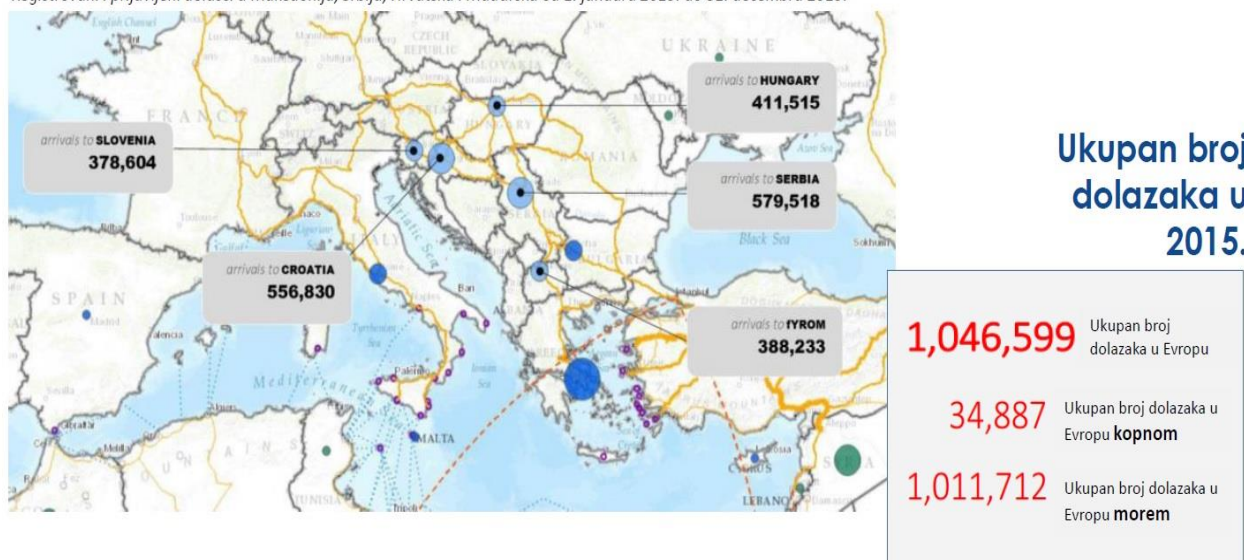
²⁷ Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/presuda-suda-eu-ceska-madjarska-i-poljska-prekrstile-zakon-kad-su-odbile-izbjeglice/2171462.aspx>

EU nisu usvojile izbalansiran pristup upravljanju migracijama i da se primjetiti da je Evropska unija u svojevrsnoj političkoj krizi kada je navedeni problem u pitanju.²⁸

Tranzitne i zemlje koje su krajnja destinacija migranata suočavaju se sa ozbiljnim izazovom, kako sa humanitarnog tako i sa sigurnosnog aspekta, te su jasno primjetne nespremnosti i nepostojanje jedinstvene politike na nivou pojedinih nacionalnih država ali i na nivou Evropske unije po pitanju kontrole i upravljanja migracijskim tokovima. Iako balkanska ruta djeluje najmanje opasna po migrante u njihovom kretanju ona je zasigurno najkompleksnija i izaziva mnoge političke nesuglasice i prijete da izazove dublju krizu nego je to na prvi pogled uočljivo.

Pregled: Migracioni tokovi prema Zapadnom Balkanu u 2015. godini

Registrovani i prijavljeni dolasci u Makedoniju, Srbiju, Hrvatsku i Mađarsku od 1. januara 2015. do 31. decembra 2015.

Slika 4: Podaci IOM-a i UNHCR-a, za period od 01. januara do 31. decembra 2015. godine²⁹

²⁸ A EUROPEAN AGENDA ON MIGRATION. Brussels, 2015 Dostupno na: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf

²⁹Dostupno na: https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Mixed-Flows-Mediterranean-and-Beyond-Compilation-Overview-2015.pdf

III HUMANITARNI ASPEKTI MIGRANTSKE KRIZE U BIH

1. PRISTUP MIGRACIJAMA

Kada govorimo o migraciji, onda govorimo o migrantima, izbjeglicama i azilantima iako migracijski tokovi uključuju različite kategorije migranata, dobrovoljnih i nedobrovoljnih, izbjeglica, tražitelja azila, žrtava trgovine ljudima, raseljenih osoba bez državljanstva, prekograničnih i interno raseljenih lica i uopšte svih migranata, potaknutih na kretanje zbog različitih motiva iz kriznih žarišta u svijetu u kojima pretežno vlada politička i ekonomska nestabilnost. Pristup migracijama zasnovan na ljudskim pravima daje prednost migrantima u migracijskim politikama i upravljanju, s posebnom pažnjom posvećenom marginalizovanim i ranjivim kategorijama od kojih su djeca najranjivija grupa.

Kako navodi Tatalović (2016) humanitarni pristup zasnovan je na tretiranju migranata kao pojedinaca i omogućavanju pristupa njima, tokom njihovog prijema, boravka ili tranzita. Kriteriji za humanitarni pristup definisani su na osnovu najviših standarda postupanja s migrantskom grupom, u skladu sa relevantnim dokumentima Ujedinjenih nacija koji propisuju postupanje s izbjeglicama kao najranjivijom migrantskom grupom, uključujući zabranu rasnih, ili diskriminacije zemlje porijekla, zdravstvene i druge zaštite, zaštite jedinstva porodice i potrebne pomoći i zaštite.³⁰

Grupković, Jelačić Kojić i Petronijević (2016) smatraju da pored velikih humanitarnih i sigurnosnih izazova u zaštiti i podršci migrantima i izbjeglicama, koji dolaze u Evropu preko Zapadnog Balkana, ova kriza otvorila je još jednu, po mnogim svojim karakteristikama važniju, i za budućnost evropskog kontinenta, ključnu dilemu - da li vrijednosti na kojima počiva međunarodno pravo i pravo EU, nastalo poslije Drugog svjetskog rata, i dalje predstavlja suštinski osnov za zaštitu ljudskih prava, prije svega najugroženijih izbjeglica i migranata?

Masovnost migracija sa kojima se suočava BiH dovodi u pitanje ispunjavanje obaveza iz potpisanih konvencija i sporazuma odnosno stepen u kojem su migranti u mogućnosti uživati svoja prava u zemlji koja nastoji ostati na putu evropskih integracija. Masovnost i mješovitost migracija također otežava adekvatan pristup u cilju procjene njihove ranjivosti, socijalnog i pravnog statusa, kako bi se osiguralo da se poštuju njihova temeljna prava. Važnost poštovanja čovjekovog dostojanstva koji živi izvan konvencionalnog zdravstvenog sistema, socijalne zaštite i ispunjavanja humanitarnih potreba jedan je od najvećih izazova koji je pred Bosnom i Hercegovinom. Ograničeni institucionalni i kadrovski kapaciteti Bosne i Hercegovine uslovljavaju odnos prema migrantskim kretanjima i postupanju prema izbjeglicama, migrantima

³⁰Radi se o slijedećim dokumentima UN-a: "The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees", "The 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees i Resolution 2198 (XXI) adopted by the United Nations General Assembly". Dostupno u: "Convention and Protocol relating to the status of refugees", dostupno na: www.unhcr.org/3b66c2aa10.html

i azilantima kao i pružanju zaštite i pomoći bez obzira na njihov pravni status.

1.1 Strategija u oblasti migracija i azila

U periodu dok su se zemlje iz regiona suočavale sa migrantskom krizom, nadležne institucije BiH prateći i analizirajući dešavanja, nastojale su predvidjeti događaje u slučaju mogućeg preusmjeravanja migrantske rute preko teritorije BiH, pokušale su preventivno djelovati kako bi efikasnije upravljale migrantskim kretanjima. U tom cilju Ministarstvo sigurnosti BiH donosi Strategiju u oblasti migracija i azila kao i Akcioni plan za period 2016-2020. godine koji se vodi sa četiri osnovna principa i načela:

A. ***Princip zakonitosti*** - podrazumijeva da država ima obavezu uspostavljanja niza uzajamno povezanih mjera i aktivnosti za efikasno upravljanje migracijama na taj način što će se povećati dobrobiti, kako za migrante tako i za državu, uz istovremeno smanjenje nezakonitih migracija i trgovine ljudima;

B. ***Princip sigurnosti države i njenih građana*** - predviđa osiguranje zaštite i mogućnost brzog djelovanja službi nadležnih za sigurnost u slučajevima nezakonitih migracija ili većih migracionih kretanja;

C. ***Princip integracije*** - prema kojem kroz senzibiliziranje javnosti i aktivniju ulogu vladinog i nevladinog sektora treba osigurati okruženje koje će doprinijeti integraciji stranaca u društvo;

D. ***Princip međunarodne saradnje*** - u skladu s kojim treba osigurati dijalog i saradnju sa zemljama porijekla kao i s trećim državama, kako bi se vanjska politika Bosne i Hercegovine, u dijelu koji se odnosi na migracije, uskladila i povezala s ciljevima migracione politike. MS BiH (2016:13) ³¹

Prema ovoj strategiji primarni cilj ove vrste upravljanja migracijskim kretanjima u Bosni i Hercegovini je efikasna kontrola ulaska, boravka i kretanja stranaca na državnom teritoriju uz osiguranje svih zagwarantovanih ljudskih prava i sloboda licima koja su pod pravnom jurisdikcijom Bosne i Hercegovine kao i osiguravanje adekvatnih mehanizama za integraciju stranaca u socijalno, ekonomsko i drugo okruženje Bosne i Hercegovine, što je od izuzetnog značaja političke i strateške posvećenosti u kontekstu procesa evropskih integracija u kojima je Bosna i Hercegovina aktivni učesnik, kao i poštivanja relevantnih međunarodnih standarda u oblasti prava izbjeglica i azila. Nadležne institucije prilikom analiziranja migrantskih kretanja, jasno su utvrdili da migranti zapadnobalkanske zemlje koriste kao tranzitno područje prema zemljama Evropske unije, koje predstavljaju njihovo krajnje odredište. Kako bi se efikasnije

³¹ Ministarstvo sigurnosti BiH, Strategija u oblasti migracija i azila i Akcioni plan za period 2016-2020. godina, usvojeni na 50. sjednici Vijeća ministara BiH, 30.3.2016. godine

omogućio tranzit kroz teritoriju BiH, uz punu kontrolu nadležnih institucija, spomenuta strategija, predviđala je osnivanje tranzitno/prihvatnih centara u blizini istočne granice sa Srbijom i Crnom Gorom, gdje bi se izbjeglice i migranti nakon registracije i pružanja mogućnosti pritupa azilu kao i supsidijarnoj zaštiti, prihvatili i smještali, te u slučaju ne ispunjavanja uslova vraćali u zemlje iz kojih su ušle u Bosnu i Hercegovinu, prema uslovima sporazuma o readmisiji.³² Također je predviđeno osnivanje tranzitno/prihvatnih centara u blizini zapadne granice sa susjednom Hrvatskom u koje bi se transportovala lica, za koja bi se utvrdilo da su izbjeglice, te u skladu sa Konvencijom o izbjeglicama istim se pružala zaštita i omogućavalo nesmetano kretanje, pritom poštojući zakon o kretanju i boravku stranaca.³³ Također i lica koja su izrazila namjeru za podnošenje zahtjeva za azil, kao i tražitelji azila.

Imajući u vidu spomenuto složeno političko i pravno uređenje Bosne i Hercegovine kao i raspodjelu nadležnosti, Akcioni plan iz navedene strategije nije nikad postao operativan te je preusmjeravanje migrantske rute na istočnu granicu krajem 2017. godine Bosna i Hercegovina dočekala nespremno. Iako se ukazivalo na mogućnost preusmjeravanja ruta, posebno je to bilo očito nakon blokade Mađarske granice, politika prevencije od strane nadležnih institucija nije sprovedena u djelo. Posebno je postalo zabrinjavajuće odsustvo reakcije institucija na državnom nivou koje su svojom zakašnjelom reakcijom doprinjeli da se migrantska kriza jednim dijelom razvije u haotično stanje.

Nebavljenje uzrokom, posljedice se već počinju osjećati u rano proljeće 2018. godine kada se bosanskohercegovački gradovi počinju susretati sa prvim migrantima i izbjeglicama koji nekontrolisano i u velikom broju počinju prelaziti preko istočne državne granice iz susjedne Srbije i Crne Gore. Mada je veliki broj migranata odvrćen od prelaska državne granice, od strane Granične policije BiH, što je pokazatelj velikog broja ilegalnih migranata koji pokušavaju ući u BiH radi svojih namjera daljnjeg odlaska prema zemljama EU, veliki broj lica je ipak uspio preći državnu granicu mimo službenih graničnih prelaza i pored mjera i radnji koje je GP BiH sprovodila iz okvira svojih nadležnosti u pojačanom nadzoru granice.

³² Sporazum između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije o predaji i prijehu osoba kod kojih je ulazak ili boravak nezakonit. Broj službenog glasnika BiH. 21/13

Protokol između Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije o provedbi Sporazuma između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije o predaji i prijehu osoba kod kojih je ulazak ili boravak nezakonit . Potpisan u Beogradu 05.07.2013. godine

. Sporazum između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Crne Gore o vraćanju i prijehu lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit; Protokol između Ministarstva sigurnosti i MUP Crne Gore o provođenju Sporazuma između Savjeta ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Crne Gore o vraćanju i prijehu lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit; Potpisan u u Sarajevu 01.12.2008. godine. Sl.Glasnik BiH 4/09. Stupio na snagu 01.05.2011.g

³³ Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu. Službeni glasnik BiH broj 36/08 i 87/12. Član 7. (1)

2. NESPREMNOST NADLEŽNIH ORGANA NA HUMANITARNU KRIZU

Kada su u pitanju smještajni kapaciteti, BiH je prije migrantske krize raspolagala sa azilantskim centrom Delijaš (Općina Trnovo) sa 150 smještajnih mjesta i izbjegličko prihvatnim centrom Salakovac (nedaleko od Mostara) koji je namijenjen za prihvatanje osoba pod međunarodnom pravnom zaštitom koji raspolaže smještajnim kapacitetom oko 300 mjesta, Readmisioni centar Mostar predviđen za bh državljane koji su u readmisiji, smještajnog kapaciteta 150 mjesta, Imigracioni centar Istočno Sarajevo koji je specijalizovana ustanova za smještaj stranih državljana kojima je ograničeno kretanje, smještajnog kapaciteta 120 mjesta. Prema raspoloživim podacima koji su bili dostupni za 2015. godinu (kada se BiH još nije suočila za prilivom migranata) BiH bi u slučaju migrantske krize mogla da osigura smještaj za 1270 osoba, a po izjavama čelnika BiH je u stanju da prihvati do 5000 osoba. OSCE (n.d, url)³⁴ Prema podacima UNHCR-a, u periodu između 1. januara 2018. i 31. oktobra. 2018. godine u BiH je registrovano 21.201 izbjeglica i migranata, što uveliko prelazi raspoložive mogućnosti i smještajne kapacitete. UNCHR (2018:2)³⁵ Što znači da je u toku deset mjeseci broj registrovanih lica na teritoriji BiH prevazišao osigurane smještajne kapacitete za skoro sedamnaest puta a više od četiri puta ukupan maksimalan broj smještajnih kapaciteta.

Događaji koji su ubrzo počeli da privlače pažnju javnosti, lokalnih i svjetskih medija su improvizirana šatorska naselja koja su počela da se nelegalno organizuju na trgovima i parkovima glavnog grada u kojima je broj izbjeglica i migranata dosezao i do nekoliko stotina a među kojima su bile i ranjive kategorije žena i djece. Ubrzo se lokalno stanovništvo samoorganizuje i solidariše u pružanju pomoći u hrani i odjeći. Volonteri, humanitarne i vjerske organizacije organizuju podjelu hrane i osnovnih potrepština, a jedan od izbjeglica, porijeklom iz Afganistana koji se zadesio u improviziranom šatoskom naselju u blizini gradske Vijećnice, za novinsku agenciju izjavljuje: „Ovdje su nas dobro primili, policija nas ne tuče, a građani nam daju hranu“. *deutsche welle* i *Klix* (2018, url.)³⁶

Međutim dolazak sve većeg broja izbjeglica i migranata u improvizirana šatorska naselja u Sarajevu, tačnije u parku kod gradske Vijećnice i Željezničke stanice, ubrzo počinje zabrinjavati građane zbog izostanka reakcije vlasti u vezi njihovog adekvatnog zbrinjavanja i pružanja pomoći jer u parkovima i trgovima ne postoje sanitarni ni higijenski uslovi za boravak većeg broja ljudi u dužem vremenskom periodu te postoji bojazan da će trenutna situacija negativno utjecati na zdravlje ljudi koji borave u parku, kao i na stanovnike Sarajeva. Novonastala situacija predstavljala je opasnost po opštu sigurnost a nerijetko je dolazilo do narušavanja javnog reda i mira masovnim tučama, a i zabilježeni su napadi u noćnim satima na građane od strane

³⁴ Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini. Dostupno na: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf>

³⁵ Dostupno na: www.unhcr.org Međuagencijski operativni podaci. Bosna i Hercegovina / 1-31. oktobar 2018.

³⁶ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/migranti-u-bih-policija-nas-ne-tu%C4%8De-a-gra%C4%91ani-nas-hrane/a-43765243>

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/park-u-sarajevu-migrantima-nedostaje-satora-hrane-i-adekvatne-odjece/180512044>

migranata sklonih činjenju krivičnih djela.

Nepravovremena reakcija nadležnih institucija, početkom maja mjeseca 2018. godine produžila je agoniju izbjeglica i migranata smještenih na navedenim lokacijama, gdje se iz dana u dan broj povećavao dok su smještajni kapaciteti predviđeni za zbrinjavanje i smještaj ostali neiskorišteni. U prilog tome je i izjava pomoćnika ministra Sigurnosti BiH: "*Paradoks se upravo ogleda u tome da ti smještajni kapaciteti koje BiH ima nisu iskorišteni, nisu popunjeni*". Slobodnaevropa (2018, url.)³⁷

Zatečenost vlasti migrantskom krizom koja je zadesila glavni grad kao i gradove u pograničnom pojasu, ubrzo je prerasla u političku krizu koja se prenijela na niže nivoe vlasti. Pokušavajući da riješe problem migranata i izbjeglica koji već dvije sedmice borave u Sarajevu, skupština Kantona Sarajevo pokreće raspravu u cilju rješavanja problema koji ima tendenciju da izmakne kontroli i postane humanitarna katastrofa. Ministrica za rad, socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice KS, informiše zastupnike: "*Ovo je pitanje državnog nivoa, Ministarstva sigurnosti BiH, Granične policije i Službe za poslove sa strancima, Kanton Sarajevo bez strateške odluke Vijeća ministara BiH ne može sam raditi na rješavanju ovog problema, jer bi to onda sve bilo ilegalno.*" Klix (2018, url.)³⁸

Jedan od temeljnih principa ljudskih prava u međunarodnom pravu je da države imaju obaveze prema svim osobama u njihovoj nadležnosti u pogledu ljudskih prava, bez obzira na njihovu nacionalnost. Od trenutka kada migranti dođu pod jurisdikciju jedne države, bilo teritorijalne ili eksteritorijalne, država je dužna poštovati i štiti sva njihova ljudska prava. Bosna i Hercegovina kao najsiromašnija zemlja Evrope nema kapaciteta upravljanja većim kriznim situacijama, međutim disfunkcionalnost nadležnih institucija u rješavanju manjih kriznih situacija dodatno je usložnjavala probleme čak i pojedinim odluka djelovala kontraproktivno.

Nastojeći riješiti gorući problem, Vijeće ministara BiH donosi odluku o izmještanju 270 izbjeglica i migranata iz Sarajeva u izbjegličko prihvatni centar Salakovac (Hercegovačko-neretvanski kanton).³⁹ Konvoj koji je krenuo iz Sarajeva prema prihvatnom centru Salakovac, biva zaustavljen na ulazu na područje Hercegovačko-neretvanskog kantona od strane Specijalne policije MUP-a HNK-a po nalogu komesara uz obrazloženje da je pitanje smještaja velikog broja izbjeglica i migranata u prihvatni centar Salakovac pitanje sigurnosti grada Mostara i HN

³⁷ Dostupno: <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-park-sarajevo/29226344.html>

³⁸ Dostupno: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/satorsko-naselje-s-migrantima-u-sarajevu-i-strah-od-bolesti-rastu-a-vlasti-dalje-nista-ne-poduzima/180507060>

³⁹ Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na 142. sjednici održanoj 15.05.2018. godine, razmotrilo je Informaciju s prijedlogom mjera koje se trebaju poduzeti u vezi s problemom neregularnih migranata, te je između ostalog, donijelo zaključak: „*Zadužuju se nadležna tijela institucija Bosne i Hercegovine da u saradnji s ostalim nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini hitno stave u funkciju sve raspoložive kapacitete s ciljem adekvatnog prihvata, smještaja i zbrinjavanja migranata, naročito ranjivih kategorija, a u skladu s važećim zakonima Bosne i Hercegovine i prihvaćenim međunarodnim standardima, te da u roku od 48 sati organizuju transfer i smještaj migranata koji su trenutno bez adekvatnog smještaja.*“

Kantona a ne solidarnosti te da Vladu HNK-a nisu upoznali o donešenim odlukama kao i da nisu kontaktirani niti konsultovani o mogućem dolasku većeg broja osoba u Izbjeglički kamp u Salakovcu. Nakon višesatne blokade, migranti i izbjeglice su upućeni u prihvatni centar Salakovac gdje su i smješteni na osnovu Protokola o saradnji između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice i Ministarstva sigurnosti. Bitno je istaći da izmještanje skoro 270 izbjeglica i migranata u izbjegličko prihvatni centar Salakovac uglavnom se odnosio na najugroženije kategorije tj. porodice s djecom.

Slučaj izmještanja izbjeglica i migranata je pokazao da nema koordinacije vlasti u BiH kao niti poštivanja odluka Vijeća ministara BiH, kao višeg nivoa vlasti. Ono što je bitno napomenuti u ovom slučaju ali i registrovati kao problem, na šta je upozorila i Institucija ombudsmena BiH, da izbjeglice i migranti koji su izmješteni, nisu registrovani, kao i da nije izvršena kategorizacija i zaštita najugroženijih što je važno kako bi se iskoordinirale nadležne institucije i humanitarne organizacije. Registracija i kategorizacija je važna i sa aspekta sigurnosti jer uz migrante se kreću i oni koji iskorištavaju tuđu situaciju i nevolju. Uzgred rečeno pojam migrant je širi, ali se može kazati kako sve izbjeglice jesu migranti, ali nisu svi migranti izbjeglice, te rasprava o tome kada neka osoba u jednoj situaciji može imati status izbjeglice a u drugom ne nije predmet ovog rada ali je potrebno razlikovati izbjeglice od migranata. Lalić i Kraljević (2014:21)

Sve izraženiji fenomen zadnjih desetak godina jeste pojava *djece bez pratnje*. Da bismo razumjeli pojam „djeca bez pratnje“ potrebno ga je definisati. To su osobe mlađe od 18 godina, državljani treće zemlje ili osobe bez državljanstva, a nalaze se izvan svoje zemlje porijekla na teritoriji druge države bez zakonskih uslova za ulazak i boravak, bez pratnje zakonskog skrbnika i odgovarajuće skrbi. Lalić i Kraljević (2014:30) Ovako definisani pojam u skladu je sa definicijom UN-ove Konvencije o pravima djeteta, koje je potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Nadalje, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je u svom saopštenju za javnost u cilju objektivnog izvještavanja,⁴⁰ naglasilo da je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nadležno za brigu o stranim državljanima kojima Ministarstvo sigurnosti BiH prizna izbjeglički status ili supsidijarnu zaštitu, što u ovom slučaju nije učinjeno i da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nema nadležnosti u pogledu kontrole ulaska, kretanja, smještaja, zbrinjavanja ili zdravstvene i socijalne zaštite migranata, odnosno osoba koje izraze namjeru ili podnesu zahtjev za azil u našoj zemlji.⁴¹ Sve navedeno je u isključivoj nadležnosti Ministarstva sigurnosti BiH, odnosno Službe za poslove sa strancima i Granične policije BiH.

⁴⁰Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nije nadležno za migrante dok ne dobiju status izbjeglice. Dostupno na: <http://mhrr.gov.ba/Saopcenja/default.aspx?id=8408&langTag=bs-BA>

⁴¹ Ministarstvo sigurnosti BiH od kako je počeo povećan priliv migranata u našu zemlju nijednom migrantu nije priznao izbjeglički status. U 2018 godini je za 14 stranih državljana odobrena supsidijarna zaštita, od kojih se samo jedna osoba može dovesti u vezu sa migrantima. Riječ je o djetetu iz Sirije koje je smješteno u Dom za nezbrinutu djecu u Mostaru i za čiji boravak troškove snosi Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice.

2.1 Regulacija migrantskog pritiska

U kontekstu povećanog broja izbjeglica i migranata koji ulaze u zemlju od kraja 2017. godine i osoba koje traže azil, nadležne institucije nastoje efikasno upravljati funkcionalnim prihvatnim sistemom koji je u funkciji u skladu s međunarodnim standardima i pruža uslove za život na prihvatljivom standardu, gdje se održava dostojanstvo smještenih i zadovoljavaju njihove osnovne potrebe. S obzirom na njihov veliki broj, BiH u datom trenutku nije raspolagala infrastrukturom niti kapacitetima za adekvatno zbrinjavanje ali je imala u državnom vlasništvu napuštene objekte uglavnom korištene u vojne svrhe kao što su bivše kasarne za koje Vijeće ministara BiH donosi odluku o prenamjeni i potpisuje ugovore sa preduzećima za korištenje napuštenih fabričkih hala kao i hotela za ugrožene kategorije kako bi se povećali kapaciteti smještaja i zbrinjavanja. Uključivanjem međunarodnih agencija i organizacija u prvom redu UNHCR-a i IOM.a te uz njihovu finansijsku pomoć kao i pomoć institucija Evropske unije, privremeni prihvatni centri su otvarani u sjeverozapadnom dijelu države koja je geografski najbliža granici EU i to u gradovima na teritoriji entiteta FBiH, Bihaću i Velikoj Kladuši a zatim i u blizini Sarajeva. Uz podršku navedenih organizacija u pružanju humanitarne pomoći i jačanju kapaciteta upravljanja migracijama i azilom u zemlji, Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministar sigurnosti, zajedno sa Operativnim štabom za migrantska pitanja nastojali su koordinirati sve uključene aktere na svim nivoima vlasti kako humanitarnih, tako i državnih aktera odgovornih za migracije i upravljanje azilom te Vijeću ministara i drugim institucijama i agencijama preporučivali korake, odluke i postupke za djelovanje. Također se nastojalo da se okupe predstavnici sa entitetskog nivoa i Brčko Distrikta BiH koji se bave migracijskim pitanjima kao i predstavnici Unsko-sanskog kantona koji je i najpogođeniji migrantskom krizom i trpi najveće posljedice. Preporuke zvaničnika međunarodnih humanitarnih organizacija da se razmotri mogućnost razmještanja migranata na cijeloj teritoriji BiH u cilju ublažavanja pritiska na pojedine dijelove, i raspodjele tereta migracija, vlasti entiteta Republika Srpska od samog početka migrantske krize odbijaju, pravdajući to kao očuvanje nacionalnog interesa ali isto tako odbijaju da pomognu migrantima koji se zadese na području entiteta, kao i da provedu plan Vijeća ministara BiH iz 2018. godine, koji je predviđao nekoliko centara za prihvrat migranata u RS-u. Transportom migranata od istočne državne granice do zapadnog dijela BiH prema Unsko-sanskom kantonu od strane MUP-a RS, vlasti entiteta opstruišu upravljanje migrantskim tokovima nadležne državne institucije, na taj način doprinoseći povećanju humanitarne krize.

Odlučne reakcije, nadležnih institucija da konačno počnu djelovati u cilju upravljanja migracijskim tokovima i spriječe daljne širenje humanitarne katastrofe, koja je nastupila u pojedinim dijelovima BiH, može se primjetiti na 140. sjednici Vijeća ministara BiH koje je donijelo zaključak o izradi analize i plana budućeg djelovanja u vezi sa povećanim prilivom ilegalnih migranata, kao i o modelima i kapacitetima njihovog zakonskog i humanog prihvata i tretmana te u tom kontekstu pozvalo Instituciju ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine da hitno sačini i Vijeću ministara Bosne i Hercegovine dostavi Specijalni izvještaj o

stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini, s prijedlogom mjera i preporuka nadležnih organa. Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH na osnovu zatečenog stanja u svom Specijalnom izvještaju utvrdila da se u većini slučajeva radi o neregularnim migrantima koji su u Bosnu i Hercegovinu ušli ili ulaze bez ikakvih identifikacionih dokumenata, na mjestima koja nisu predviđena za prelazak državne granice, što predstavlja kršenje pravnih propisa Bosne i Hercegovine i nije u skladu s procedurama nadležnih organa u Bosni i Hercegovini u pogledu ulaska stranca u zemlju te na osnovu monitoringa stanja u ovoj oblasti, zaključila da se u Bosni i Hercegovini trenutno odvija proces tzv. mješovitih migracija kao i da se preklapaju motivi migracija, tako da imamo strance koji su u potrazi za boljim uslovima života ili tzv. ekonomski migranti (državljeni Pakistana, Irana, Iraka, Maroka, Tunisa, Alžira, Libije, Afganistana) i strance koji traže utočište/osobe pod međunarodnom pravnom zaštitom (Sirija). BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2018:40)

Kvantitet migracijskog pritiska balkanske rute prema teritoriji BiH možemo vidjeti iz podataka Službe za poslove sa strancima gdje su prema službenim izvještajima u toku 2017. godine zabilježeni sporadični ulasci i tom prilikom registrovano 311 migranata, dok u toku 2018. godine dolazi do dramatičnog povećanja i 23.902 registrovanih osoba.⁴² U 2019. godini nastavljeno je povećanje migrantskog pritiska gdje u tom vremenskom periodu registrovano 29.302 migranta. Većina registrovanih migranata koja se našla na teritoriji BiH podnijela je zahtjev o izraženoj namjeri za azil. SPS BiH (2020)⁴³

Tabela 1: ukupan broj obrađenih migranata i ukupan broj migranata kojima su izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil u vremenskom periodu od 2017 do 2020. godine.⁴⁴

R.b.	Mjesec	Ukupan broj obrađenih migranata				Ukupan broj migranata kojima su izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil			
		2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
1	Januar		268	821	902		148	689	782
2	Februar		411	1054	2002		234	935	1898
3	Mart		629	1822	1540		513	1714	1460

⁴² Način registracije stranih lica podrazumjeva uzimanje *biometrijskih podataka* dobivenih posebnom tehničkom obradom u vezi s fizičkim ili fiziološkim obilježjima pojedinca koja omogućuju ili potvrđuju jedinstvenu identifikaciju tog pojedinca, kao što su otisci papilarnih linija prstiju, dlanova i stopala, fotografije, prikazi lica te njihovo unošenje u jedinstvenu bazu podataka. Pristup bazi podataka ima samo osoba koja vrši registraciju, kako bi bila osigurana zaštita ličnih podataka.

⁴³ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama br: 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

⁴⁴ Ibid

4	April		1454	2337	128		1322	2255	107
5	Maj		2368	2884	514		2322	2746	479
6	Juni		2481	2109	1555		2437	1987	1481
7	Juli		2183	4166	2361		2075	4043	2307
8	August		2505	3206	2290		2346	3118	2224
9	Septembar		3807	3812	2041		3671	3670	1850
10	Oktobar		4741	3958	1263		4621	3821	1141
11	Novembar		2211	2044	924		2070	1914	845
12	Decembar		844	1089	670		740	877	596
TOTAL		311	23.902	29.302	16.190	311	22.499	27.769	15.170
TOTAL (2017+2018+2019+2020)		69.705				65.749			

Bitno je napomenuti da prilikom registracije migranti ne posjeduju identifikacione dokumente na osnovu kojih se može sa sigurnošću utvrditi država porijekla i državljanstvo te za gore navedene podatke se ne može reći da su u potpunosti tačni jer su prikupljeni na osnovu izjava samih migranata koji često daju netačne podatke o državi porijekla, imenu, prezimenu, datumu rođenja kako nadležne institucije ne bi mogle sa sigurnošću utvrditi identitet migranta te moguću upotrebu zakonom propisanih restriktivnih mjera. Nerijetko prilikom registracije migranti navode netačne datume rođenja u cilju korištenja određenih beneficija i pogodnosti namjenjenih za malodobna lica ili se lažno predstavljaju kao pratioci djece što znatno otežava kategorizaciju i zakonom predviđeni tretman.⁴⁵

⁴⁵ Za pokretanje i vođenje postupka utvrđivanja identiteta stranaca u Bosni i Hercegovini nadležna je Služba za poslove sa strancima. Ako je postupak utvrđivanja identiteta stranaca, čiji identitet nije moguće odmah utvrditi ili postoje osnove sumnje u istinitost njegovih navoda o identitetu, započela Granična policija Bosne i Hercegovine ili policija, i ne može ga okončati u roku od šest sati o tome obavještava Službu za poslove sa strancima. Stranac koji nema dokaze o identitetu dužan je Službi za poslove sa strancima dati izjavu o svom identitetu, te dati biometrijske podatke. Stranac čiji se identitet ne može odmah utvrditi ili postoje osnove sumnje u istinitost njegovih navoda o identitetu ili se njegov identitet ne može sa sigurnošću utvrditi ni u roku od šest sati od dovođenja u službene prostorije stavlja se pod nadzor i može mu se izreći mjera protjerivanja iz Bosne i Hercegovine

3. SISTEM AZILA

Prema trenutno važećem Zakonu o azilu Ministarstvo sigurnosti BiH – Sektor za azil je prvostepeni organ koji rješava zahtjeve za azil.⁴⁶ Organ koji rješava po tužbama izjavljenim na prvostepena rješenja u ovom postupku je Sud BiH. Prema navedenom Zakonu o azilu, stranci su zaštićeni principom zabrane vraćanja “non-refoulement“ od povratka u zemlju gdje postoji stvarni rizik da će biti podvrgnuti smrtnoj kazni ili pogubljenju, mučenju, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. U postupku po zahtjevima za azil se, prije svega, ispituje osnovanost razloga za dodjelu izbjegličkog statusa u BiH podnosiocu zahtjeva za koga postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da će se povratkom u zemlju porijekla ili zemlju uobičajenog mjesta boravka suočiti sa stvarnim rizikom od progona zbog rase, vjere, nacije, političkog mišljenja ili pripadnosti određenoj društvenoj grupi. Nakon što se zaključi da stranac ne ispunjava kriterije za dodjelu izbjegličkog statusa, Ministarstvo sigurnosti - Sektor za azil ispituje uslove za odobravanje supsidijarne zaštite strancu u postupku azila. U ovom slučaju, supsidijarnu zaštitu dobiva stranac koji ne ispunjava kriterije za izbjeglički status ako postoje ozbiljni razlozi za vjerovanje da bi povratak u zemlju porijekla ili u zemlji uobičajenog mjesta boravka, ili postoji ozbiljna individualna prijetnja po život ili lice civila zbog neselektivnog nasilja u situacijama međunarodnog ili unutrašnjeg oružanog sukoba, a koji se ne može ili zbog straha ne želi staviti pod zaštitu te zemlje.⁴⁷

Ostvarivanje međunarodne zaštite strancima je omogućeno tako da:

- a) iskažu namjeru za azil;
- b) dobiju potvrdu o iskazanoj namjeri za azil;
- c) podnesu zahtjev za međunarodnu zaštitu/azil.

Nakon pokretanja postupka za ostvarivanje prava na azil, Sektor za azil Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine dužan je:

- a) Izvršiti registraciju tražitelja azila - registracija uključuje popunjavanje obrasca, fotografisanje, uzimanje otisaka prstiju, kopiranje dokumenata i izdavanje kartica tražiteljima azila.
- b) intervju - detaljni razgovor koji obavljaju službenici Sektora za azil. Intervju zahtijeva od podnositelja zahtjeva da navede svoje razloge za traženje azila, a ako je potrebno, intervju se može ponoviti više puta kako bi se potpuno i pravilno utvrdilo činjenično stanje.
- c) razmotriti podnesene zahtjeve pojedinačno i donositi odluke o podnesenim zahtjevima.

⁴⁶ Zakon o azilu. (“Službeni glasnik BiH“ broj 11/16 i 16/16)

⁴⁷ Član 22. stavovi 1 i 2, Zakon o azilu, (“ Službeni glasnik BiH“, br. 11/16 i 16/16)

Nakon razmatranja podnesenih zahtjeva, odnosno nakon sprovedenog postupka po zahtjevu za azil Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine/Sektor za azil donosi odluku kojom:

- a) se usvaja zahtjev za međunarodnom zaštitom/azilom i priznaje se status izbjeglice;
- b) se ne usvaja zahtjev za međunarodnom zaštitom/azilom, ali se priznaje status supsidijarne zaštite (osoba kojoj je priznata supsidijarna zaštita ima pravo boravka u Bosni i Hercegovini u trajanju od 1 godine);
- c) se obustavlja postupak za međunarodnu zaštitu/azil i određuje rok u kojem se mora napustiti teritorija Bosne i Hercegovine (uz detaljno obrazloženje razloga za takvu odluku);
- d) se odbija zahtjev za međunarodnom zaštitom/azilom iz razloga neosnovanosti, te se određuje rok u kojem se mora napustiti teritorija Bosne i Hercegovine. U ovom slučaju tražitelj azila ima pravo da podnese tužbu Sudu Bosne i Hercegovine radi poništenja negativne odluke u roku od 60 dana, odnosno u roku od osam (8) dana ako je riječ o hitnom postupku. Sve dok se ne donese konačna odluka o njegovom statusu, odnosno dok Sud Bosne i Hercegovine ne odluči o tužbi podnosioca žalbe, podnositelj i dalje ima status tražitelja međunarodne zaštite/azila.

Prvi korak za strance u postupku za ostvarivanje prava na azil jeste iskazivanje namjere za traženje azila u Bosni i Hercegovini. Ova namjera se može iskazati Graničnoj policiji Bosne i Hercegovine ili Službi za poslove sa strancima tj. najbližem terenskom centru Službe za poslove sa strancima. Granična policija Bosne i Hercegovine ili organizaciona jedinica Službe kojoj je stranac iskazao namjeru za podnošenje zahtjeva za azil upoznaje stranca s postupkom traženja azila i njegovim pravima i obavezama.⁴⁸ Organizaciona jedinica Službe, u roku od 3 dana od dana iskazivanja namjere, dostavlja primjerak potvrde o iskazanoj namjeri s kopijama ličnih i drugih dokumenata stranca relevantnih za postupak azila Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine.⁴⁹

Tabela 2: Broj osoba koje su zatražile azil u BiH od 2011. do 2020. godine⁵⁰

Godine	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno
Broj osoba	46	53	100	45	46	79	381	1.568	784	244	3.346

Tabela 3: Broj osoba kojima je priznat izbjeglički status u BiH od 2011. do 2020. godine⁵¹

Godine	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno
Broj osoba	-	-	2	5	-	-	-	-	3	1	11

⁴⁸ Član 31. stav 3 Zakon o azilu. ("Službeni glasnik BiH", br. 11/16 i 16/16)

⁴⁹ Član 32. stav 3 Zakon o azilu. ("Službeni glasnik BiH", br. 11/16 i 16/16)

⁵⁰ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021

⁵¹ Ibid

Tabela 4: Broj osoba kojima je priznata supsidijarna zaštita u BiH od 2011. do 2020. godine⁵²

Godine	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ukupno
Broj osoba	-	25	28	8	5	6	8	11	41	30	162

Osobi koja je iskazala namjeru za podnošenja zahtjeva za azil izdaje se potvrda o iskazanoj namjeri za podnošenje zahtjeva za azil sa rokom važnosti od 14 dana, koju izdaje nadležni terenski centar SPS, kao rokom koji je predviđen Zakonom o azilu koji se primjenjuje u situacijama velikog broja istovremeno iskazanih namjera.⁵³ U navedenom roku stranac treba podnijeti zahtjev za azil Sektoru za azil Ministarstva sigurnosti BiH. Iskazivanje namjere za podnošenje zahtjeva za azil u BiH je instrument koji omogućava pravo na boravak na teritoriji BiH u roku njene valjanosti.⁵⁴

4. HUMANITARNO ZBRINJAVANJE IZBJEGLICA I MIGRANATA U BIH

4.1. Smještajni kapaciteti

Jačanjem migrantskog talasa se ukazala potreba za smještajnim kapacitetima. Kako raspoloživi kapaciteti institucija nisu bili dovoljni za zbrinjavanje migranata međunarodne agencije su preuzele inicijativu i osigurale određen broj smještajnih jedinica, zdravstvenu skrb i druge vidove zaštite lica. Vojni objekti i napuštene fabričke hale uz finansijsku pomoć IOM-a, Evropske komisije, Razvojne banke Vijeća Evrope ali i značajna budžetska izdvajanja svih nivoa vlasti nastojale su se u kratkom roku raspodjeliti i uputiti u cilju osiguranja uslovnog smještaja i obezbjediti pristup pitkoj vodi, obezbjediti sanitarne i higijenske uslove kako bi se ispunili međunarodni humanitarni standardi. Smještaj izbjeglica i migranata u BiH organizovan je na nekoliko lokacija a nadležnost je podijeljena između nekoliko institucija, međunarodnih organizacija i grupa. Kako kapaciteti nisu bili dovoljni ni nakon intervencije međunarodnih organizacija, situacija je rezultirala nezadovoljstvom migranata i lokalnog stanovništva zajednica pogođenih talasom, porastom stope kriminaliteta, ugrožene unutrašnje sigurnosti. Napori institucija da prebacivanjem migranata između centara umanje posljedice nezadovoljstva, prvenstveno lokalnog stanovništva, su imali tek privremene i očekivano kratkoročne rezultate zbog konstantnog priliva novih migranata, sekundarnog kretanja migranata u unutrašnjosti BiH i njihove želje da gravitiraju blizu granične linije sa EU. Pružanje adekvatnog smještaja za veliki

⁵² Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021

⁵³ Član 32. (potvrda o iskazanoj namjeri), Zakon o azilu. („Službeni glasnik BiH“, br. 11/16 i 16/16)

⁵⁴ Član 32. Zakona o azilu („Službeni glasnik BiH“, br. 11/16 i 16/16)

broj izbjeglica i migranata najveći je izazov nadležnih institucija kako na početku migrantske krize tako i danas.

Imigracioni centar je specijalizirana ustanova za prihvata i smještaj stranaca kojima je odlukom nadležnog organa u Bosni i Hercegovini određena mjera stavljanja pod nadzor u skladu sa Zakonom. Centrom upravlja Služba za poslove sa strancima a smještajni kapacitet je 120 mjesta.⁵⁵ Zbog velikog priliva migranata, te popunjenosti Imigracionog centra terenski centri Službe za poslove sa strancima često su prinuđeni vršiti selekciju migranata koje smještaju u Imigracioni centar. Većinom su to lica koja su sigurnosni problem na terenu i višestruki počinitelji prekršaja i krivičnih djela. Pretežno su to lica koja kod sebe nemaju nikakvu potvrdu o identitetu, što znatno produžava njihov boravak u detenciji i na duži period umanjuje prijemne kapacitete Centra. Prema podacima SPS-a u Imigracionom centru su mjesečno u prosjeku boravile 52 osobe. Na dan 31.12.2020. godine u centru su boravile 53 osobe. MS BiH (2021:79)⁵⁶

Izbjegličko/prihvatni centar Salakovac, nadležnost Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, koji se uglavnom odnosio na porodice sa djecom. Prema podacima SPS-a u centru je mjesečno u prosjeku boravilo 59 osoba. Na dan 31.12.2020. godine u centru je boravilo 11 osoba. MS BiH (2021:79)⁵⁷

Centar za azil u općini **Trnovo**, Kanton Sarajevo, kojim upravlja Sektor za azil Ministarstva sigurnosti BiH, gdje je prema podacima SPS-a mjesečno u prosjeku boravile 34 osobe. Na dan 31.12.2020. godine u centru je boravila 31 osoba. MS BiH (2021:79)⁵⁸ Izbjegličko/prihvatni centar Salakovac i Centar za azil Trnovo bila su jedina mjesta na kojem su tražitelji azila mogli boraviti nakon što je priliv postao intenzivniji i koji uz sponzorstvo UNHCR-a i njegovih partnera, nudi osnovne usluge, besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku i primarnu zdravstvenu zaštitu. Navedena dva centra koja ispunjavaju međunarodne humanitarne standarde, smještajnog kapaciteta od oko 450 mjesta, nedovoljni su za smještaj velikog broja izbjeglica i migranata. Zahtjevi i potrebe za povećanjem smještajnih kapaciteta u Kantonu Sarajevo i Unsko-sanskom kantonu pronađeni su u otvaranju novih privremenih prihvatnih centara.

4.2. Otvaranje privremenih prihvatnih centara i sukob nadležnosti

U julu 2018. godine otvoren je tranzitno/prihvatni centar "**Sedra**" u općini **Cazin** (Unsko-sanski kanton), uz finansijsku podršku Evropske komisije. Centar može primiti do 430 osoba, sa odvojenim prostorom za porodice i maloljetnike bez pratnje. TPC Sedra je namijenjena

⁵⁵ Dostupno na: <http://sps.gov.ba/imigracioni-centar/>

⁵⁶ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021. godine.

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Ibid

prvenstveno porodicama s djecom koja su prepoznata kao prioritet za dobrovoljno preseljenje sa drugih lokacija u saradnji sa UNHCR-om. IOM koordinira i vodi kamp, a osoblje, poput upravitelja kampa, službenika za sigurnost i radnika za pomoć migrantima, prisutno je u kampu 24 sata dnevno. Prema službenim podacima Službe za poslove sa strancima mjesečno su u prosjeku boravile 322 osobe. Na dan 31.12.2020. godine u centru su boravile 343 osobe. MS BiH (2021:79)⁵⁹

Bivša kasarna „*Ušivak*“, općina *Hadžići* (Kanton Sarajevo), stavljena je u funkciju tokom 2018. godine, je privremeni prihvatni centar koji je Odlukom Ministra sigurnosti BiH predat na upravljanje Službi za poslove sa strancima. Kako bi PPC Ušivak bio uopšte stavljen u funkciju, Ministarstvo sigurnosti, Sektor za azil, Služba za poslove sa strancima i IOM potpisali su Sporazum o razumijevanju kojim su definisane obaveze i odnosi zainteresovanih strana. Obzirom da ovaj Sporazum nije obuhvatio i oblast zdravstvene zaštite, bilo je neophodno uključiti druge međunarodne organizacije za nesmetano funkcinisanje Centra. Kako je podrška organizacija osigurana do kraja 2018. godine nameće se problem finansiranja ovog i drugih kapaciteta za prihvata velikog broja stranaca u slučaju ako međunarodne organizacije prestanu pružati podršku u ovom segmentu. Centar koji je isprva pružao mogućnost smještaja do 520 osoba, kasnije je povećan na očekivani maksimalni kapacitet do 800 osoba, sa odvojenim prostorom za porodice, žene i maloljetnike bez pratnje. Mjesečno je u prosjeku boravilo 780 osoba. Na dan 31.12.2020. godine u objektu je boravilo 813 osoba. MS BiH (2021:79)⁶⁰

IOM je pomagao krajem oktobra 2018. godine Službi za poslove sa strancima u otvaranju tranzitnog/prihvatnog centra "*Bira*" u *Bihaću* (Unsko-sanski kanton). Isprva je predviđeno da centar primi 440, s maksimalnim kapacitetom do 1.200 osoba. Koordinator IOM-a i upravitelj kampa, kao i saradnici koji pomažu migrantima, nalaze se na lokaciji u TPC Bira 24 sata dnevno, a osoblje IOM-a pomaže u svakodnevnim operacijama, poput podjele hrane, čišćenja i koordinacije. IOM je takođe unajmio osoblje za čišćenje i održavanje, kao i osoblje obezbeđenja. Kada se otvorio TPC Bira, UNHCR i partneri pomagali su u identificiranju i profiliranju ljudi za dobrovoljni premještaj. Isusovačka služba za izbjeglice (JRS) također je potpomogla smještaj novopridošlih korisnika u TPC Bira, uključujući i pružanje informacija. Bitno je naglasiti da je centar Bira zapravo zatvorena fabrička hala koja se nalazi u urbanom dijelu grada Bihaća kao i da je to trebao biti centar privremenog karaktera dok se ne steknu uslovi za otvaranje centra Borići koji se nalazi na samom rubu grada. Centar Bira je nastavio pružati smještaj i zbrinjavanje migranata i nakon otvaranja centra Borići, koji je otvoren u januaru 2019. godine. Operativna grupa za upravljanje migrantskom krizom je tražila od nadležnih institucija izmještanje centra Bira izvan gradskog područja, što nije učinjeno, te je izazvan revolt lokalnih i kantonalnih vlasti a građani koji su zbog lokacije i prekapacitiranosti zatvaranje centra tražili od početka, više puta su organizovali proteste. Pojavom pandemije uzrokovane korona virusom te otkrivenim

⁵⁹ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021.

⁶⁰ Ibid

slučajevima zaraze kod lica koja koriste usluge smještaja u TPC Bira, hitna reakcija vlasti o izmještanju centra bila je neophodna. U tom smislu Predsjedništvo BiH na sjednici održanoj 27. augusta 2018. godine zaključuje da se prihvatni centri za migrante moraju izmjestiti iz naseljenih mjesta i tom prilikom zadužilo Vijeće ministara BiH da u tu svrhu izdvoji iz budžeta državnih institucija značajna finansijska sredstva. Od 30.09.2020. godine, kada je Ministarstvo unutrašnjih poslova Unsko-sanskog kantona izmjestilo migrante iz ovog centra, nije se vršio smještaj migranata u isti. Do zatvaranja ovog centra, u istom je mjesечно u prosjeku boravilo 1.056 osoba. MS BiH (2021:79)⁶¹

Događaji koji su prethodili otvaranju TPC „*Miral*“ u *Velikoj Kladuši* (Unsko-sanski kanton) koji je otvoren u novembru 2018. godine podsjećali su na sukobe migranata i policije na Grčko-Makedonskoj granici prethodnih godina. Naime, prema procjenama GP BiH grupa od 350-400 migranata pokušala je preći preko GP Maljevac prema susjednoj Hrvatskoj gdje su se tom prilikom sukobili sa pripadnicima GP BiH, koja ih je u tome spriječila. Blokiranje GP Maljevac za međunarodni transport i saobraćaj od strane migranata potrajao je skoro dvije sedmice a migranti su u neposrednoj blizini organizovali improvizirano šatorsko naselje odbijajući da napuste pogranično područje. S obzirom na zatvaranje međunarodnog GP Maljevac, brojni poduzetnici i predstavnici firmi trpeći finansijske gubitke počeli su da organizuju proteste i upućuju zahtjeve prema vlastima da riješe problem, koja je kao u slučaju improviziranih šatora u Sarajevu ostala zatečena bez odlučne reakcije. Nastojeći da budu dio rješenja, inicijativom Udruženja poduzetnika, migranti su premješteni u privatni objekat firme Miral, čiji vlasnik je ponudio vlastima i međunarodnim organizacijama da migranti ostanu u objektu Mirala do 15. novembra bez naknade, dok se ne pronade dugoročno rješenje za njihov smještaj. deutsche welle et al. (2018, url.)⁶² Obzirom na nastupajuću zimu i nemogućnost da se u kratkom vremenskom roku obezbjedi smještaj za tako veliki broj ljudi i činjenicu da je objekat Mirala opremljen sa grijanjem i posjeduje sanitarne i higijenske uslove za boravak, na temelju sporazuma sa Premijerom Unsko-sanskog kantona i vlasnikom objekta Miral u Velikoj Kladuši, privremeno rješenje smještaja migranata izmještenih sa GP Maljevac postao je TPC trajnog karaktera sa mogućnošću smještaja 700 osoba i osiguranim prostorom za maloljetnike bez pratnje. IOM i Crveni krst pružaju hitnu pomoć, uključujući hranu, pokretne toalete, tuševе i neprehrambene artikle (madraci i vreće za spavanje). Prema podacima SPS-a mjesечно je u prosjeku boravilo 836 osoba. Na dan 31.12.2020. u centru su boravile 1.032 osobe. MS BiH (2021:79)⁶³

⁶¹ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021.

⁶² <https://www.dw.com/hr/prijeti-li-humanitarna-tragedija-u-sjevernoj-bosni/a-46021957>
<https://gorazdeonline.ba/2018/10/27/migranti-vec-cetvrtu-noc-borave-kod-gp-maljevac-hrvatska-im-ne-dozvoljava-ulazak/>
<https://www.vecernji.ba/vijesti/vise-od-60-migranata-pokusalo-blokirati-gp-velika-kladusa-maljevac-1245860>
<https://rtvbk.ba/haos-na-gp-maljevac-migranti-se-potukli-s-policijom-pa-prosli-bh-granicu/>
<https://www.radiovkladusa.ba/danas-istice-rok-za-migrante-smjestene-u-firmi-miral-u-velikoj-kladusi/>

⁶³ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021.

Dački dom „**Borići**“ u **Bihaću** (Unsko-sanski kanton) mjesto koje je gradonačelnik Bihaća odredio kao moguću lokaciju tokom zimskog boravka. Otvoren u januaru 2019. godine primarno za smještaj ugrožene kategorije migranata koji su trebali biti izmješteni iz TPC Bira. Objekat je bio neuslovan te kao takav izložen nizu zaštitnih i zdravstvenih rizika, te je doniranim sredstvima izvršena potpuna adaptacija za prihvata i smještaj. Za smještaj migranata je dostupno 580 mjesta. Za porodice je osiguran određen prostor. Prema podacima SPS-a mjesečno su u prosjeku boravile 303 osobe. Na dan 31.12.2020. godine u centru je boravilo 329 osoba. MS BiH (2021:79)⁶⁴

Kamp „**Vučjak**“ formiran na području Unsko-sanskog kantona 10 km udaljen od grada Bihaća u blizini državne granice sa Hrvatskom sredinom 2019. godine, kao alternativna lokacija s ciljem smještaja migranta koji su boravili na gradskim ulicama i u neposrednoj blizini preopterećenih TP centara.⁶⁵ Ad hoc rješenja nadležnih vlasti ubrzo je kamp Vučjak pretvorio u ljudsku tragediju i prijetio da odluke vlasti pretvori u implikacije na međunarodnom nivou. slobodnaevropa (2019, url.)⁶⁶ Organizovan i otvoren i pored upozorenja međunarodnih organizacija da navedena lokacija kampa nije u skladu sa međunarodnim humanitarnim i ekološkim standardima, budući da se lokacija nalazi na bivšoj deponiji i da je u blizini minskih polja i kao takva predstavlja neposrednu opasnost za osoblje i korisnike kampa. Kamp smješten izvan urbanog područja bez pristupa pitkoj vodi, električnoj energiji, bez grijanja te otežanom pružanju zdravstvene zaštite koji ne ispunjava osnovne higijenske uslove, ubrzo je od migranata prozvan džunglom a od strane humanitarnih organizacija divljim kampom. Prema procjenama IOM-a u kampu boravi oko 600 osoba. Kamp nije ispunjavao uslove zimskog smještaja i predstavljao je prijetnju po gubitak ljudskih života. Zahtjevi prema nadležnim institucijama da iznađu rješenje o izmještanju migranata iz kampa stavljeno je kao prioritet kao i hitno zatvaranje istog. Kamp Vučjak je zatvoren i rasformiran početkom decembra 2019. godine a migranti su autobusima prebačeni u Kanton Sarajevo, 350 migranata je smješteno u kasarnu Ušivak a 300 migranata u novoformirani TP centar Blažuj. deutsche welle (2019, url.)⁶⁷

Otvaranjem privremenog prihvatnog centra na području Kantona Sarajeva u bivšoj kasarni "**Blažuj**" koja se nalazi na području općine **Ilidža**, u zimu 2019. godine, odlukom vlade FBiH

⁶⁴ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021.

⁶⁵ Operativni štab za pitanje migracija u Bosni i Hercegovini, kojim je predsjedavao ministar sigurnosti BiH Dragan Mektić, potvrdio je da ostaje pri ranijoj odluci o formiranju prihvatnog centra u Vučjaku kod Bihaća.

⁶⁶ Organizacija Ujedinjenih nacija (UN) u Bosni i Hercegovini saopštila da je ozbiljno zabrinuta zbog prebacivanja migranata na lokalitet Vučjak.

Evropska komisija primjećuje da su postojeći prihvatni kapaciteti u Bosni i Hercegovini za smještaj migranata i izbjeglica velikim dijelom nedovoljni.

Osim toga, "Komisija sa žaljenjem konstatuje da Bosna i Hercegovina nije predložila prikladne lokacije za dodatne prihvatne objekte, uprkos spremnosti Komisije da pruži neophodnu finansijsku podršku. Komisija apeluje na vlasti Bosne i Hercegovine da identifikuju prikladne objekte bez daljnjeg odlaganja", navodi se u saopćenju Delegacije EU u BiH.

Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/migrantska-kriza-dvije-godie-lutanja-kroz-bih/30344508.html>

⁶⁷ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/migranti-sve-je-bolje-od-vu%C4%8Djaka/a-51668675>

koja je dodjelila objekat na upravljanje Ministarstvu sigurnosti, s ciljem rješenja problema smještajnih kapaciteta ali i kao dio rješenja kampa Vučjak iz kojeg su izmješteni prvi korisnici ovog centra. Odlukom Vlade FBiH da se u kasarni Blažuj organizira centar za smještaj migranata izazvao je negodovanje mještana koji su se suočili sa istim problemima kao i mještani u blizini centra Bira i građani Bihaća koji su svakodnevno svjedočili incidentnim situacijama gdje su nerijetko bili i sami sudionici. Strahujući za vlastitu sigurnost mještani Blažuja demonstracijama i protestima su iskazali nezadovoljstvo optužujući vlasti i načelnika općine da su prekršili dato obećanje o smještaju, ne više od 300 migranata, međutim kapacitet kampa se narednih mjeseci povećavao sa prvobitnih 300 na 700, zatim i na 2000. Radiosarajevo i Klix (2020, url.)⁶⁸ Prema podacima SPS-a u PP centru "Blažuj" mjesečno je u prosjeku boravilo 1.895 osoba a na dan 31.12.2020. godine u objektu je boravilo 3.389 osoba. MS BiH (2021:79-80)⁶⁹

Pojavom pandemije uzrokovane COVID-19 virusom, nadležni organi kao preventivni odgovor na istu, donose odluku o organizovanju hitnog šatorskog kampa izvan gradskih sredina za smještaj migranata iz kampa Bira kao i za smještaj onih koji borave po gradskim ulicama, improviziranim šatorima, devastiranim i napuštenim objektima i bespravnim smještajnim kapacitetima na području US kantona, te predlažu lokaciju 20 ak km udaljenu od grada Bihaća i organizuju privremeni prihvatni centar "**Lipa**" koji je službeno otvoren 21 aprila 2020. godine početnog smještajnog kapaciteta za 1000 osoba. Zamišljen kao montažni objekat kontejnerskog tipa mogao bi ispunjavati međunarodne humanitarne standarde uz pristup pitkoj vodi i zdravstvenoj zaštiti. Pažnju medija i javnosti u decembru 2020. godine privukao je događaj u kampu Lipa gdje je izbio požar i tom prilikom izgorili šatori u kojima su boravili migranti a prema izjavama čelnika IOM-a požar su izazvali migranti nezadovoljni situacijom u kojoj su se našli nastojeći tim činom da primoraju vlasti da ih ponovo smjeste u kamp Bira u centru grada Bihaća, na šta gradske strukture vlasti odgovoraju da se povratak migranata u centar "Bira" ne može dozvoliti zbog njegovog položaja i zbog već narušene sigurnosne i zdravstveno-epidemiološke situacije. balkans.aljazeera (2020, url.)⁷⁰ S obzirom na nastalu situaciju i uništenu infrastrukturu kamp Lipa nije ispunjavao zimske uslove boravka migranata te je uslijedio pritisak međunarodnih humanitarnih organizacija da se kamp zatvori i da se pronađe adekvatan smještaj. Odluka Vijeća ministara BiH da se migranti ponovo smjeste u Biru izazvala je proteste i demonstracije građana Bihaća koji su napravili blokadu bivšeg centra Bira protiveći se takvoj odluci te je humanitarna katastrofa ponovo dobila političku dimenziju i krizu vlasti. anadolu

⁶⁸ Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/mirmi-protesti-gradana-traze-uklanjanje-migranata-s-ulica/397499>

<https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/mirmi-protesti-gradana-traze-uklanjanje-migranata-s-ulica/397499>

<https://www.klix.ba/vijesti/bih/mjestani-blazuja-protestovali-migranti-nas-napadaju-i-kradu-previsje-ih-je-tu-i-niko-ne-reaguje/201227048>

⁶⁹ Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021. godine.

⁷⁰ <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2020/12/23/pozar-u-kampu-lipa-u-bihacu>

agency (2020, url.)⁷¹ Prijedlogu da se migranti izmjestu na novu lokaciju, tačnije u bivšu kasarnu na Bradini, općina Konjic, usprotivili su se stanovnici Bradine koji su blokadom kasarne spriječili njihovo smještanje. Slobodnaevropa (2020, url.)⁷² Kako ne bi došlo do veće tragedije i gubitka života Predsjedništvo BiH je odlukom, a na zahtjev Ministarstva sigurnosti angažovalo 150 pripadnika oružanih snaga da pruže humanitarnu pomoć i montiraju šatore na prostoru kampa Lipa. Prema podacima SPS-a u kampu "Lipa" su mjesečno u prosjeku boravile 1.032 osobe. MS BiH (2021:79)⁷³ Vijeće ministara BiH je na 137. vanrednoj sjednici održanoj 21.12.2020. godine donijelo Odluku da privremeni kamp Lipa postane kamp trajnog tipa u kome će migranti moći boraviti tokom cijele godine te pružiti smještaj kapaciteta 1.500 osoba poštujući sve međunarodne humanitarne standarde.

U Tuzlanskom kantonu nevladina organizacija **MFS-Emmaus** na osnovu sporazuma sa UNHCR-om i Ministarstvom sigurnosti BiH smješta u svoj prihvatni centar ranjive kategorije tražioca azila koji spadaju u sljedeće kategorije (jednu ili više njih): djeca u pratnji jednog ili oba roditelja, drugih članova porodice ili staratelja, djeca bez pratnje ili razdvojena djeca, starije i nemoćne osobe, bolesne osobe, osobe sa invaliditetom, trudnice, dojilje, roditelji sa maloljetnom djecom, osobe sa smanjenim intelektualnim sposobnostima, žrtve mučenja i traume, silovanja ili drugih psiholoških, fizičkih i seksualnih nasilja. Smještajni kapacitet prihvatnog centra je do 100 osoba. MFS-Emmaus (2018, url.)⁷⁴

Pored navedenih smještajnih kapaciteta za izbjeglice i migrante, neutvrđeni broj osoba boravi u neprijavljenim hostelima, prenočištima i privatnim smještajima.

4.3. Intezitet migrantskog pritiska kroz stističke podatke nadležnih institucija

Kada su u pitanju podaci prema državljanstvima država iz kojih migranti dolaze, bitno je istaći da se u najvećoj mjeri radilo o migrantima ekonomske kategorije, starosti između 19 - 35 godina iz zemalja visokog migracionog rizika, koji prema njihovim izjavama nastoje koristiti teritoriju BiH, kao tranzitno područje na putu prema zemljama EU. U najvećoj mjeri se radilo o mješovitoj grupaciji migranata i to državljana **Pakistana (21.207)**, **Afganistana (11.168)**, **Bangladeša (5.265)**, **Sirije (5.254)**, **Irana (5.092)**, **Iraka (5.076)**, **Maroka (3.777)** i drugih zemalja prema dole prikazanoj tabeli, koji su nakon ulaska u BiH izražavali namjeru za azil kod nadležnih agencija. SPS BiH (2020)⁷⁵

⁷¹ Dostupno na: <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/biha%C4%87-gra%C4%91ani-na-protestu-izrazili-negotovanje-zbog-odluke-o-s-mje%C5%A1taju-migranata-u-biru/2095192>

⁷² Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/31024727.html>

⁷³ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Sarajevo. Mart 2021. godine

⁷⁴ Dostupno na: <http://mfs-emmaus.ba/potpisan-protokol-za-smjestaj-posebnih-grupa-trazilaca-azila-u-mfs-emmaus-ov-prihvatni-centar/>

⁷⁵ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

Tabela 5: Broj migranata prema državljanstvima država iz kojih dolaze za 2017- 2020. godinu⁷⁶

R.B.	Državljanstvo	2017. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina	TOTAL
1	Pakistan	66	7693	9699	3749	21207
2	Afganistan	26	2678	3979	4485	11168
3	Bangladeš	2	427	2133	2703	5265
4	Sirija	32	2941	2075	206	5254
5	Iran	28	3361	1109	594	5092
6	Irak	4	2123	2313	636	5076
7	Maroko	19	251	2162	1345	3777
8	Alžir	91	442	1490	321	2344
9	Libija	7	803	300	141	1251
10	Egipat	2	41	801	321	1165
11	Palestina	7	695	331	77	1110
12	Indija	2	386	437	110	935
13	Eritreja		100	246	118	464
14	Nepal	3	52	119	94	268
15	Tunis	5	68	142	44	259
16	Turska	2	57	132	32	223
17	Jemen		105	66	49	220
18	Somalija		79	106	5	190
19	Šri Lanka	1	50	15		66
20	Sudan		19	20	24	63
21	Zapadna Sahara		15	24	14	53
22	Kuvajt	1	12	3	11	27
23	Libanon	4	4	13		21
24	Azerbejdžan		9	8		17
25	Senegal		0	10		10
26	Ruska Fed.	2	6	0	1	9
27	Kongo	1	4	1	2	8
28	Srbija		1	0	7	8
29	Jordan	1	2	2	2	7
30	Mauritanija	1	0	4	2	7
31	Ostale države	4	75	29	77	185
	TOTAL	311	22.499	27.769	15.170	65.749

⁷⁶ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

Kada su u pitanju statistički podaci vezani za broj migranata kojima su izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil od strane organizacionih jedinica Službe za poslove sa strancima u periodu od 2017 do 2020. godine, isti su navedeni u slijedećoj tabeli.

Tabela 6: Ukupan broj migranata kojima su izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil razvrstane prema Terenskim centrima SPS-a.⁷⁷

R.B.	Organizacione jedinice Službe za poslove sa strancima	Ukupan broj migranata kojima su izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil				<u>TOTAL</u>
		2017 godina	2018 godina	2019 godina	2020 godina	
1	TC Sarajevo		12474	11557	9264	33295
2	TC Tuzla		2011	10911	1985	14907
3	TC Bihać		2933	2973	3122	9028
4	TC Bijeljina		2249	990	130	3369
5	TC I. Sarajevo		1127	82	22	1231
6	TC Banja Luka		357	391	84	832
7	TC Mostar		330	148	29	507
8	TC Goražde		236	53	139	428
9	TC Ljubuški		227	174	22	423
10	TC Trebinje		269	99	19	387
11	TC Doboј		56	120	150	326
12	TC Brčko		58	159	65	282
13	TC Zenica		44	9	60	113
14	TC Livno		47	50	2	99
15	Imigracioni centar		56	20	18	94
16	TC Orašje		9	33	43	85
17	TC Travnik		16	0	16	32
TOTAL		311	22499	27769	15170	65749
TOTAL (2017+2018+2019+2020)		65749				

⁷⁷ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

U toku 2016 godine podneseno je 66 zahtjeva za Azil za 79 osoba, dok je u 2017. godini podneseno 340 zahtjeva za 381 osobu. Najveći broj tražilaca azila u BiH, u 2017. godini, bili su iz *Alžira (77 zahtjeva za 77 osoba)*, *Pakistana (65 zahtjeva za 65 osoba)* i *Afganistana (37 zahtjeva za 41 osobu)*. MS BiH (2019, 2021)⁷⁸

Tabela 7: Broj zahtjeva (osoba) koje su podnijele zahtjev za azil u BiH u 2018. 2019 i 2020. godini.⁷⁹

AZIL		2018		2019		2020	
Br.	Državljanstvo	Zahtjeva	Osoba	Zahtjeva	Osoba	Zahtjeva	Osoba
1.	Afganistan	128	334	38	79	20	31
2.	Alžir	18	18	5	5	6	6
3.	Azerbejdžan	1	1	1	5		
4.	Bangladeš	2	2			1	4
5.	Austrija					1	1
6.	Hrvatska					1	1
7.	Egipat	4	4	2	2		
8.	Eritreja			1	1	1	1
9.	Indija	16	16	4	9	1	1
10.	Irak	39	116	97	327	18	72
11.	Iran	157	364	47	121	8	13
12.	Jemen	11	18	2	2	3	7
13.	Kuvajt	1	1	1	1		
14.	Libija	35	35	3	3	1	1
15.	Maroko	22	22	3	5	17	17
16.	Kamerun					8	8
17.	Kina					1	1
18.	Pakistan	344	350	64	68	17	17
19.	Palestina	31	38	6	9	2	4
20.	Ruska Federacija	3	7			1	5
21.	Saudijska Arabija			1	1		
22.	Kuba					1	1
23.	Sirija	110	189	23	58	8	10
24.	Somalija	6	6	2	7		
25.	Libanon					1	1
26.	Šri Lanka			1	2		
27.	Sudan			1	2		
28.	Tunis	2	2	2	3	2	3
29.	Turska	11	22	30	74	19	39
30.	Centralnoafrička R.	1	1				

⁷⁸ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2019 i 2020. godinu

⁷⁹ Ibid

31.	Nepal	11	13				
32.	Obala Slonovače	1	1				
33.	Sijera Leone	1	1				
34.	S. Makedonija	1	2				
35.	Srbija	1	1				
36.	Ukrajina	1	1				
37.	Bez državljanstva	3	3				
	Ukupno	961	1568	333	784	138	244

5. READMISIJSKI SPORAZUMI KAO MEHANIZAM KONTROLE MIGRACIJA

Dobrovoljni ili prisilni povratak lica koja ilegalno borave na teritoriji neke države u zemlje porijekla ili u zemlje prethodnog boravka definiše se kao readmisija, koja se koristi kao prihvatljiv i učinkovit pravni instrument a koja u suštini podrazumjeva aranžman definisan sporazumom između država koji se provodi u fazama. Sporazumi o readmisiji predstavljaju jedan od mehanizama kontrole i spriječavanja ilegalnih migracija te definišu obaveze država potpisnica o ponovnom prihvatu ili udaljenju osoba. Ovi sporazumi zapravo predstavljaju značajan instrument politike povratka migranata i tražioca azila, nakon što im je odbijena namjera, u zemlje porijekla ili zemlje prethodnog boravka a često su i ključne komponente šire međunarodne saradnje.⁸⁰ Nadležne vlasti Bosne i Hercegovine prihvatile su sporazume o

⁸⁰ Sporazum koji je potpisan u Beogradu 26.05.2004. godine između Bosne i Hercegovine s jedne strane i Srbije i Crne Gore s druge strane (kao zajednice država) objavljen u Sl. Glasnik BiH 12/07 još uvijek je na snazi, iako je u Beogradu 05.07.2013. godine potpisan Sporazum između Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i Vlade Republike Srbije o predaji i prihvatu osoba kod kojih je ulazak ili boravak nezakonit, on još nije ratifikovan. Naime, ono što je važno za ovaj rad je Član 7. Stav 3. koji između ostalog precizira prihvati ili udaljenje osoba na osnovu dokaza koji potvrđuje njegov boravak na teritoriji zamoljene strane. Odnosno u konkretnom slučaju osoba koja je zatečena na teritoriji BiH i kod koje pronađen dokaz da je boravila na teritoriji Srbije, prema Sporazumu o readmisiji Srbija ima obavezu da istu prihvati.

Kao i u slučaju Sporazuma između BiH i Srbije, u Sporazumu između Savjeta ministara BiH i Vlade Republike Hrvatske o predaji i prihvatu osoba kojih ulazak ili boravak nezakonit i Protokol između Ministarstva sigurnosti BiH i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Hrvatske o provođenju Sporazuma između Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Hrvatske o predaji i prihvatu osoba kojih ulazak ili boravak nezakonit, potpisan u Opatiji 11.03.2011. godine, objavljen u SL. Glasnik BiH 10/11. u Članu 6. navodi: kao dokaz da je državljanin treće države prije protuzakonitog prelaska državne granice boravio na području druge ugovorne stranke, vrijede:

- odluke nadležnih sudova o protuzakonitom prelasku državne granice ugovorne stranke na čijem je području državljanin treće države zatečen,
- službene bilješke nadležnih tijela druge ugovorne stranke na čijem je području državljanin treće države boravio prije prelaska državne granice (vize, štambilji graničnih prijelaza, odobrenje boravka itd.),
- službeni spisi nadležnih tijela ugovorne stranke na području koje je državljanin treće države boravio prije protuzakonitog prelaska državne granice (odluke o kažnjavanju),
- računi na ime o izvršenim uslugama, vozne karte, osobne izjave i izjave svjedoka koje je moguće provjeriti odnosno koje nedvojbeno ukazuju na to da je državljanin treće države boravio na području druge ugovorne stranke prije protuzakonitog prelaska državne granice.

readmisiji kao efikasno sredstvo u borbi protiv ilegalnih migracija, a postignuti su i bilateralni sporazumi sa susjednim zemljama. Cilj sporazuma o readmisiji je definisanje međusobnih uzajamnih odgovornosti i detaljno definisanje administrativnih i operativnih postupaka za povratak ili tranzit ljudi koji ne ispunjavaju ili su prestali ispunjavati zahtjeve zemlje domaćina za ulazak, prisustvo ili boravak. Kao i u svim aspektima upravljanja migracijama, države su u pogledu efektivnog povratka i readmisije dužne poštovati međunarodno pravo. To uključuje zaštitu prava migranata, posebno princip zabrane vraćanja (non-refoulement) za tražitelje azila prema važećem međunarodnom pravu. Države također moraju prihvatiti povratak vlastitih državljana prema međunarodnom pravu.

Slično tome, države odredišta imaju legitimni interes za povratak ilegalnih migranata i lica kojima je odbijen zahtjev za azil, koji zapravo ne ispunjavaju uslove da ostanu, te da istim osigura povratak u zemlju porijekla.

Osiguranje povratka lica u zemlju porijekla ili zemlju predhodnog boravka u skladu sa readmisijskim sporazumima provodi se kroz dogovorene procedure u zavisnosti od modaliteta ilegalnog prelaska, odnosno način postupanja u provođenju postupka readmisije za povratak iregularnih migranata može biti prisilan, dobrovoljan i povratak kroz sporazume o readmisiji sa zemljama sa kojima BiH ima potpisan i ratificiran sporazum.

Prisilni povratak lica u zemlju porijekla iziskuje veću pažnju i resurse jer se provodi u prisutnosti službenika osiguranja, pratnje i saglasnosti o prihvatu zemalja u koje se lice deportuje, odnosno vraća. Prisilni povratak kojem se rijetko pribjegava teži je za sprovesti, gdje s jedne strane, za povratnike nastupaju mnogobrojni problemi, s druge strane otvara se prostor za ozbiljno kršenje ljudskih prava.⁸¹ Stvari su još složenije u readmisiji pojedinaca u zemlje koje nisu njihove matične zemlje, često u zemlje kroz koje su tranzitirali.⁸²

Dobrovoljni povratak je samostalno dobrovoljno vraćanje u zemlju porijekla koje može biti potpomognuto (IOM-AVR) programima vraćanja.⁸³ Također se ističe potreba za promovisanjem dobrovoljnog povratka u odnosu na prisilni povratak zato što je državama koje šalju i primaju mnogo lakše upravljati, i zato što to odražava veće poštovanje dostojanstva pojedinaca koji se

⁸¹ Zakon o strancima. Član 107, 108 109 110 111, 112, 113, 114. („Službeni glasnik BiH“: 88/15)

⁸² Zakon o azilu. Član 6. Princip zabrane vraćanja "non-refoulement". (Službeni glasnik BiH, broj 11/16)

⁸³ Program asistiranog dobrovoljnog povratka i reintegracije (Assisted Voluntary Return and Reintegration)) pruža podršku migrantima prilikom dobrovoljnog povratka u njihovu zemlju porijekla ili u treću zemlju, gde je povratniku omogućeno stalno prebivalište. Asistirani dobrovoljni povratak i reintegracija (AVRR) je jedna od mnogih usluga u okviru upravljanja migracijama, koje IOM nudi migrantima i vladama. Ima za cilj uređen, human i isplativ povratak i reintegraciju migranata, koji nisu u mogućnosti ili ne žele da ostanu u zemlji domaćinu/zemlji tranzita i žele da se dobrovoljno vrate u svoje zemlje porijekla. (IOM)

Zbog nedostatka finansijskih sredstava IOM u periodu od 2012. do 2017. godine nije organizovao nijedan dobrovoljni povratak stranih državljana iz BiH putem AVRR programa u zemlje porijekla. U 2020. godini IOM je organizovao povratak za 232 strana državljana, a ukupno je na ovaj način od 2011. godine vraćeno 1.250 stranih državljana iz BiH. (Migracioni profil BiH za 2020. godinu)

vraćaju. Bitno je naglasiti da u slučaju formulacije "dobrovoljnog povratka" licima „uskraćuje“ boravak na teritoriji BiH, ali im se daje mogućnost da sami dobrovoljno napuste zemlju prije izricanja bilo kakvih represivnih mjera. U situaciji povećanog migrantskog talasa kao i ograničenih kapaciteta kojima raspolaže BiH daje se prednost ovakvom načinu povratka pojedinaca. Nedostatak dobrovoljnog povratka je taj što je teško pratiti kretanje i boravak i što povratnici često nestaju bez traga.

5.1. Provođenje postupka readmisije

Provođenje postupka readmisije često može biti otežano u praksi, uglavnom zbog nespremnosti države da ponovno prihvaćaju svoje državljane (uglavnom se to odnosi na državljane trećih zemalja). Sporazumi o readmisiji presudni su za potvrđivanje obaveza zemalja porijekla te kao administrativni alati uspostavljaju pravnu osnovu i mehanizam da država odredišta vrši povratak državljana trećih zemalja u određenim okolnostima. Važno je istaći da jedan od središnjih aspekata dobrog upravljanja ilegalnim migracijama odnosno efikasnog provođenja readmisije može biti jedan od odbijajućih faktora ilegalne migracije koji pomaže obeshrabriti ljude da nepotrebno riskiraju svoje živote.

U proceduri provođenja readmisije razlikujemo dva instituta, skraćeni i redovni postupak vraćanja u zemlju iz koje je lice prethodno došlo.

Institut **skraćenog postupka** primjenjujemo kada je to precizirano Sporazumima o readmisiji, odnosno kada su za to ispunjeni uslovi vraćanja, a koji podrazumijeva da će ugovorne strane bez odgađanja preuzeti lice, ilegalnog migranta za kojeg se sa sigurnošću može utvrditi da je prešao zajedničku državnu granicu. Bitno je napomenuti da su rokovi u skraćenom postupku znatno „skraćeni“, odnosno da je u većini Sporazuma rok za vraćanje, odnosno upućivanje Zahtjeva za povratak je 72 sata nakon ilegalnog prelaska. Skraćeni postupak se upotrebljava samo kada država koja traži prihvata po skraćenom postupku navede podatke i dokaze kojima se može utvrditi da je lice nezakonito prešlo državnu granicu.

Redovni postupak se primjenjuje kada skraćeni postupak nije moguće primjeniti zbog nedostatka dokaza za skraćeni postupak, a on podrazumijeva da će država članica, odnosno potpisnica Sporazuma ponovno prihvatiti lice, koje je ilegalno prešlo na teritoriju druge države. Također Sporazum precizira i pod kojim uslovima i na koji način zemlje potpisnice će prihvatiti lica koja se više ni pod kakvim uslovima ne mogu zadržavati na teritoriji Bosne i Hercegovine, odnosno prihvatit će lice za koje se zasigurno može dokazati prema predočenim dokazima da je boravio na teritoriju države iz koje je ilegalno prešao na područje Bosne i Hercegovine.

Prema Službi za poslove sa strancima, iako realizacija sporazuma o readmisiji daje efekat na smanjenje broja neregularnih migranata na teritoriji Bosne i Hercegovine primjetni su određeni

problemi u realizaciji skraćenog postupka po Sporazumu između Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Srbije o predaji i prihvatu lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit i Sporazumu između Vijeća ministara BiH i Vlade Crne Gore o vraćanju i prihvatu osoba čiji je ulazak i boravak nezakonit. Naime, situacija gdje se zahtjevi za provođenje skraćenog postupka odbijaju i upućuju u redovnu proceduru ima za posljedicu produžavanje postupka povratka na period od 15-25 dana, a istovremeno za posljedicu ima dodatne troškove jer se lica moraju smjestiti u Imigracioni centar, dok za iregularne migrante koji iskažu namjeru u GP BiH ili terenskom centru Službe, te se sprovedu ili upute u skladu sa Zakonom o azilu u azilantski centar nije moguće realizovati redovan postupak, jer nisu dostupni Sektoru za readmisiju SPS-a za provođenje istog. SPS BiH (2020)⁸⁴

Jedan od osnovnih razloga za neefikasnu realizaciju povratka u skraćenom postupku, prema Sektoru za Readmisiju SPS-a, jeste neopažen prolazak migranata u dubinu državnog područja BiH. Naime, gotovo svi migranti koji nezakonito ulaze u BiH se prvi put pojavljuju u terenskim centrima Tuzli i Sarajevu. Skraćeni postupak u takvim slučajevima se ne može realizovati iz razloga što ne postoji osnov za ključni element za povratak, a to je podatak koji omogućuje utvrđivanje da je lice nezakonito prešlo zajedničku državnu granicu.⁸⁵

Nadalje, nedostatak saradnje u provođenju redovnog postupka propisanog kroz sporazume o readmisiji jeste to što zemlje u okruženju potražuju nesporne materijalne dokaze (potvrda o boravku u zemlji iz koje je ušao) da bi utvrdili obavezu prihvata. Intervjui s migrantima zatečenim na teritoriji BiH pokazuju da susjedne države ne vrše njihovu registraciju, upravo u namjeri da se izbjegne njihov povratak, kroz proces readmisije. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2018:41)⁸⁶ Ovakve okolnosti saradnje otežavaju funkcionisanje Imigracionog centra zbog dužine trajanja nadzora lica koji su predmetom readmisije. Uvijek prisutan problem prikupljanja dokaza otežava provedbu readmisijskih postupaka. U slučaju povećanog broja neregularnih migranata, koji bi zahtjevao intezivniji prihvata odnosno vraćanje susjednim državama, svaka manipulacija ili izigravanje sporazuma o readmisiji, mogla bi imati utjecaj na kvalitetu bilateralnih odnosa, a samim time i na mogućnost efikasnijeg kontrolisanja i ostalih rizika po sigurnost granice i unutrašnju sigurnost.

5.2 Prihvata po osnovu Sporazuma o readmisiji

Sporazum o readmisiji sa Republikom Hrvatskom je jedan od parametara koji se koristi za praćenje neregularnih migracija, prvenstveno u domenu prihvata državljana trećih zemalja koji su preko teritorije BiH, bilo na osnovu legalnog ili ilegalnog ulaska u BiH, ilegalno izašli prema

⁸⁴ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

⁸⁵ Sporazum između Vijeća ministara BiH i Vlade R. Hrvatske o saradnji u predaji i prihvatu osoba kojih je boravak protuzakonit. Član 3.

⁸⁶ Institucija ombudsmena/ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini. Novembar, 2018.

Republici Hrvatskoj, odnosno zemljama zapadne Evrope. U cilju prezentovanja navedenog parametra, prema podacima Granične policije BiH i Službe za poslove sa strancima, prikazujemo prihvata u BiH državljana trećih zemalja po navedenom sporazumu sa Republikom Hrvatskom. MS BiH (2021:49)⁸⁷

Tabela 8: Prihvata državljana trećih zemalja po Sporazumu o readmisiji sa Republikom Hrvatskom⁸⁸

Godine	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Prihvata osoba u BiH	88	75	75	55	42	105	311	652	783	330

Tabela 9: Prihvata državljana trećih zemalja po Sporazumu o readmisiji sa Republikom Hrvatskom za 2019 i 2020. godinu⁸⁹

R.br.	Država	2019	2020	%	R.br.	Država	2019	2020	%
1.	Turska	232	132	-43,10%	12.	Kina	32	2	-93,75%
2.	Bangladeš	8	36	350,00%	13.	Sirija	30	2	-93,33%
3.	Pakistan	115	34	-70,43%	14.	Libija	7	2	-71,43%
4.	Irak	112	24	-78,57%	15.	Tunis	-	1	-
5.	Afganistan	37	22	-40,54%	16.	Jemen	-	1	-
6.	Maroko	3	22	633,33%	17.	Ukrajina	1	1	-
7.	Albanija	52	18	-68,38%	18.	Indija	13	-	-100,00%
8.	Egipat	1	17	1.600,00%	19.	Palestina	4	-	-100,00%
9.	Iran	115	6	-94,78%	20.	Somalija	1	-	-100,00%
10.	Alžir	10	6	-40,00%	21.	Obala Slon.	1	-	-100,00%
11.	Kosovo	9	4	-55,55%		Ukupno	783	330	-57,85%

5.3. Predaja po osnovu sporazuma o readmisiji

Što se tiče predaje lica u 2020. godini, prema podacima Službe za poslove sa strancima, po osnovu sporazuma o readmisiji, ukupno je predato 195 stranaca, od čega su 139 stranaca predata po osnovu Sporazuma između Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Srbije o vraćanju i prihvaćanju lica čiji je ulazak i boravak nezakonit, 53 stranaca po osnovu Sporazuma između

⁸⁷ Ministarstvo sigurnosti BiH, Migracioni profil BiH za 2020. godinu

⁸⁸ Ibid

⁸⁹ Ibid

Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Crne Gore o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit i 3 stranca po osnovu Sporazuma između Vijeća ministara BiH i Vlade Republike Hrvatske o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit. SPS BiH (2020)⁹⁰

Tabela 10: Predaja po osnovu Sporazuma o readmisiji sa susjednim državama⁹¹

Predaja po osnovu Sporazuma o readmisiji	2017	2018	2019	2020
Srbija	186	450	193	139
Crna Gora	174	193	136	53
Hrvatska	2	26		3
EU	1	1		

Slika 5. Prihvat i predaja po osnovu Sporazuma o readmisiji (2017-2020)⁹²

⁹⁰ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

⁹¹ Ibid

5.4. Potpomognuti dobrovoljni povratak realizovan kroz projekat posebne namjene

U cilju rješavanja problema mješovitih migracija u EU i regionu, u posljednje vrijeme se često nameće kao jedan od ključnih mehanizama upravljanja migracijama program dobrovoljnog povratka i reintegracije migranata u zemlje porijekla ili u treću zemlju, gde je povratniku omogućeno stalno prebivalište. Sve više zemalja širom svijeta prepoznaje dobrovoljni povratak, ne samo kao važan i isplativ i za državu domaćina i za zemlju porijekla, već i kao značajan doprinos rješavanju migracijskih izazova i borbi protiv uzroka neregularnih migracija a evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (Frontex) trebala bi u tome imati ključnu ulogu. Provođenje brojnih programa dobrovoljnog povratka i reintegracije pruža migrantima dostojanstven povratak uz poštivanje njihovih ljudskih prava, uključujući njihovo osnaživanje u procesu reintegracije nakon povratka.

“Od osoba koje nemaju pravo ostati u EU-u tek se svaka treća vrati u zemlju porijekla, a od njih manje od 30 posto dobrovoljno. Dobrovoljni povratak uvijek je bolje rješenje jer stavlja naglasak na osobu, djelotvorniji je te manje skup”, izjavila je Evropska komesarka za unutrašnje poslove. N1 (2021, url.)⁹³ Troškovi dobrovoljnog povratka ovise o pojedinačnoj situaciji, a uključuju putne troškove, pomoć povratniku u gotovini i u naturi i, prema potrebi, paket mjera za reintegraciju. S druge strane, prisilno vraćanje uključuje dodatne troškove, kao što su zadržavanje prije udaljavanja, angažovanje pratnje za prisilno vraćanje i drugi posebni aranžmani prije, tokom i nakon vraćanja. Služba Evropskog parlamenta za istraživanja procjenjuje trošak prisilnog vraćanja na 3414 eura, a dobrovoljnog povratka na 560 eura po osobi. Prosječni okvirni troškovi vraćanja iz zemalja tranzita procjenjuju se na otprilike 2500 eura po osobi. N1 (2021, url.)⁹⁴

Osobama koje nemaju pravo boravka u EU-u općenito se daje vrijeme za dobrovoljni odlazak u skladu s odlukom o vraćanju, najčešće od 7 do 30 dana. Tokom tog razdoblja nadležna tijela odluku smiju izvršiti samo ako utvrde rizik od bijega ili sigurnosni rizik. Povratnicima tokom cijelog postupka pomažu profesionalni savjetnici za vraćanje, koji s osobama koje se odluče vratiti raspravljaju o različitim mogućnostima i njihovim posljedicama te sagledavaju mogućnosti podrške vraćanju i reintegraciji. N1 (2021, url.)⁹⁵ Jedan od primjera su prenatrpani kampovi na rubnim dijelovima EU koji su potakli institucije na alternativna rješenja u vidu novčane pomoći. Svakom migrantu koji se vrati kući dobit će 2000 eura. Program se odnosio na 5000 migranata koji su u Grčku stigli prije januara 2020. godine. deutsche welle (2020, url.)⁹⁶

⁹² Ukupan broj prihvata i predaje na osnovu sporazuma o readmisiji sa susjednim državama na osnovu podataka SPS-a, Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

⁹³ Dostupno na: <https://hr.n1info.com/svijet/evropska-komisija-predstavila-novu-strategiju-za-dobrovoljni-povratak-migranata/>

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/eu-migrantima-nudi-novac-za-dobrovoljni-povratak/a-52770968>

Tabela 11: Broj realizovanih povrataka i udaljenja iz BiH prema podacima SPS-a za 2017, 2018, 2019 i 2020. godinu⁹⁷

God.	Dobrovoljni povratak koji realizuje Služba za poslove sa strancima	Potpomognuti dobrovoljni povratak realizovan kroz projekat posebne namjene	Samostalni dobrovoljni povratak stranaca iz Bosne i Hercegovine	Prisilno udaljenje	Udaljenje stranih državljana nakon izdržavanja kazne zatvora u Kazнено popravnim zavodima - KPZ-ma
2017	267 (23 mldb.)	361 (47 mldb.)	801	1	11
2018	324 (15 mldb.)	411 (44 mldb.)	1142 (16 mldb.)	3	7
2019	403 (24 mldb.)	434 (31 mldb.)	1207 (8 mldb.)	3	48
2020	259 (18 mldb.)	232 (4 mldb.)	1192 (25 mldb.)	/	2

6. SOCIJALNA PRAVA MIGRANATA

6.1. Pružanje zdravstvene zaštite

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u obavezi je da korisniku koji je iskazao namjeru za podnošenje zahtjeva za azil i tražitelju azila osigura jednake uslove smještaja koji podrazumijevaju pokrivanje režijskih troškova, troškova ishrane, higijenskih potrepština i higijenu prostora, dok je Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine u obavezi da osigura uslove za adekvatan pristup i ostvarivanje primarne zdravstvene zaštite. Kada su u pitanju osobe smještene u Imigracionom centru omogućen im je pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti u lokalnom Domu zdravlja u Istočnom Sarajevu. Sekundarna zdravstvena zaštita im se pruža u bolnici u Kasindolu, a tek ukoliko se ne može obezbijediti ovaj vid zdravstvene zaštite u bolnici u Kasindolu, zdravstvena usluga će se obezbijediti na Univerzitetском Kliničkom centru u Sarajevu. Troškove primarne zdravstvene zaštite korisnika u izbjegličkom centru Salakovac snosi Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine, kako je to definisano potpisanim Protokolom, tako da zdravstvenu zaštitu osigurava Dom zdravlja u Mostaru s kojim je potpisan ugovor. Također, dva puta sedmično služba Hitne pomoći dolazi u Izbjeglički centar i vrši pregled novopristiglih stranaca. Troškove sekundarne zdravstvene zaštite snosi UNHCR preko "Fondacije Bosanskohercegovačka inicijativa žena", dok potrebne lijekove Izbjeglički centar

⁹⁷ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

nabavlja u Sarajevu dva puta sedmično i ima ih dovoljno na raspolaganju. U maju mjesecu, kada je počeo prihvati, aktivisti Crvenog krsta su pregledali sve pristigle korisnike, konstatovali njihovo opće zdravstveno stanje, te osigurali zdravstveno zbrinjavanje onih koji su imali simptome neke od zaraznih bolesti. Također, korisnici su pregledani od strane psihijatra i psihologa, dok je Fondacija Bosanskohercegovačka inicijativa žena angažovala pedijatra koji je pregledao i vakcinisao djecu. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2019:30)⁹⁸

6.2. Primarna zdravstvena zaštita

Prema Zakonu o azilu, tražitelji azila koji borave u Bosni i Hercegovini imaju pravo na primarnu zdravstvenu zaštitu. Provjerom na terenu došlo se do različitih pokazatelja. Za neregularne migrante koji se nalaze na ulicama u Bosni i Hercegovini primarnu zdravstvenu zaštitu osigurava UNHCR. U praksi se pojavljuju problemi ako osoba koja je registrovana kao tražitelj azila u Bosni i Hercegovini ima potrebu za sekundarnom zdravstvenom zaštitom.⁹⁹ Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su registrovali slučaj tražitelja azila koji se nalazio u Univerzitetkom Kliničkom centru Sarajevo već četiri (4) mjeseca i čiji su troškovi zdravstvenog zbrinjavanja iznosili cca. 20.000 KM. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2019:56)¹⁰⁰

6.3. Psiho-socijalna zaštita

Psihosocijalna zaštita podrazumijeva procjenu ranjivosti i kontinuirano praćenje potreba migranata kao i podizanje svijesti lokalnih zajednica s ciljem njihove integracije u društvo. Jedan od ključnih segmenata integracije u društvo je obezbjeđenje adekvatnog obrazovnog rada s djecom u prihvatnim centrima. Prilivom migranata na područje Unsko-sanskog kantona Fondacija Bosanskohercegovačka inicijativa žena i nevladina organizacija „Žene sa Une“ pružaju Psiho-socijalnu zaštitu korisnicima smještenim u Centru Sedra. Udruženje je iskazalo zainteresovanost za kreiranje partnerstva s ciljem omogućavanja sveobuhvatne podrške i pomoći migrantima s partnerskom organizacijom Save the Children. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2018:46)¹⁰¹

IOM vrši sanaciju i utopljavanje objekata za zbrinjavanje migranata, obezbjeđuje ishranu posredstvom implementing partnera CK USK-a, dok UNHCR migrantima omogućava uživanje primarne zdravstvene zaštite posredstvom potpisanih protokola o saradnji s lokalnim domovima zdravlja. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2018:46)

⁹⁸ Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini za 2018 i 2019.

⁹⁹ Član 76. Zakona o azilu govori samo o primarnoj zdravstvenoj zaštiti.

¹⁰⁰ Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini za 2018 i 2019.

¹⁰¹ Ibid

6.4. Položaj djece u prihvatnim centrima

Od strane Udruženja „Žene sa Une“ sredinom 2018. godine, u Đačkom domu u Borićima uspostavljen je prostor namijenjen djeci pod nazivom „Child friendly space“, odnosno, siguran kutak za djecu. Siguran kutak za majke i bebe smješten je u dnevni centar za djecu, odnosno u Sigurnoj kući koja se nalazi u neposrednoj blizini Đačkog doma u Borićima. Prvobitno je smještaj najugroženijih kategorija u Sigurnu kuću bio realizovan uz podršku Care International-a obezbijeden posredstvom UNHCR-a. Na dnevnoj osnovi, volonteri rade s preko 80 djece. Veoma važnu ulogu u postupanju s djecom, odnosno u postupku postavljanja zakonskog staratelja ima Centar za socijalni rad Bihać. CSR Bihać je jedini Centar za socijalni rad na području Unsko-sanskog kantona koji se bavi problematikom migracija, zbrinjavanjem migranata i imenovanjem staratelja maloljetnoj djeci. Zbog obima posla, CSR Bihać se susreće s brojnim poteškoćama u radu. Poteškoće se prvenstveno odnose na postupak imenovanja zakonskog staratelja i registracije novorođene djece migranata čije se majke porode na području Unsko-sanskog kantona. Naime, u skladu s članom 16. Zakona o matičnim knjigama FBiH, od ovog Centra se traži da osiguraju da se novorođena djeca migranata upišu u matičnu knjigu rođenih, te da zaposleni sami odrede ime novorođenoj djeci, u slučaju kada majka i novorođeno dijete napuste bolnicu i izgubi im se trag. Evidentan je nedostatak ljudskih, finansijskih i prostornih kapaciteta CSR Bihać, što se u određenoj mjeri odražava na ostvarivanje prava građana Unsko-sanskog kantona. BiH Institucija ombudsmena za ljudska prava (2018:47)¹⁰²

¹⁰² Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini za 2018 i 2019.

IV SIGURNOSNI ASPEKTI MIGRANTSKE KRIZE U BIH

1. NEREGULARNE MIGRACIJE KAO SIGURNOSNI IZAZOV

Migracije koje su se događale kroz ljudsku historiju češće su se smatrale prilikom, rijetko prijetnjom. Značajno je da neki autori tvrde dok se migracija odvijala iz Evrope u druge dijelove svijeta, na nju se gledalo kao na priliku, a kad se trend preusmjerio na imigraciju u Evropu, povezao se s pojmom sigurnosnog izazova ili prijetnje. Vrijedi napomenuti da Foldrajzi (2005) navodi da procjene obima migracije u Evropu i druge razvijene zemlje u 21. stoljeću približno odgovaraju obimu odljeva migracija u 19. stoljeću. Ono što se promijenilo između 19. i 21. stoljeća je da je proces konsolidacije države rezultirao fiksnim granicama pod nadzorom državnih vlasti i da su evropske zemlje postale ostrvo mira, stabilnosti i bogatstva. Prema međunarodnom pravu, države imaju pravo da kontrolišu kretanje preko svojih granica. Današnje razdoblje karakteriziraju i nove sigurnosne prijetnje, čime je redefinjirana i desuverenizirana uloga države, upravo zbog transnacionalnog karaktera prijetnji. Smajić (2017:4) Može se tvrditi da države članice EU koriste mjere kontrole migracije kako bi pokazale svoju suverenu kontrolu nad teritorijom i pokazale da je suverenitet ipak u njihovim, a ne u rukama Evropske unije.¹⁰³ Države određuju ko može ući, a ko može boraviti na njihovim teritorijama, i to između ostalog kroz svoje politike upravljanja migracijama i upravljanja granicama. Ovo pravo na kontrolu ulaska i boravka ograničeno je nizom određenih odredbi međunarodnog prava i obaveza ljudskih prava. Nadalje, ne smatraju se sve vrste migracija prijetnjom, jer na primjer migracija unutar Evropske unije i između razvijenih zemalja općenito nije u fokusu restriktivnog upravljanja migracijama i politike upravljanja granicama (mada se moraju primijetiti povremeni pokušaji nekih članica EU da ograniče migracije unutar EU i da oslabe takozvani šengenski sistem koji omogućava putovanja bez granica unutar EU).

Nezakonite migracije kao globalni svjetski problem već duže vrijeme su glavna tema svjetskih, a posebno evropskih lidera. Velika brojka ljudi koja je trenutno u pokretu s ciljem migriranja je,

¹⁰³ Globalni sporazum o migraciji ili Marakeška konvencija skraćeno je ime predloženog ugovora UN-a, punog imena Globalni sporazum za sigurnu i urednu migraciju. UN je pokrenuo inicijativu djelomično kao odgovor na Evropsku migrantsku krizu, započetu 2015. godine. Analize potaknute evropskom migrantskom krizom pokazale su da redovnim migracijama koje uvijek postoje na svjetskoj razini, ratom izazvane migracije mogu poslužiti kao uzor i primjer da je moguće migrirati u države s višim standardom, tj. ratom izazvane migracije inteziviraju ekonomske migracije. Iako su u septembru 2016. sve 193 članice UN-a donijele neobvezujuću deklaraciju o migrantima, ipak se u decembru 2017. SAD prve povlače iz UN-ove inicijative, tumačeći kako je UN-ova inicijativa "nekompatibilna sa suverennošću SAD-a. Kako se približavala konferencija u Maroku, zakazana za 10. i 11. decembar 2018, na kojoj bi nazočne članice UN-a trebale prihvatiti sporazum, i druge države pronalaze sve brojnije zamjerke predloženom sporazumu te se povlače, Mađarska u julu 2018, Austrija u oktobru 2018. Najmanje šest zemalja članica EU, uglavnom bivših komunističkih zemalja istočne Evrope, odbacilo je pakt, uz Čile, SAD i Australiju. Nije bilo službenog glasanja. "Pariz gori, London je u krizi, a Marakeški globalni

više nego zabrinjavajuća. Uzimajući u obzir geostratešku poziciju Bosne i Hercegovine, gdje se historijski gledano niti jedan važniji događaj nije dogodio, a da se njegove posljedice nisu osjetile i u Bosni i Hercegovini, s punim pravom plaši da će zasigurno migracijska kretanja, terorizam i organizovani kriminal, kao pojave imati direktan uticaj na sigurnosno stanje u Bosni i Hercegovini, a posljedično i na proces evropskih integracija i preuzetih obaveza u oblasti međunarodne saradnje. Posljedice i manifestacije migrantske krize su opsežne, djelujući kako na nacionalnom tako i na nadnacionalnom nivou. Ekonomski problemi, ksenofobija, strah od terorističkih napada te čitav niz rizika i prijetnji. Manifestacije su jednako različite, izgradnja ograda da se zaustavi prelazak migranata i izbjeglica, smrt ljudi u neplovnim čamcima samo su mali dio. Politički lideri EU prepiru se oko Zajedničkog evropskog sistema azila, brojeva koje će dopustiti ili neće u svojim zemljama i diskutabilni odgovori na katastrofu koja se nastavlja odvijati u Siriji. Dok s druge strane također vidimo porast suosjećanja, solidarnosti i pomoć ljudskoj patnji širom Evrope, čini stvarnost iza retorike. Širinu razmjera i uticaja migrantske krize teško je sagledati a pojas nestabilnosti oko Evrope nastavlja generisati sigurnosne izazove. Radi se o području koje se proteže sjevernom Afrikom, Bliskim istokom sve do srednje Azije u kojem postoje brojna krizna žarišta. Iz njih se prema Evropi, a posebno jugoistočnoj Evropi, prelijevaju sigurnosni izazovi u vidu masovnih nekontrolisanih migracija, ali i prijetnji u vidu terorizma, ekstremizma, proliferacije oružja za masovno uništenje, a oružani sukobi u Siriji, Iraku, Libiji, Jemenu i Ukrajini, reflektuju se i u porastu organizovanog kriminala i krijumčarenja ljudi, oružja i roba, hibridnog ratovanja i radikalizacije putem društvenih mreža. SOA (2017:6)¹⁰⁴

Debata o migracijama i sigurnosti odražava opšti trend u sigurnosnim studijama da se pređe iz perspektive nacionalne sigurnosti u prihvatanje perspektive ljudske sigurnosti. Dok se perspektiva nacionalne sigurnosti fokusira na izazove upravljanja granicama koji mogu potkopati suverenitet države, kao i stvarne ili zamišljene prijetnje migracijama stanovništvu zemalja odredišta, ljudska sigurnost kao alternativni pristup migraciji postavila je migranta kao referentni predmet prijetnji. Wohlfeld (2014:69) Označavanje pitanja sigurnosnom prijetnjom ima značajne implikacije u smislu zakona, normi, politika i postupaka odnosno samog djelovanja agencija za provedbu zakona. U kontekstu migracije, označavanje istih kao sigurnosne prijetnje koristi se da opravda oštre i restriktivne politike. Te politike utiču na migrante, što rezultira nemogućnošću tražitelja azila da pristupe sigurnim zemljama, krijumčarenjem migranata i trgovinom ljudima, nesigurnim rutama, pritom doprinoseći rastućim tendencijama protiv migranata. Oni također rezultiraju jazom između zaštite koju migranti formalno uživaju prema međunarodnom pravu i stvarnosti koju doživljavaju dok putuju u različite zemlje. Slijedom toga, također treba primijetiti rastuće razlike između interesa migranata i država koje ih pokušavaju kontrolisati.

sporazum o migracijama mrtav je i prije nego što je uopšte potpisan", poručio je Steve Bannon, bivši glavni strateg Bijele kuće. Dostupno na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Globalni_sporazum_o_migraciji

¹⁰⁴ Sigurnosno-obavještajna agencija (SOA) R. Hrvatske, Javni izvještaj za 2017. godinu. Dostupno na : <https://www.soa.hr/files/file/Javno-izvjesce-2017.pdf>

Pitanje je može li se migracija shvatiti kao sigurnosni problem. Prvo je potrebno postaviti pitanje koji nam to pojmovi pomažu da shvatimo koji aspekt migracije može biti koristan u formulisanju tvrdnje da se u nekim slučajevima migracija može smatrati sigurnosnim pitanjem, relevantnim za nacionalnu sigurnost ili za ljudsku sigurnost. Iako se može uzeti u obzir da se neregularne migracije mogu smatrati prijetnjom i nacionalnoj i ljudskoj sigurnosti. Mada se dvije perspektive migracija i sigurnosti često smatraju proturječnima, one se mogu povezati, između ostalog, primjerenim politikama migracija i upravljanja granicama, koje uzimaju u obzir ljudsku sigurnost migranata. Uzimajući u obzir navedeno može se postaviti pitanje „čija je sigurnost“ relevantna u takvoj raspravi - države ili ljudi, razvijene zemlje ili zemlje u razvoju, zemlje odredišta ili zemlje tranzita i porijekla?

Iako su trenutne politike i prakse trenutno usmjerene na razvijene države odredišta, to utiče na efikasnost politika upravljanja i sprječavanja neregularnih migracija jer se zanemaruje uzrok odnosno stanje zemalja porijekla gdje se primarno treba voditi politika. Zemlje tranzita i implikacije neregularnih migracija na iste rijetko su tema istraživanja posebno u slučaju nerazvijenih zemalja kao što je Bosna i Hercegovina, sa svim svojim konfuznim institucionalnim nadležnostima koja bi po pretpostavci trebala da štiti vanjske granice Evropske unije. Problem nekontrolisane migracije često se rješavao na nacionalnom nivou, a ne na nivou Evropske Unije. Neke zemlje članice Evropske unije su sekuritizirale migracije, blokirale granice i preusmjerile migracijske tokove, uzrokujući velike poremećaje u međudržavnim odnosima.¹⁰⁵ Posebno je važno naglasiti da vladajuće političke elite u ostvarivanju svojih interesa putem modela sekuritizacije vrlo često dolaze u sukob sa temeljnim evropskim, ali i općenito demokratskim vrijednostima, koje garantuju ljudska prava i slobode. Kao odgovor na ovakva kretanja u javnom prostoru pojavljuju se valovi ksenofobije, porast govora mržnje i desno orijentisana radikalizacija. Smajić (2017:11) Smajić (2017) također navodi da u iznalaženju rješenja na ovakvo unutrašnje stanje zasigurno je da Unija treba i mora jačati svoje zajedničke kapacitete, kroz konkretne politike i planove sprječavanja i eksternalizacije ovog pitanja, sa posebnim fokusom na integraciju i zajedništvo. U tom kontekstu, pojedini autori predlažu dva konkretna cilja: “(1) smanjenje radikalizacije migranata, ali i evropskih građana; (2) omogućiti migrantima da vide pozitivan cilj integracije u novo društvo”

U periodu najveće migrantske krize koja je vladala na evropskom kontinentu tokom 2015. godine, najrazvijenije zemlje Evrope poput Njemačke, Italije i Velike Britanije upravljale su migracijama prema vlastitim ekonomskim zahtjevima, prepuštajući države članice koje se nalaze na rubnim dijelovima unije, poput Grčke, Italije, Španije i Malte, da se suočavajući s ogromnim

¹⁰⁵ Sekuritizacija migracija-predstavljanje migracija kao sigurnosnog pitanja, odnosno njihovo označavanje kao sigurnosnu prijetnju-dešava se početkom 90 ih prošlog stoljeća. Ovakvoj dinamici najviše je doprinjeo kraj hladnog rata i jedno šire shvatanje sigurnosnih prijetnji. U tom trenutku, sa inteziviranjem evropskog integracionog procesa, primjetno je uključivanje migracionih politika u ustavne strukture EU. Problematika vezana za fenomen migracija naročito dobija na značaju nakon 11.septembra 2001. godine i terorističkih napada, dok je migrantska kriza 2015-

izazovima nekontrolisanog priliva migranata ne uzimajući u obzir njihove vlastite kapacitete i resurse što je na površinu izbacilo razlike i temeljne sukobe među državama članicama zbog nejednake podjele odgovornosti, a politički akteri unutar pojedinih država članica iskoristili su ovaj scenarij i potakli javnost na populistički govor i ponudili vanredne akcije koje nisu u skladu sa pravnom stečevinom same unije. Uspon populističkih, nacionalističkih stranaka i pokreta u zemljama EU, promjene politike azila i migracija, antimigrantska retorika političkih aktera, usvajanje novih antiterorističkih zakona, pojačana granična kontrola i izgradnja fizičkih barijera na granicama zemalja EU gurnuli su pitanje masovnih migracija u prvi plan nacionalnih političkih rasprava.

U velikom broju država EU, izbeglice i migranti su doživljavani kao prijetnja sigurnosti, ekonomiji, društvenoj stabilnosti i sistemu zdravstvene zaštite, što dalje implicira opravdano narastanje neprijateljstva lokalnog stanovništva, odnosno, porast ksenofobije, rasizma i jačanja nacionalnih pokreta, jer ekstremisti među izbjeglicama donose nemir, nespokoj i ugrožavaju ličnu sigurnost, prvenstveno mlađe generacije u Evropi. Kovač i Potkonjak Lukić (2018:268) Huntigton (1997) tvrdi da migracije koje su bile pokretači razvoja zapadnih zemalja postaju temom rasprava u negativnom kontekstu, što dovodi do ograničavanja zakonitih migracija. Smajić (2017) navodi da su historijski gledano migracije oduvijek imale pozitivan učinak na razvoj, međutim mješovite savremene migracije dobile su negativnu konotaciju i atribuciju zahvaljujući određenim političkim ali i određenim građanskim elitama. On naglašava da moderne države imaju sve veću tendenciju širenja straha od migranata olako ih svrstavajući u organizirani kriminal, trgovinu drogom, krijumčarenje, što u krajnjoj liniji predstavlja prijetnju. Bitno je naglasiti da ukoliko se nešto identifikira kao prijetnja, a da to zapravo nije, može rezultirati poremećajima u društvu, s druge strane, ukoliko se neko pitanje ne kvalificira kao prijetnja to može umanjiti mogućnost da se na vrijeme izvrše pripreme za moguće poremećaje. Abazović (2012:52)

Uzimajući u obzir navedeno možemo kazati da su se aktivnosti pojedinih evropskih država po pitanju neregularnih migracija uglavnom provodili kroz tri različita pristupa. Njemačka kao jedna od najrazvijenijih zemalja Evrope u cilju zadovoljavanja tržišta rada zauzela je socio-ekonomski pristup migracijama, djelujući na taj način najprivlačnijom zemljom odredišta. Predstavljanjem pitanja neregularnih migracija kao sigurnosnog problema i postavljanjem fizičkih prepreka na granicama implicira da su pojedine države problem sekuritizirale ili su spremne to učiniti ako migranti i izbeglice dođu do njihovih granica. U slučaju reakcija nadležnih institucija Bosne i Hercegovine kao tranzitne zemlje migrantske rute, iz dosadašnjeg izlaganja možemo naslutiti da na teritoriji BiH kao posljedicu neuređenosti imamo različite pristupe neregularnim migracijama, koji su nerijetko u koliziji. U zavisnosti kojim pravcem migrantska ruta prolazi i u kojem dijelu teritorije BiH se migranti i izbeglice zateknu, određeni nivoi vlasti će problem sekuritizirati ili će na isti imati humanitarni odgovor, a on uglavnom ovisi

od nivoa vlasti, nacionalnog, političkog uticaja ili upotrebe migracija u cilju urušavanja državnih institucija od strane političkog djelovanja određenih interesnih grupa. Vijeće ministara i Ministarstvo sigurnosti kao institucije vlasti na državnom nivou djelimično provode svoje odluke i to na određenom dijelu teritorije Bosne i Hercegovine što koordinaciju i efikasno upravljanje migracijskim tokovima čini gotovo nemogućim. Entitet Republika Srpska, određeni kantoni Federacije BiH pa i pojedine općine, opstruiraju ili ne provode donesene odluke Vijeća ministara BiH koje imaju za cilj raspodjelu pritiska neregularnih migracija. Ovakvo postupanja pojedinih nivoa vlasti stvorilo je ambijent u kome je nemoguće realizovati usvojenu Strategiju iz oblasti migracija i azila, kao i Akcioni plan 2016-2020, te ispunjavanje obaveza koje su istom propisane. Jednostrane odluke upravljanja migracijskim tokovima od strane entiteta i pojedinih kantona koje nisu u skladu sa državnim migrantskom politikom dovelo je do pritiska u pojedinim dijelovima BiH i stvaranja svojevrsnih "hotspotova" za migrante što rezultuje zahtjevima za hitnom reakcijom nadležnih institucija, dovodeći do opterećenja ionako ograničene kadrovske kapacitete i resurse te preusmjerava prioritete djelovanja pritom prouzrokujući pojavu novih oblika prijetnji i rizika.

Ono što dodatno migrantsku krizu čini kompleksnom jeste Sigurnosna politika BiH koja je neprimjerena sigurnosnim izazovima i ne može odgovoriti trenutnim prijetnjama. Iako predviđa *neophodnost dublje saradnje s organima i institucijama koje prate proces legalnih i ilegalnih imigracija*, dokument koji je usvojen prije 14 godina možemo smatrati zastarjelim a neophodnost njegovog revidiranja i prilagođavanja trenutnim izazovima nameće se kao prioritet. MS BiH (2014:6)¹⁰⁶

2. MIGRANTSKE RUTE KROZ BIH

Međudržavne granice *Grčka - Sjeverna Makedonija* i *Bugarska - Srbija* bile su glavne polazne tačke rute usmjerene na teritoriju Srbije. Migranti koji su stigli do Srbije vrše pritisak na granice prema Mađarskoj, Rumuniji ili Hrvatskoj, odnosno preko Bosne i Hercegovine u pravcu Hrvatske. Vlada R.Hrvatske (2018:6-8)¹⁰⁷

Granica *Albanije* i *Grčke* bila je glavno polazište druge migracijske rute koja prolazi zapadnim Balkanom. Migranti koji su preko ove granice stigli do Albanije vrše pritisak na sjever prema Crnoj Gori i Bosni i Hercegovini. Vlada R.Hrvatske (2018:6-8)¹⁰⁸

¹⁰⁶ Dostupno na: http://www.mod.gov.ba/slike2014/02.28.20_1_Sigurnosna%20politika%20BiH.pdf

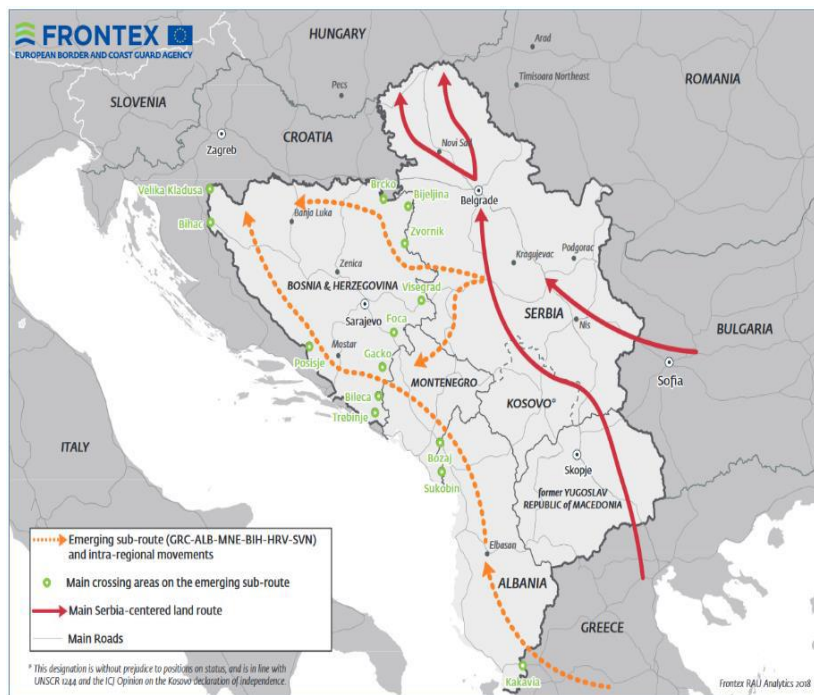
¹⁰⁷ Vlada R.Hrvatske. Međuresorna radna skupina za integrirano upravljanje granicom. XII. Izvješće o provedbi Strategije integriranog upravljanja granicom Republike Hrvatske. Zagreb, Juli 2018. godine. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2018/10%20listopad/118%20sjednica%20VRH/Novo//118%20-%202013.pdf>

¹⁰⁸ Ibid

Varijacije u pritisku i pomaci u migracijskim kretanjima između ove dvije rute zabilježene su tokom posmatranog perioda (2017-2020), jer su migranti kontinuirano tražili alternative putovanju i reagovali na pojačane aktivnosti kontrole granice na različitim granicama.

Bosna i Hercegovina je postala tranzitna ruta značajnog broja migranata koji su ranije stigli u Srbiju i Crnu Goru. Njen teritorij ostao je važno mjesto konvergencije za obje rute koje prolaze zapadnim Balkanom. Početak migrantske krize Bosna i Hercegovina osjeti promjenom migracionih tokova na Zapadno-balkanskoj ruti krajem i tokom 2018. godine. Pomjeranjem težišta balkanske rute prema BiH istočna granica biva pod pritiskom migranata iz dva smjera, stoga ovu rutu dijelimo na dva kraka. Vlada R.Hrvatske (2018:6-8)¹⁰⁹

Prvi krak – nakon napuštanja matičnih zemalja većina nezakonitih migranata dolazi u Tursku (Istanbul). Iz Turske raznim prijevoznim sredstvima (gumenim čamcima, autobusima, teretnim vozilima) ili pješice i uz pomoć krijumčara putuju u Grčku. Iz Grčke jedni kreću prema Albaniji, a drugi prema Makedoniji. Iz Makedonije migranti nastavljaju u Srbiju, dok iz Albanije u Crnu Goru. Migranti koji koriste rutu preko Albanije – Crne Gore ulaze na južnom dijelu granice Bosne i Hercegovine. Vlada R.Hrvatske (2018:6-8)

Drugi krak – je specifičan jer uz novo pridošle osobe u Srbiju „novom“ rutom iz Makedonije, i migranti koji su već duže vrijeme na području Srbije (zapali u tzv. **Balkanskom bazenu**), pokušavaju iz Srbije na dijelu jugoistočne granice Bosne i Hercegovine ući u BiH. Najčešći način je pješice, prateći putne pravce ili željezničku prugu koristeći se navigacijskim aplikacijama na mobilnim uređajima. Vlada R.Hrvatske (2018:6-8)

Slika 6. Dva glavna kraka migrantske rute kroz BiH.¹¹⁰

¹⁰⁹ Vlada R.Hrvatske. Međuresorna radna skupina za integrirano upravljanje granicom. XII. Izvješće o provedbi Strategije integriranog upravljanja granicom Republike Hrvatske. Zagreb, Juli 2018. godine. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//2016/Sjednice/2018/10%20listopad/118%20sjednica%20VRH/Novo//118%20-%202013.pdf>

¹¹⁰ Dostupno na: https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WB_ARA_2018.pdf

Početak migrantske krize u Bosni i Hercegovini krajem i tokom 2018. godine lahko je uočljiv analizirajući podatke iz nadležnosti SPS BiH u segmentu koji se tiče izdatih „Potvrda o izraženoj namjeri za azil“, te pokazateljima GP BiH o otkrivenim licima u ilegalnom prelasku državne granice i lica koja su odvrćena prema susjedima u pokušaju ilegalnog prelaska. Evidentno je da ruta kretanja migranata kroz BiH ide iz pravca Srbije i Crne Gore preko BiH u Hrvatsku i u najvećem dijelu se ove aktivnosti sprovode od istočne granice do Sarajeva i dalje na područje USK-a, tačnije Bihaća i Velike Kladuše, gdje se i najviše zadržavaju jer je to područje najbliže zelenoj granici prema Hrvatskoj i dalje prema Sloveniji, Italiji i drugim zemljama EU što im je i konačan cilj.¹¹¹

U njihovim pokušajima nezakonitog odlaska u zapadnu Europu, značajnu ulogu imaju pomagači, odnosno krijumčari. Analitičari koji prate fenomen krijumčarenja ljudi (EUROPOL) tvrde da krijumčarenje ljudi zauzima sve značajnije mjesto u organiziranom kriminalu. EUROPOL et al. (2019)¹¹²

2.1. Propusnost granice

Veoma značajan odgovor nadležnih institucija u suzbijanju neregularnih migracija predstavlja zaštita granica BiH od izvora ugroženosti. Imajući u vidu da migranti ulaze u BiH na mjestima na kojima nije predviđen prelazak državne granice, odnosno mimo službenih graničnih prelaza, pri tome ne ispunjavajući uslove za zakonit ulazak u BiH.¹¹³ Kako bi agencije za provođenje zakona mogle donijeti realne procjene rizika, odnosno procjenu ranjivosti, obavezno je pratiti i tzv. propusnost granice ili faktore koje pogoduju nastanku i razvoju nezakonitih kretanja ljudi.

Okolnosti se mogu podijeliti na dva faktora koji direktno ili ne podržavaju nezakonite aktivnosti, i to ***prirodni i ljudski faktor***.

Prirodni faktor se ogleda u u geografskom položaju države gdje neregularni migranti koriste teritoriju BiH na putu ka zemljama odredišta. Sama granica Bosne i Hercegovine pogoduje ilegalnim prelascima, time što ne postoje prirodne prepreke, koje opet s druge strane otežavaju djelotvoran nadzor državne granice. Istočnu granicu sa Crnom Gorom karakteriše planinski reljef ispresjecan usjecima i kotlinama. Zahvaljujući prirodnim odlikama tog terena brojna su mjesta na kojima se granica može preći pješice ili motornim vozilom, a u isto vrijeme one otežavaju

¹¹¹ Na osnovu Migracionog profila BiH za 2017, 2018, 2019, 2020 godinu i podataka iz Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine, može se pratiti migrantsko kretanje od istočne prema zapadnoj državnoj granici ali i pritisak na područja kroz koja migranti tranzitiraju.

¹¹² EUROPOL, FRONTEX AND EASO JOINT REPORT. Tackling Migrant Smuggling in the Western Balkans. Illegal immigration along Western Balkan Route and neighbouring countries, July 2018 - June 2019

¹¹³ Državnu granicu dozvoljeno je prelaziti samo na graničnim prelazima, u vrijeme i na način koji je u skladu s namjenom graničnih prelaza i sa važećim putnim ispravama. Zakon o graničnoj kontroli. Član 7. (2) ("Službeni glasnik BiH", br. 53/09 i 47/14")

izvršavanje poslova nadzora granice, bilo da se radi o pokrivanju područja upotrebom tehničkih sredstava ili neposrednim nadzorom policijskih službenika. Dio državne granice prema Hrvatskoj, koji je rizičan u pogledu ilegalnih prelazaka, također je zbog svojih prirodnih karakteristika pogodan za ilegalne prelaske pojedinica ili organizovanih grupa pješice ili motornim vozilom. Na ovom dijelu granice postoji i relativno gusta mreža naselja, a veze među stanovništvom jedne i druge države, uspostavljene prije povlačenja granične linije, uslovile su postojanje brojnih lokalnih komunikacija koje prelaze državnu granicu. Iako je vršena identifikacija i blokiranje takvih mjesta, to se pokazalo gotovo nemogućim jer prirodne karakteristike terena i brojne lokalne komunikacije omogućavaju otvaranje novih ilegalnih puteva. Zbog cjelovite slike bitno je spomenuti dio državne granice sa Hrvatskom na zapadu zemlje koji vodi planinom Dinarom. Radi se o slabo prohodnom planinskom terenu koji nepogoduje ilegalnim prelascima.

Kada je riječ o preostalom dijelu državne granice prema Srbiji i Hrvatskoj treba reći da se radi o prirodnoj granici koja vodi rijekama Drinom, Savom i Unom. I na ovim dijelovima granice registrovan je veliki broj mjesta na kojima se uz pomoć plovila granica može preći. slobodnaevropa (2020, url.)¹¹⁴ Ovome treba dodati da stanovnici naselja u pograničnim područjima sa obje strane granice, iz čijih redova se i angažuju „vodiči“, vrlo dobro znaju kako i gdje neprimijećeno preći granicu. deutsche welle (2019, url.)¹¹⁵

Značaj *ljudskog faktora* je ključni element razvoja neregularnih migracija na ovim područjima. Motivacija kriminalnih grupa je proporcionalna riješenosti neregularnih migranata da se dokopaju svog cilja. Raznovrsnost načina izvršenja djela je pokazatelj spremnosti kriminalnih grupa da potpomognu ilegalan prelazak državne granice i na taj način ostvare novčanu dobit. *Modus operandi* ukazuje na visok stepen organizovanosti - krijumčari smještaju neregularne migrante u vikend objekte, organizuju straže, prate policijske patrole, transportuju lica plovilima, vozilima, pješke i uz pomoć vodiča, provociraju saobraćajne prekršaje sa tzv. vozilima-mamcima kako bi pažnju policije skrenuli sa vozila u kojem se nalaze neregularni migranti. slobodnaevropa (2019, url.)¹¹⁶

Sve navedene činjenične okolnosti (teren, prirodno okruženje, putne komunikacije, naseljenost, itd.) otežavaju adekvatan nadzor granice i kretanje stranaca. Neregularni migranati po dubini teritorije ukazuju na propustljivost granica, te ih iz tog razloga možemo ocijeniti da iste pogoduju za daljnji razvoj neregularnih migracija na području Bosne i Hercegovine. SPS BiH (2020)¹¹⁷

Narušavanje zakonskih odredbi o kretanju i boravku stranaca u BiH u najvećoj mjeri je ciljano na kopnenu granicu. Ovo je normalno imajući u vidu upletenost regionalnih državljana u kretanju, neometan prevoz i činjenicu da su aerodromi opšte poznati kao sigurniji i učinkovitiji u

¹¹⁴ Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-i-bih-ilegalni-prelasci-na-drini/30972686.html>

¹¹⁵ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/granica-hrvatske-i-bih-preko-mina-do-eu-a/a-49200425>

¹¹⁶ Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/ko-krijumcari-migrantima-u-bih/30332426.html>

¹¹⁷ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

identifikovanju neregularnih migranata nego kopneni granični prelazi. Kopnene granice BiH su porozne zbog reljefa i po svojoj prirodi teške za kontrolisanje. Granična policija BiH ima ograničena sredstva da pokriva cijelu granicu. Čak i zvanični granični prelazi predstavljaju problem u pogledu pokrivenosti resursima u određenim periodima, kao npr. u ljetnim mjesecima kada dođe do velikog povećanja saobraćaja preko graničnih prelaza. SPS BiH (2020)¹¹⁸

Obzirom da je tokom posmatranog perioda došlo do povećanja svih parametara koji se obrađuju u navedenom domenu, razloge možemo tražiti u smještajnim kapacitetima azilantskih centara u susjednim državama u blizini granice sa BiH i uslova azila gdje se dozvoljava slobodno kretanje, dok na strani kontrolnih organa imamo nedostatak ljudstva na tom dijelu istočne i jugoistočne granice. Sve ovo može doprinijeti povećanju migrantskog pritiska na cjelokupnom dijelu državne granice prema istočnim susjedima, a što može izazvati ogromne probleme u smislu kapaciteta službi zaduženih za ovu problematiku u svim segmentima kontrole većeg priliva migranata u BiH. SPS BiH (2020)¹¹⁹

2.2. Nezakoniti prelasci granice

Nezakoniti prelazak granice podrazumjeva osobe otkrivene u pokušaju ilegalnog prelaska državne granice BiH prilikom ulaska ili izlaska iz BiH na graničnom prelazu ili izvan graničnog prelaza. Navedene osobe mogu biti državljani BiH, stranci ili osobe bez državljanstva. Tokom 2017. godine, ukupno je 766 osoba otkriveno u pokušaju ilegalnog prelaska granice BiH. U toku 2018. godine, zabilježen je drastičan porast od 486% i iznosio je 4.489 osoba što je direktna posljedica masovnih migracionih kretanja u prethodnoj godini preko naše zemlje. Naime, u 2015. godini došlo je do značajnog porasta migracija u Evropi i masovni mješoviti migracioni tokovi koji su se odvijali preko tzv. zapadnobalkanske rute, od druge polovine 2015. godine do marta 2016. godine, su zaobišli Bosnu i Hercegovinu.¹²⁰ Međutim, veliki broj migranata koji je ostao u zemljama tranzita, prije svega Srbiji, ali i drugim zemljama na zapadnobalkanskoj ruti, kao i kontinuirani dolasci migranata u države na vanjskim granicama Evrope, uzrokovali su situaciju da migranti traže i mijenjaju rute kako bi došli do željenih zemalja destinacije. Kao rezultat navedenih migracionih kretanja, Bosna i Hercegovina se suočila s pojačanim nezakonitim migracionim kretanjima u zadnjem kvartalu 2017. godine i tokom cijele 2018. godine. Tokom 2018. godine, ukupno je 4.489 osoba otkriveno u pokušaju ilegalnog prelaska granice BiH. U toku 2019. godine, zabilježen je porast od 30,52% i iznosio je 5.859 osoba. U toku 2020. godine, zabilježen je porast od 102,37% i iznosio je 11.857 osoba. MS BiH (2017; 2018; 2019; 2020)¹²¹

¹¹⁸ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

¹¹⁹ Ibid

¹²⁰ Sj. Makedonija, Srbija, Hrvatska, Slovenija i Austrija su 08.03.2016. godine zatvorile svoje granice za sve migrante bez važećih putnih dokumenata i vize.

¹²¹ Ministarstvo sigurnosti BiH. Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2017, 2018, 2019, 2020 godinu.

Također treba napomenuti da je GP BiH u 2019. godini evidentirala 13.251 a tokom 2020. godine, 11.006 lica (uz napomenu da se u određenom broju slučajeva radi o istim licima koji vrše višestruke pokušaje ilegalnog prelaska granice) spriječenih u pokušaju ilegalnog prelaska na teritoriju BiH sa teritorije susjednih zemalja, na koju su se i vratili. MS BiH (2017; 2018; 2019; 2020)¹²²

Tabela 12. Otkriveni nezakoniti prelasci državne granice u 2017, 2018, 2019 i 2020. godini¹²³

Država	2017. u BiH	2017. iz BiH	2018. u BiH	2018. iz BiH	2019. u BiH	2019. iz BiH	2020. u BiH	2020. iz BiH
Hrvatska	56	153	161	1558	231	4847	269	10580
Crna Gora	299	0	459	5	85	7	32	311
Srbija	226	4	2195	19	580	12	639	8
Zračni saobraćaj	26	2	77	15	25	72	5	13
Ukupno	607	159	2892	1597	921	4938	945	10912

Navedeni podaci u gornjoj tabeli predstavljaju zbir otkrivenih nezakonitih prelazaka granice na graničnom prelazu i izvan graničnog prelaza a prema prikupljenim podacima u toku posmatranog perioda, u 90% slučajeva ilegalni prelasci evidentirani su van graničnog prelaza. Specifični slučajevi pokušaja migranata za ilegalan prelazak državne granice su oni koji su bili skriveni u tovarnim prostorima i podvozju teretnih motornih vozila, režući ceradu ili kidajući carinske plombe, u autobusima među prtljagom, u toaletu, motoru, prostoru za spavanje vozača, te prelasci pješice na mostovima gdje su granični prelazi. Prema dostupnim podacima, u posmatranom periodu najviše otkrivenih nezakonitih prelazaka se odnosilo na državljane Pakistana, Afganistana, Maroka, Bangladeša i Iraka. Također, pored navedenih državljana posljednih godina uočen je i porast otkrivenih nezakonitih prelazaka državne granice i državljana Egipta, Albanije, Nepala, Eritreje i Kosova. Primjetan je i pad nezakonitih prelazaka državne granice državljana Sirije, Irana, Iraka, Turske, Alžira i Libije u 2019 i 2020. godini. MS BiH (2017; 2018; 2019; 2020)¹²⁴

¹²² Ministarstvo sigurnosti BiH. Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2017, 2018, 2019, 2020 godinu.

¹²³ Ibid

¹²⁴ Ibid

Tabela 13. Otkriveni nezakoniti prelasci granice u 2017, 2018, 2019 i 2020. godini, razvrstani po državljanstvima.¹²⁵

R.br.	Država	2017	2018	2019	2020
1.	Pakistan	119	941	1.193	4.423
2.	Afganistan	86	636	936	3.399
3.	Maroko	43	72	174	802
4.	Bangladeš	2	72	161	714
5.	Irak	7	509	1.029	641
6.	Iran	20	818	516	318
7.	Sirija	62	686	683	215
8.	Egipat	/	/	124	192
9.	Albanija	/	/	10	139
10.	Nepal	/	/	9	136
11.	Eritreja	/	/	27	134
12.	Alžir	117	53	160	117
13.	Turska	82	56	144	86
14.	Libija	51	220	86	66
15.	Kosovo	44	52	13	63
16.	Palestina	8	128	/	/
17.	Indija	4	46	/	/
18.	Tunis	1	26	/	/
19.	Šri Lanka	2	26	/	/
20.	Ostale zemlje	118	148	594	412
Ukupno		766	4.489	5.859	11.857

3. KRIJUMČARENJE MIGRANATA

S obzirom na intezitet migracijskog pritiska, krijumčarenje ljudi i pomaganje u nezakonitom prelasku državne granice, kriminalne grupe za krijumčarenje droge, oružja i druge oblike kriminala su uvidjele priliku za novi, moglo bi se reći manje rizičan oblik kriminala, s obzirom

¹²⁵ Ministarstvo sigurnosti BiH. Migracioni profil Bosne i Hercegovine za 2017, 2018, 2019, 2020 godinu.

da se može utjecati na smanjenje rizika od zatjecanja (korištenjem jedne ili više prethodnica, etapnog prevoza osoba, bijeg od policije s vozilom, bijeg migranata i sl.).

Spomenuti poticajni elementi krijumčarenja su rezultirali jačanjem krijumčarskih mreža u segmentu angažmana većeg broja ljudi i jačanju njihove organiziranosti i raspodjeli zadataka, a koji imaju dugoročnu rastuću perspektivu i zavidnu zaradu, prema procjenama najmanje 50 miliona eura godišnje. capital.ba (2021, url.)¹²⁶ Nije rijedak slučaj s kojim se susreću migranti, da krijumčari obećavaju ljudima kako će im pomoći ili omogućiti prelaz preko državne granice, a kad prime novac svoju uslugu uopšte ne izvrše ili ne izvrše prema dogovoru. Također nije rijedak slučaj da krijumčari pokazuju i dokazuju brutalnost, te dovode u opasnost po život i policijske službenike i same migrante. Oslobodjenje (2020, url.)¹²⁷

Relativna brzina kretanja (oko dva mjeseca) iz Turske do Bosne i Hercegovine ukazuje na visok stepen organizovanosti krijumčarskih mreža duž balkanske rute. Inteziviranjem migrantske krize u svijetu sve veću prijetnju sigurnosti Bosne i Hercegovine predstavlja krijumčarenje i trgovina ljudima. Povećanjem broja migranata proporcionalno su se uvećavali i modusi korišteni za krijumčarenje, kao i broj krijumčara i organiziranih krijumčarskih grupacija. MS BiH (2018; 2019)¹²⁸ Neophodno je praviti razliku između krijumčarenja ljudima i trgovine ljudima. Krijumčarenje ljudi (eng. *smuggling*), kako navodi Bjelica (2001) najčešće se odvija u po život opasnim i ilegalnim uslovima, i odnosi se na one ljude koji su dobrovoljno dali svoj pristanak i prestaje u trenutku kada oni stignu na mjesto odredišta. Krijumčarenje je uvijek međunarodno, dok trgovina ljudima to ne mora biti. Trgovina ljudima, osim što predstavlja globalni problem s kojim se susreću kako zemlje u tranziciji tako i ekonomski razvijenije zemlje, jedan je od oblika organiziranog kriminala koji uključuje i žene i muškarce, pri čemu su djeca, a posebno žene i djevojčice, najčešće žrtve. Kartusch (2001:7)

Pod krijumčarenjem ljudi (migranata), podrazumijeva se omogućavanje nezakonitog ulaska u stranu državu osobama koje nisu njeni državljani ili nemaju stalni boravak, s ciljem sticanja, na neposredan ili posredan način finansijske ili druge materijalne koristi.¹²⁹

Kako navode Omerhodžić i Spasovski (n.d.) međunarodnim konvencijama, ali i domaćim zakonodavstvom u BiH je veoma dobro određeno krivično djelo “krijumčarenja ljudi”, što se sada pokazuje, u trenutku ekspanzije neregularnih migracija, veoma dobrim rješenjem, uzimajući u obzir da pojedine države okruženja do unazad nekoliko mjeseci ili godina nisu imale jasno definisana obilježja krivičnog djela “krijumčarenja ljudi”, već se to definisalo i procesuiralo kroz nezakonit prelazak državne granice.

Međutim, treba navesti da u praksi razliku između trgovine ljudima i krijumčarenja migranata nije uvijek jednostavno utvrditi i održati. Na primjer, mnoge žrtve trgovine ljudima, muškarci

¹²⁶ Dostupno na: <https://www.capital.ba/trziste-krijumcarenje-migranata-vrijedi-najmanje-50-miliona-evra-godisnje/>

¹²⁷ Dostupno na: <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/region/prevozio-ilegalne-migrante-bjezao-od-policije-i-zabio-se-u-stacionirani-policijski-automobil-589458>

¹²⁸ Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2018. i 2019. godinu.

¹²⁹ Član 3 Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom, koji dopunjava konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala

kao i žene, svoje putovanje započnu kao krijumčareni migranti - tako što angažiraju pojedinca ili grupu da im pomognu prilikom njihovog ilegalnog kretanja u zamjenu za finansijsku korist. U klasičnoj situaciji krijumčarenog migranta, odnos između migranta i krijumčara zasniva se na dobrovoljnoj osnovi i kratkoročan je – završava u trenutku kada migrant dolazi u zemlju koja je konačno odredište. Međutim neki krijumčareni migranti primorani su da nastave takav odnos kako bi otplatili velike troškove prevoza. Upravo u ovoj posljednoj fazi, konačni cilj trgovine ljudima (dužnički odnos, iznuda, upotreba sile, prisilan rad, prisilno činjenje krivičnih djela, prisilna prostitucija) postaje očit. UNODC (2010)¹³⁰

U skladu sa Zakonom o Graničnoj policiji BiH i Zakonom o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), propisano je da se radi o vodećim agencijama kada je u pitanju borba protiv krijumčarenja ljudi, odnosno migranata, i to posebno kada je u pitanju Granična policija BiH, kojoj je glavni zadatak i cilj zaštita granice, gdje se kao jedan od izvora ugroženosti pojavljuje krijumčarenje ljudi, odnosno migranata. Također, sve policijske agencije, u vezi sa ovom problematikom, razmjenjuju informacije za Službom za poslove sa strancima i Obavještajno sigurnosnom agencijom BiH (OSA), i to posebno ako se radi o organizovanom obliku krijumčarenja migranata.

Kada su u pitanju istraživanja organizovanog oblika krijumčarenja migranata, u Graničnoj policiji BiH prevashodnu nadležnost ima Centralni istražni ured Granične policije BiH, koji se sastoji od četiri odsjeka, sa sjedištem u Sarajevu, i specijaliziranih jedinica, za nadzor i osmatranje, koje imaju svoje sjedište u Sarajevu i Bosanskom Grahovu. Za istraživanje organizovanih oblika krijumčarenja migranata, koje gotovo u svakom slučaju imaju međunarodni element, primjenjuje se veći broj posebnih istražnih radnji u skladu sa odredbama Zakona o krivičnom postupku BiH, pod nadzorom Tužilaštva BiH, a po naredbama Suda BiH, gdje se vrlo često ostvaruje međunarodna saradnja sa agencijama za provođenje zakona u susjednim državama, preko međunarodnih policijskih organizacija kao što su Europol i SELEC.

Kada posmatramo faktore poticanja ili motivacije na (nezakonito) postupanje, glavni poticaj na nezakonite aktivnosti predstavlja finansijska zarada, dok je od presudnih faktora koji potiče na nezakonito postupanje nepostojanje jedinstvenog stava, strategije ili procedura u krivičnopravnom postupku i procesuiranju kurira i taksi prevoznika koji već godinama učestvuju u transportu krijumčarenih lica.¹³¹ Prema istraživanjama Globalne inicijative za borbu protiv

¹³⁰ UNODC. Ured za regionalni program za Jugoistočnu Europu. Trgovina ljudima i krijumčarenje migranata. Smjernice za međunarodnu saradnju. 2010. Beograd

¹³¹ U domaćem zakonodavstvu krivično djelo „krijumčarenje ljudi“ inkriminirano je članom 189 i 189a. Krivičnog zakona BiH i jako se ozbiljno tretira uzimajući u obzir da se isto nalazi u glavi krivičnog zakona protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravima. Kada su u pitanju sankcije za ovo kažnjivo djelo, predviđene kazne kreću se od minimalno jedne i tri godine zatvora, u zavisnosti tretiranog člana zakona do deset i petnaest godina zatvora. U više od 90 posto presuda u 2018 i 2019. godini izrečene su po sklopljenim sporazumima o priznanju krivice sa sankcijama koje se kreću od uslovnih kazni do jedne godine zatvora (u KZBiH može se zamjeniti

transnacionalnog organizovanog kriminala (GI-TOC) za 2020. godinu utvrđeno je da migranti iz Afganistana ili Irana, kako bi dospjeli do zapadnog Balkana, kao tranzitne rute prema Zapadu, moraju posrednicima platiti između 3500 i 5000 eura i to ako idu kopnenim putem. Međutim, kako pokazuje istraživanje, postoji i nešto komfornija varijanta koja se svodi na krijumčarenje brodovima do neke od luka u Crnoj Gori, no za to valja platiti i do osam hiljada eura. Prema istraživanjima GI-TOC-a najjeftinije za migrante je kretati se unutar Crne Gore do granice s BiH, za što u prosjeku “vodičima” plaćaju po 20 eura. No kad već dođu u BiH i da bi dospjeli do njene sjeverne granice s Hrvatskom odnosno do EU cijena već raste na 100 do 300 eura. Prebacivanje neregularnih migranata iz BiH preko Hrvatske do Slovenije stoji između hiljadu i dvije hiljade eura. priznajem.hr (2021, url.)¹³²

Slika 7. Rute krijumčarenja migranata kroz BiH¹³³

Prema riječima Koordinatorice GI-TOC za Bosnu i Hercegovinu, najskuplji prelasci su preko granica koje su najbolje zaštićene, a za takvu slovi i ona između Hrvatske i BiH. “Ključni granični prijelazi su relativno dobro zaštićeni i stoga su rizičniji za prijelaz. To ga čini unosnim za krijumčare da ljudima naplate siguran prolaz” pojašnjavajući krijumčarske kriterije koji vrijede pri utvrđivanju cijena. Uprkos dobroj zaštiti granica migranti ih ipak uspijevaju prijeći, a istraživanje sugerše kako je to rezultat jake sprege lokalnog stanovništva koje dobro poznaje teren, migranata ali i nekih ljudi u policiji.

Riječ je o grupama organizovanog kriminala, a ponekad i o prekograničnim kriminalnim mrežama. Ističe se kako su neki krijumčari dobro opremljeni i dobro povezani, uključujući kontakte u policiji i graničnim službama, te da čak ni pandemija koronavirusa nije jako poremetila krijumčarske tokove. balkans.aljazeera i N1 (2021, url.)¹³⁴

novčanom kaznom) a tri godine zatvora zbog organizovanja grupe ili udruženja radi krijumčarenja migranata izrečene su dvojici stranih državljana.

¹³² Dostupno na: <https://priznajem.hr/novosti/odakle-novci-ilegalnim-migrantima-iz-irana-do-balkana-treba-i-do-8000-tisuca-eura/156317/>

¹³³ Dostupno na <https://globalinitiative.net/analysis/smuggling-bosnia-and-herzegovina/>

¹³⁴ Dostupno na <https://balkans.aljazeera.net teme/2021/5/13/izvjestaj-cjenovnik-i-migrantske-rute-preko-zapadnog-balkana>

Dostupno na <https://hr.n1info.com/svijet/ilegalnim-migrantima-iz-irana-do-balkana-treba-i-do-8000-eura/>

3.1 Pojavni oblici krijumčarenja ljudi (Modus operandi)

Uzimajući u obzir pojavne oblike (modus operandi) izvršenje kažnjivih radnji, prema dostupnim informacijama organizatori krijumčarenja organizuju prevoz migranata iz dubine teritorije Srbije u pogranični pojas, u blizinu rijeke Drine, gdje ih dočekuju lica koja ih odvođe na obalu a zatim, najčešće, državljani BiH koji su nastanjeni u pograničnim područjima, a vlasnici su manjih plovila, dolaze po njih i prebacuju ih preko rijeke na teritoriju BiH te dalje organizuju njihov prevoz putničkim motornim vozilima u mjesta koja su izvan graničnog pojasa. Dalje se migranti uglavnom prevoze sredstvima javnog prevoza, prema prihvatnim centrima, u Sarajevu ili Bihaću. Iz Sarajeva se migranti uglavnom prevoze prema Bihaću, Bosanskom Brodu i Gradišci korištenjem taksi prevoznika ili krijumčara koji ih prevoze iznajmljenim vozilima, a postoje i slučajevi korištenja organizovanog prevoza. Na području Bosanskog Broda i Gradiške krijumčari, najčešće čamcima na napuhavanje, organizuju prelazak migranata preko rijeke Save u Hrvatsku, gdje ih čekaju vodiči koji organizuju njihov dalji prevoz prema zemljama Evropske unije. Postoje slučajevi organizovanja krijumčarenja migranata sa područja Bihaća i Velike Kladuše na način da se prepješači teritorija Hrvatske te se u Sloveniji organizuje njihov prevoz vozilima do Italije. Prema podacima kojima raspolažu agencije za provedbu zakona, mogući pomagači ili fasilitatori nastanka ili realizacije nezakonitih aktivnosti, ukazuju na to da migranti ili direktno stupaju u kontakt sa vozačima i taksistima ili blizu graničnih prelaza ulaze u teretna motorna vozila. Stoga je u smislu dokazivanja teško potvrditi vezu između vozača kamiona i neregularnih migranata ili drugih lica koja su organizovala ovakve prelaske. Neki migranti pokušavaju sami preći granice u regiji zapadnog Balkana, bez angažovanja krijumčara koristeći pametne telefone, GPS uređaje i mape kako bi pronašli put preko granice. Međutim, sve teže prelaženje regionalnih granica rezultirale su povećanom potražnjom za krijumčarima kao i za organizovanim kriminalnim grupama koji su spremno odgovorili na ovaj zahtjev nudeći svoje usluge migrantima na određenih društvenim mrežama kako bi se što lakše prebacili preko granica. EUROPOL et al. (2019)¹³⁵

Krijumčari koji se pridružju migrantima, odnosno lica koja dolaze iz zemalja visokog migracionog rizika, koji na legalan način dolaze u zemlju ispunjavajući uslove za boravak propisane zakonom te se miješaju sa migrantima, znatno otežavaju organima reda dokazati da je bilo krijumčarenja. Jednom kada migranti pređu granicu, oni organizuju prevoz na drugoj strani granice sa drugim vozilom. Ovakav tip krijumčara migranata na prostoru zapadnog Balkana redovno ispoljava agresivno, opasno i bezobzirno ponašanje, posebno kada pokušavaju izbjeći privođenje. Bilo je nekoliko slučajeva krijumčara migranata koji su izazivali saobraćajne nesreće kada su ih službenici zakona pokušali zaustaviti, što je nerijetko rezultiralo povredama, pa čak i smrću migranata. U ekstremnim slučajevima, krijumčari migranata su čak napali policajce, pokušavajući da ih pregaze ili na bilo koji drugi način povrijede. Metode prikrivanja opasnih po

¹³⁵ EUROPOL, FRONTEX AND EASO JOINT REPORT. Tackling Migrant Smuggling in the Western Balkans. Illegal immigration along Western Balkan Route and neighbouring countries, July 2018 - June 2019.

život u vozilima posebno su uobičajeni modus operandi. Krijumčari migranata koriste različite vrste vozila, unajmljujući automobile posebno za prevoz migranata, (mini) kombije i kamione. Metode prikrivanja kreću se od jednostavnog skrivanja migranata u teretni prostor kombija ili u prepravljenom prtljažniku automobila kao i u sofisticiranim pretincima izrađenim po mjeri u kojima se sakrivaju migranti. Uobičajeno je da kriminalci koriste iznajmljena vozila ili lažne registarske tablice kako bi smanjili vjerovatnoću otkrivanja od strane vlasti, jer to znači da se vozilu ne može lahko ući u trag. Sve češće, migranti se prevoze u opasnim i prenapučenim prostorima a bilo je nekoliko incidenata u kojem su stradali migranti. Regionalni (2020, url.)¹³⁶ Tokom ljeta Hrvatska je također izvijestila o korištenju kampera za krijumčarenje migranata u zemlju iz Bosne i Hercegovine dalje do Slovenije. Upotreba automobila prethodnika (mamaca) uobičajena je mjera predostrožnosti. Lokalni taksisti takođe redovno prevoze migrante preko granice. EUROPOL et al. (2019:12)¹³⁷

Organizovane kriminalne grupe u Bosni i Hercegovini organizuju krijumčarenje migranata iz Bihaća, Velike Kladuše i Sarajeva dalje prema EU. Regruteri su posebno aktivni u blizini prihvatnih centara i migrantskih kampova, kao i u drugim područjima s velikom koncentracijom migranata. Kada formiraju veću grupu migranata, krijumčare ih preko granice u Hrvatsku. U nekim slučajevima članovi organizovanih kriminalnih grupa koriste nasilje i iznude kako bi dobili dodatni novac za ilegalno prebacivanje preko granice. EUROPOL et al. (2019:12)¹³⁸

Plaćanje za krijumčarenje se najčešće vrši lično prije ili poslije krijumčarenja putem Western Uniona ili Moneygram i sličnih kompanija koje se bave transferom novca. Klix (2021, url.)¹³⁹ Sistem Hawala koji je prema procjenama najpopularniji sistem plaćanja koji koriste migranti, na dogovoreni način, iznos se uplaćuje kod Hawala posrednika a krijumčar može potražiti novac tek kad stignu na svoje odredište.¹⁴⁰ Pored navedenog, evidentiran je veći broj novčanih transakcija u BiH, a novac podižu uglavnom migranti iz prihvatnih centara ili državljani BiH uz novčanu nadoknadu. Klix (2021, url.)¹⁴¹ Uzimajući u obzir da migranti u većini slučajeva dolaze iz ekonomski nerazvijenih zemalja kao i navedene troškove prebacivanja iz matičnih zemalja u

¹³⁶ Dostupno na: <https://regionalni.com/migranti-se-skoro-ugusili-u-cisternama/>

¹³⁷ EUROPOL, FRONTEX AND EASO JOINT REPORT. Tackling Migrant Smuggling in the Western Balkans. Illegal immigration along Western Balkan Route and neighbouring countries, July 2018 - June 2019. Str 12

¹³⁸ Ibid

¹³⁹ Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/kako-su-migranti-za-tri-godine-podigli-5-8-miliona-km-u-bih-ukoliko-nemaju-dokumente/210113102>

¹⁴⁰ Hawala sistem odnosi se na prenos novčanih sredstava s jednog mjesta na drugo putem davatelja usluga odnosno hawala posrednika koji se u engleskom jeziku nazivaju hawaladars. Passas (2005; 7) navodi kako hawala služi jednako poštenim ljudima i ozbiljnim kriminalcima. Zapravo je to neformalni sistem prenosa novca, koji funkcioniše izvan formalnih finansijskih sistema. Ovi se sistemi često nazivaju podzemnim bankarstvom. Hawala sistem ima široku primjenu, kako Jost i Sandhu (2000; 9) navode hawala sistem najviše se koristi za transakcije u kojima članovi porodice koji su migrirali u ekonomski razvijena društva i čija je zakonitost boravka u zemlji u koju su migrirali upitna, šalju novac svojoj siromašnoj porodici, iz razloga što novac koji zarade ne mogu doznati putem bankarskog sistema u državu iz koje su pobjegli. Isti autori smatraju da postoji povezanost pranja novca i neformalnih sistema prijenosa novca.

¹⁴¹ Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bh-gradjani-umjesto-migranata-podizu-novac-koji-za-njih-pristize-u-nasu-zemlju/210118091>

zemlje odredišta a rizičnost putovanja ovisi o količini novca koji posjeduju. Mnogi od njih nemaju novac te se u toku putovanju odlučuju za različite oblike prikupljanja novčanih sredstava u vidu prosjačenja ili preprodaje proizvoda. Utvrđeno je i da migranti dijele mape između sebe putem društvenih mreža sa označenim lokacijama na kojima bi se mogli baviti prosjačenjem. Čest je prizor migranata na gradskim saobraćajnicama u preprodaji papirnatih maramica.

Spremnost i odlučnost migranata da nastave putovanje nagovještava da će krijumčari i organizovane kriminalne grupe i dalje vrbovati kako bi olakšali prebacivanje u zemlje odredišta. Krijumčarenje kao visoko profitabilna kriminalna djelatnost nastavlja da se razvija i prilagođava okolnostima u kojima djeluje što u nekim slučajevima može dovesti do umrežavanja različitih oblika kriminaliteta.

3.2. Kvalifikacija krivičnih djela krijumčarenja ljudi

Prema podacima agencija za provedbu zakona u toku 2019. godine evidentirano je 81 (2016. - 9) krivično djelo "Krijumčarenja ljudi" (čl. 189. KZ BiH) i 6 (2016.-1) krivičnih djela "Organizovanje grupe ili udruženja za vršenje KD krijumčarenje migrantima". Nadležnom tužilaštvu tokom 2019. godine podneseno je 85 (2016. - 6) službenih izvještaja protiv 138 lica (2016. - 26), od kojih je 109 lica osumnjičeno za KD-a Krijumčarenje ljudima (član 189 KZ BiH), a 29 lica za KD-a Trgovine ljudima i krijumčarenje (član 189a KZ BiH). MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)¹⁴²

Tabela 14. Broj krivičnih djela krijumčarenja ljudi za period 2016-2019¹⁴³

Vrsta KD (kvalifikacija)	Broj KD				Broj službenih izvještaja				Broj lica			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
čl. 189 KZ BiH Krijumčarenje lica	9	21	66	81	5	19	63	79	21	30	90	109
Organizovanje grupe ili udruženja za izvršenje KD.	1	7	8	6	1	6	7	6	5	34	45	29

¹⁴² Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2016, 2017, 2018. i 2019. godinu.

¹⁴³ Ibid

U 2019. godini primjetno je značajno povećanje otkrivenosti krivičnih djela Organizovanje grupe ili udruženja za izvršavanje krivičnog djela krijumčarenja migranata, što se može objasniti većom frekvencijom migranata i sprovođenjem tri operativne akcije OA „Marakan“, OA „River“, i OA „Game“, koje su od strane CIU GP BiH provedene u cilju prekidanja organizovanog lanca krijumčarenja ljudi. U 2018. godini evidentirano je značajno povećanje otkrivenosti krivičnih djela krijumčarenje lica, što je rezultat pojačanih mjera na sprečavanju nezakonitih migracija među kojima je realizovano 37 operativnih akcija na regionalnom, centralnom i lokalnom nivou uz saradnju policijskih agencija BiH, Službe za poslove sa strancima BiH, Uprave za indirektno oporezivanje BiH, MUP-a R. Hrvatske i zemalja članica EUROPOL-a. MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)¹⁴⁴

4. KRIMINOGENI FAKTORI MJEŠOVITIH MIGRACIJA

4.1. Deportovane osobe iz Bosne i Hercegovine

U 2019. godini evidentirano je 29 stranih državljana (2016 - 68) koji su deportovani iz BiH. Razlozi zbog kojih su strani državljanjani deportovani iz BiH navedeni su u tabeli ispod. MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)

Tabela 15. Deportovane osobe iz BiH za period 2017-2019 prema razlozima deportacije¹⁴⁵

Razlozi zbog kojih su strani državljanjani deportovani iz BiH:	2017	2018	2019
Ilegalan boravak u BiH	182	17	21
Izvršenje KD	10	4	4
Ostalo	37	/	4
UKUPNO	229	21	29

Stranci deportovani iz BiH su državljanjani Srbije, Albanije, Hrvatske, Iraka, Irana, Maroka, Tunisa i Kosova. U 2019. godini evidentirana su 1.402 strana državljana, koji su samostalno napustili

¹⁴⁴ Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2017, 2018. i 2019. godinu.

¹⁴⁵ Ibid

teritoriju BiH u roku ostavljenom za dobrovoljno napuštanje, a u 2016. godini 815 stranih državljana. MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)¹⁴⁶

Tabela 16. Broj osoba koje su samostalno napustili BiH za period 2017-2019 prema razlozima napuštanja ¹⁴⁷

Razlozi zbog kojih su strani državljani samostalno napustili BiH su:	2017. godini	2018. godini	2019. godini
Rješenje o protjerivanju	841	1199	1124
Otkazan bezvizni režim	328	182	248
Otkazan privremeni boravak	25	39	27
Odbijen zahtjev za boravak	/	4	2
Otkaz boravka sa protjerivanjem	5	2	1
Otkazan stalni boravak	/	1	/
UKUPNO	1199	1427	1402

Strani državljani koji su samostalno napustili BiH u 2019. godini imali su državljanstvo 61 zemlje. Najveći broj lica su državljani Turske (25,96%), državljani susjednih zemalja (14,34%), Iraka (5,78%), Irana (5,28%), Alžira (4,99), Tunisa (4,92), Albanije (4,14%), Pakistana (4,07) i lica sa putnom ispravom R. Kosovo (3,85%).

Strani državljani koji su samostalno napustili BiH u 2018. godini imali su državljanstvo 66 zemalja. Najveći broj lica su državljani Turske (30,20%), državljani Irana (13,67%), državljani susjednih zemalja (12,47%), i nosioci PI Kosova (7,78%). U 2019. MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)¹⁴⁸

4.2. Krivotvorenje ličnih isprava

U 2019. godini evidentirano je počinjenje 161 krivičnog djela u vezi sa falsifikovanjem isprava (2016.- 82).¹⁴⁹ Nadležnim tužilaštvima podneseno je 109 službenih izvještaja (2016.- 77). Prijavljeno je 159 fizičkih lica (2016.- 81) i 1 pravno lice. U 2019. godini pripadnici Granične policije BiH su izvršili privremeno oduzimanje ukupno 279 dokumenata, (od toga 104

¹⁴⁶ Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2017, 2018. i 2019. godinu.

¹⁴⁷ Ibid

¹⁴⁸ Ibid

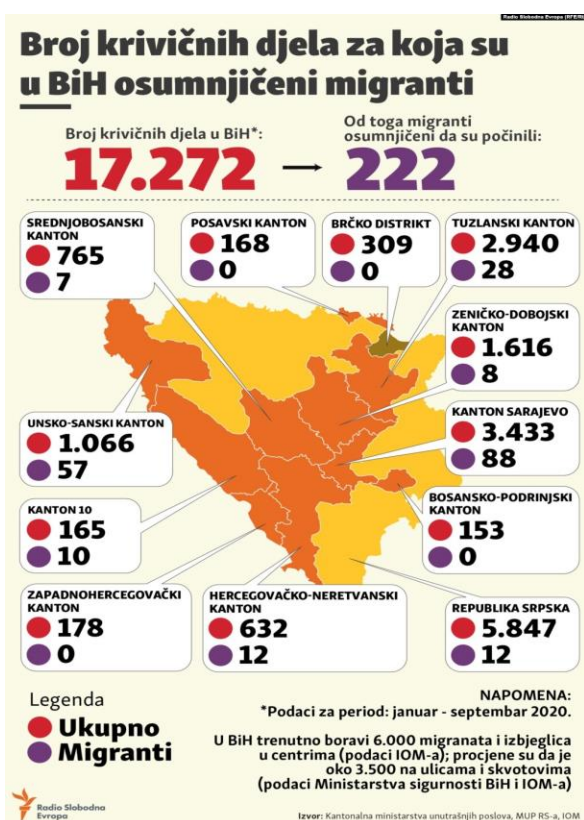
¹⁴⁹ Pasoš, saobraćajna dozvola, vozačka dozvola, lična karta, viza, dozvola boravka, CEMT dozvole, zeleni karton, dnevnik vožnje, sanitarne knjižice, knjiga putnih listova, dozvola za prevoz tereta, gumirani predmeti sa izrezbarenim otiscima štambilja, putni dokument za stranca, izvodi licenci, licence za vozilo, obrazac graničnog osiguranja, legitimacija za vozača, međunarodne vozačke dozvole, CMR- međunarodni tovarni list, dozvola za obavljanje prevoza putnika.

dokumenta na ulazu u BiH, 161 dokument na izlazu iz BiH i 14 dokumenata u graničnom pojasu) za koje postoji sumnja da su falsifikovani. MS BiH (2016; 2017; 2018; 2019)¹⁵⁰

Tabela 17. Broj krivotvorenih ličnih isprava za period 2016-2019 ¹⁵¹

Vrsta dokumenta	Ukupan broj			
	2016	2017	2018	2019
Pasoš	19	27	95	82
Lična karta	14	16	71	70
Viza	3	2	17	10
Dozvola boravka	2	7	26	21

4.3. Krivična i prekršajna djela migranata u BiH

Otvoreni izvori informacija i evidentirani slučajevi ukazuju na pojavu kriminaliteta koji se može dovesti u vezu za kretanjem migranata kroz Bosnu i Hercegovinu. Pojavni oblici su različiti, od narušavanja javnog reda i mira, provala u objekte, organizovanja krijumčara ljudi u lokalne i međunarodne kriminalne grupe, pa do onih slučajeva koji za posljedicu imaju nezadovoljstvo lokalnog stanovništva, sukobe, teške tjelesne povrede, smrtne ishode. Radio Slobodna Evropa je provela istraživanje u periodu januar - septembar 2020. godine i ukazala na relativno niske vrijednosti počinjenih krivičnih djela koji se mogu dovesti u vezu sa migrantskom populacijom. Iz priloženog grafikonase vidi da, prema informacijama kantonalnih MUP-ova i MUP-a RS-a, broj krivičnih djela iznosi 17.272, od čega su migranti osumnjičeni za 222 djela. Slobodnaevropa (2020, url.)¹⁵²

Slika 8. Broj KD u BiH za koje su osumnjičeni migranti za period januar-septembar 2020. ¹⁵³

¹⁵⁰ Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2017, 2018. i 2019. godinu

¹⁵¹ Ibid

¹⁵² Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/krivicna-djela-migranti-bih/30971950.html>

¹⁵³ Ibid

Odsustvo adekvatnog odgovora od strane nadležnih organa u Bosni i Hercegovini, prvenstveno tužilaštava u smislu procesuiranja migranata koji počine KD (zbog nemogućnosti utvrđivanja identiteta, dugotrajni procesi, itd.) dovela su do posljedica da se u BiH svake godine bilježi znatan broj krivičnih djela protiv života i tijela (ubistva, teške povrede i dr.), oružanih pljački, razbojničkih krađa i drugih krivičnih djela. Broj primjera koji ukazuju na vezu između ugrožene sigurnosti granica i unutrašnje sigurnosti sa porastom migracionog pritiska je neiscrpan, modaliteti izvršenja jednako tako. Pogođene su one zajednice koje se nalaze na ruti kretanja migranata, a posebno općine i gradovi koji gravitiraju ka izlazu iz BiH ka EU, odnosno gdje su smješteni prihvatni centri.

Shodno zaključku sa sastanka koordinacije direktora Federalne uprave policije i komesara/direktora kantonalnih Ministarstava unutrašnjih poslova, vezano za aktuelnu situaciju u vezi migrantske krize, u nastavku se prezentuju raspoloživi podaci o migrantima i njihovim djelovanjima, koji u konačnici imaju uticaj na sigurnosnu situaciju na području Federacije Bosne i Hercegovine.

Tabela 18. Informacije o migrantskoj populaciji na području entiteta FBiH za period januar-decembar 2020. godine ¹⁵⁴

INFORMACIJE O MIGRANTSKOJ POPULACIJI										
Januar-decembar 2020. godine (TEREN)	UnskoSanski	Posavski	Tuzlanski	Zeničko-Dobojski	Bosansko-Podrinjski	Srednjobosanski	Hercegovačko-neretvanski	Zapadno-hercegovački	Kanton Sarajevo	Kanton 10 - Livno
Ukupan broj migranata koji borave na datom području (slobodna procjena i podaci IOM-a)	2581		3861	1828	0	13	680		4329	
Ukupan broj kontrolisanih migranata	31938	148	17592	1543	159	296	245	277	6410	1433
Broj migranata lišenih slobode	161		11	33	0	4	11		73	
Broj krivičnih djela počinjenih od strane migranata	73		40	51	0	30	15		99	1
Broj prekršaja počinjenih od strane migranata	86		3	12	0	4	13		0	1
Broj incidenata počinjenih od strane migranata	1082		203	29	0	5	16		172	

¹⁵⁴ Bosna i Hercegovina. FBiH. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova. Federalna uprava policije. Informacija o stanju kriminaliteta - sigurnosti na području Federacije Bosne i Hercegovine za period januar-decembar 2020. godine. Sarajevo. Januar 2021. godine.

Broj migranata koji su vraćeni iz susjednih	7210		20	0	0	31	17		0	20
Broj akcija Policije vezanih za krijumčarenje neregularnih migranata	358		5	2	0	22	3		193	0
Broj migranata predatih u Imigracioni centar ili službi za poslove sa strancima	202	19	527	492	189	127	114	277	4646	1433

Za razliku od entiteta FBiH, na području entiteta Republika Srpska, migranti su, prema evidencijama MUP-a Republike Srpske, u toku 2020. godine počinili 12 krivičnih djela, od kojih se većina odnosi na krivična djela protiv imovine.

Na području Republike Srpske u 2020. godini je pronađeno i evidentirano ukupno 17.044 lica migranata, dok je na području FBiH, prema zvaničnim statističkim podacima Federalne uprave policije, kontrolisano 60.041 migranata. Etleboro (2021, url.)¹⁵⁵

Najveći broj migranata na području Republike Srpske je neutvrđenog identiteta, njih 66 odsto, te iz Maroka sadam odsto, Pakistana 6,73 odsto i Afganistana četiri odsto. Etleboro (2021, url.)

5. PREGLED STANJA (Unsko-sanski, Kanton Sarajevo i Tuzlanski kanton)

U nastavku se prezentuju ukratko najbitnije informacije o migrantskoj problematici na području Unsko-sanskog kantona, Kantona Sarajevo i Tuzlanskog kantona, na čijem području je zabilježen najveći broj migranata.

5.1. Unsko – sanski kanton

Prvi od ukupno deset kantona u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine. Nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine, Prema popisu iz 2013. godine i 273.261 stanovnika četvrti je po broju i sedmi po gustoći naseljenosti među kantonima FBiH. Sjedište kantona je grad Bihać. Kanton ima izuzetno povoljan geoprometni položaj, jer zauzima prostor na pravcu osnovnih koridora Zapadna Evropa - Mediteran - Bliski Istok. Izuzetno je dobro komunikacijski povezan sa Hrvatskom, a time i ostalim zemljama Evrope. Najkraći kopneni put prema velikim lukama i značajnim središtima (Split, Šibenik, Zadar, Rijeka) vodi preko Bihaća

¹⁵⁵ Dostupno na: <https://etleboro.org/g/cef9492d700c63dcc65dbbec640f2937bs/incidenti-se-ni%C5%BEu-migranti-u-fbih-po%C4%8Dinili-vi%C5%A1e-od-300-krivi%C4%8Dnih-djela-u-srpskoj-12>

i Bosanskog Petrovca. Unska pruga je vezala područje Splita, Zadra i Šibenika sa Zagrebom. Wikipedia (url.)¹⁵⁶ Zbog svog položaja i kontinuirane pojava enormnog priliva i prisustva većeg broja migranata azijskoafričkih zemalja, a koji su ilegalno ušli u Bosnu i Hercegovinu iz Crne Gore i Srbije i koji pokušavaju da otputuju u zemlje zapadne Evrope, koristeći se BiH kao tranzitnom destinacijom kanton je koji trpi najveći pritisak i podnosi najveći teret migrantske krize. U toku 2020. godine na području USK u koristeći pravo slobode kretanja u Bosni i Hercegovini iz Zakona o strancima i Zakona o azilu, migranti iz svih dijelova BiH dolaze na USK i duž cjelokupne državne granice svakodnevno pokušavaju ilegalno preći u Hrvatsku, gdje u najvećem broju slučajeva bivaju spriječeni od strane hrvatske policije i vraćeni nazad u Bosnu i Hercegovinu, odnosno na područje USK. FUP (2021)¹⁵⁷

U cilju adekvatnog suočavanja sa rastućom problematikom povećanog prisustva migranata na USK, odnosno obezbjeđenja povoljnog sigurnosnog stanja na USK, Uprava policije je sačinila Okvirni plan mjera i aktivnosti Uprave policije od 30.05.2018. godine i zavela Operativnu akciju pod nazivom "Migrant", kojim su određeni poslovi i zadaci policije u vezi migrantske krize na USK i po kojem postupaju sve organizacione jedinice Uprave policije MUP USK. Problem sa migrantima na USK je i dalje složen usljed manjka resursa za adekvatnu brigu o njima (neadekvatan smještaj, nedostatak hrane, nedovoljna zdravstvena njega i pojava zaraznih bolesti), te pojava povećanja evidentiranih sigurnosno interesantnih događaja čiji su akteri stranci-migranati, kao i primjetna netrpeljivost među različitim etničkim grupama stranaca migranata. FUP (2021)¹⁵⁸

Policijski službenici Uprave policije MUP USK-a su u 2020.godini legitimisali 31.938 migranata. Prema podacima IOM na dan 31.12.2020.godine na području USK-a boravi 2581 migrant i to na području Grada Bihaća-1229 (Kamp Borić-329 i tranzitni migrantski centar Lipa 900 migranata), na području općine V.Kladuša u Kampu Miral -1003 i u hotelu "Sedra", Grad Cazin 349). FUP (2021)¹⁵⁹

Prema slobodnoj procjeni na području USK-a boravi još oko 2170 migranata koji se nalaze u napuštenim objektima, livadama ili privatnom smještaju (na području Grada Bihaća - oko 1270 migranata, Grada Cazina - oko 200 migranata i općine Velika Kladuša – oko 700 migranata) FUP (2021)¹⁶⁰

Ono što posebno djeluje negativno po sigurnost migranata, građana i opštu sigurnost su masovni sukobi između migranata kojima često svjedočimo putem sredstava informisanja ali i sukobi gdje se s druge strane nađu organi reda i građani. Obzirom na veliku koncentraciju migranata na relativno malom području nezadovoljnih zbog situacije u kojoj su se našli te spomenute

¹⁵⁶ Dostupno na: https://bs.wikipedia.org/wiki/Unsko-sanski_kanton

¹⁵⁷ Bosna i Hercegovina. FBiH. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova. Federalna uprava policije. Informacija o stanju kriminaliteta - sigurnosti na području Federacije Bosne i Hercegovine za period januar-decembar 2020. godine. Sarajevo. Januar 2021. godine.

¹⁵⁸ Ibid

¹⁵⁹ Ibid

antropološke i kulturološke razlike među njima eskalacija sukoba može djelovati naglo i neočekivano, često sa fatalnim posljedicama, a prema psihologiji mase, teško je kontrolisati velike grupe ljudi. Jedan od primjera je i sukob oko 150 migranata koji je zabilježen krajem augusta 2020. godine u kampu Lipa gdje je policija morala upotrijebiti vatreno oružje kako bi suzbila nered. Klix (2020, url.)¹⁶¹

5.2. Kanton Sarajevo

Sarajevski kanton zauzima središnje područje Bosne i Hercegovine i administrativni je centar. Prema popisu iz 2013. godine kanton Sarajevo ima 438.443 stanovnika, čime je iza Tuzlanskog kantona drugi najmnogoljudniji kanton u FBiH. Wikipedia (url.)¹⁶² Saobraćajno čvorište i glavni grad države, kao ekonomski centar i najrazvijeniji kanton djeluje kao faktor privlačenja kojem migranti gravitiraju. Pored Unsko-Sanskog i Tuzlanskog, kanton je koji najviše trpi posljedice migrantske krize. U Kantonu Sarajevo nalaze se privremeni prihvatni centar Ušivak i najveći prihvatni centar Blažuj. Na osnovu Izvještaja

Operativnog tima za pitanja migranata, a prema podacima IOM-a na području Kantona Sarajevo u prihvatnim i imigracionim centrima boravi cca 4.329 migranata. Tokom 2020. godine migranti su učestvovali u događajima sa obilježjem krivičnog djela i to:

- ubistvo (čl. 166 KZ FBiH) – četiri,
- ubistvo u pokušaju (čl. 166/28 KZ FBiH) – pet,
- teška tjelesna ozljeda (čl. 172 KZ FBiH) – sedam,
- lahka tjelesna ozljeda (čl. 173 KZ FBiH) – sedam,
- učestvovanje u tuči (čl. 174 KZ FBiH) – jedan,
- krijumčarenje osoba (čl. 189 KZ BiH) - pet,
- bludne radnje (čl. 208. KZ FBiH) – jedan,
- nasilje u porodici (čl.222. KZ FBiH) – jedan,
- posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga (čl.239 KZ FBiH-a) – 17,

¹⁶⁰ Ibid

¹⁶¹ Dostupno na: <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/sukob-migranata-i-policije-u-kampu-lipa-kod-bihaca-upotrebljeno-i-vatreno-oruzje/200826177>

¹⁶² Dostupno na: https://bs.wikipedia.org/wiki/Kanton_Sarajevo

- krađa (čl. 286 KZ FBiH) – 15,
- teška krađa (čl. 287 KZ FBiH) – 12,
- teška krađa u pokušaju (čl. 287. u vezi člana 28. KZ FBiH) – dva,
- teška krađa na naročito opasan ili naročito drzak način (čl.287. st.1 tač. b) KZ FBiH) – dva,
- razbojništvo (čl. 289 KZ FBiH) – 20,
- oštećenje tuđe stvari (čl. 293. KZ FBiH-a) – sedam,
- izazivanje opće opasnosti (čl. 323. KZ FBiH) – jedan,
- napad na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti (čl.359 KZ FBiH) – tri,
- nasilničko ponašanja (čl. 362 KZ FBiH-a) – tri,
- lažno predstavljanje (čl.369.KZ FBiH-a) – jedan i
- krivotvorenje isprave (čl. 373 KZ FBiH) – jedan događaj. FUP (2021)¹⁶³

Zbog postojanja osnova sumnje da su učestvovali u izvršenju navedenih događaja policijski službenici Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo lišili su slobode 73 migranata, 42 su predata u nadležnost Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo, a 29 je predato Službi za poslove sa strancima. U toku 2020. godine, policijski službenici kontrolisali su 6.410 migranata, od čega 2.325 nisu posjedovali registrovani obrazac, 506 je upućeno službi za poslove sa strancima radi registracije, 382 su predata službi za poslove sa strancima, 3.717 migranata je smješteno u imigracione centre i nad 53 migranata izvršena je kriminalističko-tehnička obrada. FUP (2021)¹⁶⁴ Provodeći operativno-taktičke mjere i radnje, kao i akcije (ukupno 193 akcije) na području Kantona Sarajevo, u 2020. godini, policijski službenici Uprave policije MUP-a Kantona Sarajevo pronašli su ukupno 2.827 migranata. FUP (2021)¹⁶⁵

Sličan spomenutom sukobu migranata i policije u kampu Lipa, događaj koji se dogodio u Sarajevu sredinom januara 2021. godine u najvećem prihvatnom centru Blažuj, prilikom prebacivanja lica za koje je ustanovljeno da je pravilo nereda a zapravo se radilo o vođi grupe migranata gdje je prilikom izvršavanja zadatka povrijeđeno više policajaca i pričinjena veća materijalna šteta na nekoliko policijskih vozila. Tek intervencijom jedinice za podršku MUP-a Kantona Sarajevo situacija je stavljena pod kontrolu a izgređnici su privedeni na saslušanje. FUP (2021)¹⁶⁶

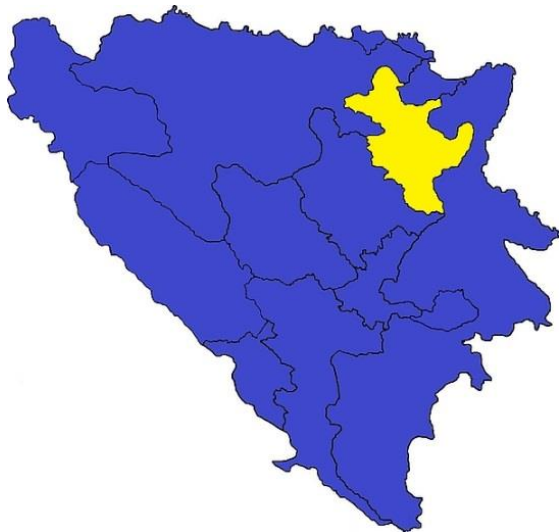
¹⁶³ Bosna i Hercegovina. FBiH. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova. Federalna uprava policije. Informacija o stanju kriminaliteta - sigurnosti na području Federacije Bosne i Hercegovine za period januar-december 2020. godine. Sarajevo. Januar 2021. godine.

¹⁶⁴ Ibid

¹⁶⁵ Ibid

¹⁶⁶ Ibid

5.3 Tuzlanski kanton

Tuzlanski kanton ima povoljan geoprometni položaj uz magistralne, drumske i željezničke pravce u smjerovima sjever-jug i istok-zapad i predstavlja prirodnu saobraćajnu raskrnicu za šire područje jugoistočne i srednje Evrope. Po rezultatima popisa stanovništva 2013. sa 445.028 stanovnika Tuzlanski kanton je najmnogoljudniji a nakon Sarajevskog kantona najgušće naseljeni kanton u FBiH. Wikipedia (url.)¹⁶⁷ Analizirajući stanje migrantske krize na području Tuzlanskog kantona, može se konstatovati, da je dolazak i prisustvo migranata nastavljeno i u 2020. godini. Analizom aktivnosti policijskih službenika Uprave policije MUP-a TK u

vezi sa problematikom koja se odnosi na prisustvo migranata na području Tuzlanskog kantona u vremenskom periodu januar-decembar 2020.godine, može se konstatovati da je u navedenom periodu u kontinuitetu nastavljen dolazak migranata na područje Tuzlanskog kantona. U skladu sa procjenom sigurnosne situacije, prevashodno radi održavanja povoljnog stanja sigurnosti, preduzeto je niz aktivnosti. Te aktivnosti su se ogledale prije svega na prikupljanju informacija po pitanju kretanja migranata, njihovom pronalasku i predaji istih službenicima Službe za poslove sa strancima - Terenski centar Tuzla, pa do usmjeravanja u privremene prihvatne centre na području Sarajeva. Cjelokupan angažman Uprave policije MUP-a TK usmjeren je prije svega na preventivno djelovanje, a po potrebi i represivno kada su u pitanju počinioci krivičnog djela ili prekršaja. Od strane Odsjeka za kriminalističko-obavještajnu podršku Sektora kriminalističke policije Uprave policije MUP-a TK u toku 2020. godine sačinjena su 432 obavještajna saznanja koja se odnose na migrante, od čega je 27 obavještajnih saznanja dostavljeno nadležnim sigurnosnim agencijama, SIPI, Graničnoj policiji BiH i Federalnoj upravi policije. Uprava policije MUP-a TK pružila je 11 asistencija službenicima Službe za poslove sa strancima BiH, Terenski centar Tuzla na prijevozu migranata na relaciji Terenski centar Tuzla do privremenih prihvatnih centara na području Sarajeva. Uprava policije MUP-a TK je pružila asistenciju službenicima Službe za poslove sa strancima Ministarstva sigurnosti BiH na izmiještanju 491 migranta sa prostora međugradske autobuske i željezničke stanice Tuzla, u objekat Kasarne Blažuj, opština Ilidža. Dana 28.03.2020.godine policijski službenici su postupajući po aktu Službe za poslove sa strancima Ministarstva sigurnosti BiH broj: 18-12-50-152/20 od 28.03.2020.godine u skladu sa dogovorom sa službenicima Terenskog centra Tuzla, prevezli 24 migranta u privremeni prihvatni centar u Blažuj, međutim, iako je sve rađeno u saradnji sa

¹⁶⁷ Dostupno na: https://bs.wikipedia.org/wiki/Tuzlanski_kanton

službom za poslove sa strancima, Terenski centar Tuzla, isti nisu primljeni i vraćeni su nazad u Tuzlu. FUP (2021)¹⁶⁸

6. MIGRACIJE – PRIJETNJA OD TERORIZMA

Jasno je da mješovite migracije koje se događaju nisu samo humanitarno pitanje i da pojedini aspekti migracija imaju i sigurnosnu dimenziju. Zemlje tranzita kao i zemlje odredišta posljednjih godina bilježe trend rasta asimetričnih sigurnosnih rizika povezanih sa migrantskim kretanjima. Jačanje organiziranog kriminala, širenje ksenofobnih pokreta i jačanje ekstremizma, slabljenje kohezije unutar EU, uzrokovanje političke nestabilnosti, proizvođenje humanitarnih kriza samo su jedni od primjera. Kao jedan od sigurnosnih rizika je i radikalizacija nekih migranata i strah od eventualnih terorističkih napada. Terorizam je i dalje jedna od najznačajnijih prijetnji sigurnosti građana u Evropi. ISIL iako teritorijalno poražen zadnjih godina bio je dominantan svojim dosegom i terorističkim napadima, Al Qaida je i dalje aktivna, posebno u Africi, Jemenu i centralnoj Aziji (Pakistanu), te i dalje planira napade na evropske i ostale zapadne ciljeve. wilsoncenter (2019, url.)¹⁶⁹

Iako se migracije ne mogu dovesti u kontekst sa terorizmom ono što predstavlja prijetnju je infiltriranje potencijalnih terorista među izbjeglicama i migrantima. Međutim, u pojedinim incidentima su učestvovali teroristi koji su iskoristili migrantski talas za ulazak u Evropu, a kao primjer se navodi istraga terorističkog napada u Parizu, gdje je otkriveno da su dva napadača u EU ušli kroz Grčku kao izbjeglice iz Sirije. dnevnik.hr (2015, url.)¹⁷⁰

Početkom 2019. godine agencije za provedbu zakona u BiH su locirali i stavili pod nadzor u Imigracioni centar šest migranata iz Afganistana od kojih se pet dovodi u vezu s međunarodnim terorizmom, dok se šesti migrant dovodi u vezu s krijumčarenjem migranata i organiziranim kriminalom. Kako je navedeno, lica su locirana na osnovu "poduzimanja pojačanih mjera i radnji profiliranja sigurnosno-interesantnih osoba među migrantima te kroz saradnju i razmjenu informacija s domaćim i međunarodnim partnerima, prvenstveno kroz razmjenu biometrijskih podataka. deutsche welle (2019, url.)¹⁷¹

6.1. Terorizam kao posljedica migracija

Područja u kojima vladaju ratni sukobi, ekonomska i socijalna nestabilnost te opasnost od povratnika s bliskoistočnog ratišta sasvim sigurno potenciraju migracijska kretanja. Prema

¹⁶⁸ Bosna i Hercegovina. FBiH. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova. Federalna uprava policije. Informacija o stanju kriminaliteta - sigurnosti na području Federacije Bosne i Hercegovine za period januar-decembar 2020. godine. Sarajevo. Januar 2021. godine.

¹⁶⁹ Dostupno na: <https://www.wilsoncenter.org/article/us-report-isis-and-al-qaeda-threats-2019>

¹⁷⁰ Dostupno na: <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/potvrdjeno-je-jos-jedan-terorist-iz-pariza-u-evropu-je-stigao-kao-migrant---417090.html>

¹⁷¹ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/bih-teroristi-me%C4%91u-migrantima/a-47597431>

izvještaju EUROPOL-a uočeno je da se posljednjih godina malo pojedinaca vratilo iz zona sukoba, ali da se ne mogu isključiti neotkriveni povratci. Također je primjećeno da nema znakova sistematske upotrebe ilegalnih migracija od strane terorističkih organizacija. Rute kretanja povratnika sa ratišta iz Sirije mogu se oslanjati na migrantske rute kao i olakšanu praksu upotrebe lažnih dokumenata, omogućavajući tako tajni ulazak u Šengensko područje. EUROPOL (2020)¹⁷²

Izvještaji Europol, kao i nacionalnih sigurnosnih agencija pojedinih država članica EU, ukazuju na povezanost terorističkih aktivnosti sa zapadnim Balkanom, odnosno krijumčarskom rutom koja prolazi preko tog prostora. Ta povezanost se ogleda u činjenicama da je oružje koje je korišteno u pojedinim terorističkim napadima u državama EU sa područja zapadnog Balkana i da je prokrijumčareno zapadnobalkanskom rutom. balkans.aljazeera (2019, url.)¹⁷³

Terorističke napade kao posljedice migracija navode se i u izvještaju EUROPOL-a. Etnonacionalni i separatistički teroristički napadi u EU uveliko su nadmašili ostale vrste terorističkih napada u 2018. godini. EUROPOL (2020)¹⁷⁴ Broj ljevičarskih i desničarskih napada i hapšenja ostao je relativno nizak i bio je ograničen na mali broj zemalja. Međutim, broj hapšenja povezanih s desničarskim terorizam, iako je bio relativno nizak, nastavio se snažno povećavati, čak se i udvostručio drugu godinu zaredom. Desničarski ekstremisti iskorištavaju strahove, kako navode, pokušaja islamizacije društva te upućuju pritužbe na navodni gubitak nacionalnog identiteta. Nasilna desničarska ekstremistička scena je vrlo heterogena na nacionalnom nivou i među EU državama članicama. EUROPOL (2020)¹⁷⁵ Jedan od njemačkih političara koji je branio migrantsku politiku Angele Merkel, i zbog svog zalaganja za izbjeglice često bio na meti desno radikalnih krugova, ubijen je sredinom 2019. godine. balkans.aljazeera (2019, url.)¹⁷⁶

¹⁷² EUROPOL. European Union Terrorism Situation and Trend Report 2019, 2020.

¹⁷³ Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net teme/2019/5/12/balkanska-ruta-zila-kucavica-organizovanog-kriminala>

¹⁷⁴ EUROPOL. European Union Terrorism Situation and Trend Report 2019, 2020

¹⁷⁵ Ibid

¹⁷⁶ Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2019/6/4/ubijen-njemacki-politicar-koji-se-zalagao-za-izbjeglice>

V. HUMANITARNI – SIGURNOSNI ASPKETI

1. STANJE U SVIJETU I REFLEKSIJA NA BOSNU I HERCEGOVINU

Od kraja 2017.godine, zaključno sa 2020. godinom u Bosni i Hercegovini je registrovano oko 70 hiljada izbjeglica i migranata iz preko 60 zemalja svijeta. Iz dosadašnjeg izlaganja primjetno je da su migracije globalni problem te da pritisak migrantskih ruta na našu zemlju u velikoj mjeri zavisi od odluka i postupaka regionalnih država i globalnih događaja. Praćenje i analiziranje migrantskih tokova na regionalnom i svijetskom nivou, veoma je bitno institucijama za provedbu zakona u BiH u kontekstu pravovremene upotrebe mehanizama efikasnog upravljanja migracijama kao odgovora na sprečavanje humanitarnih kriza i nastajanje novih sigurnosnih izazova.

Imajući u vidu sve naprijed navedeno može se očekivati da će sa dolaskom toplijih dana ponovo doći do povećanog priliva migranata preko BiH, prilikom čega su moguća *dva scenarija*.¹⁷⁷

U prvom slučaju ukoliko se granica između Slovenije i Republike Hrvatske fizički ne zatvori može se realno očekivati da će ruta kretanja migranata pratiti obrasce viđene tokom 2018. i 2019. godine.

U drugom slučaju ukoliko dođe do zatvaranja granica kroz koje tranzitiraju migranti Bosna i Hercegovina može se suočiti sa eskalacijom problema humanitarne, ali i sigurnosne prirode zbog konstantnog masovnog priliva migranata/izbjeglica i nemogućnosti njihovog daljnjeg kretanja usljed zatvaranja koridora kretanja prema zemljama EU.

Rezultati koje mogu proizvesti naprijed navedeni scenariji, predstavljaju prijetnju po dva predmeta zaštite i to:

Pravni sistem BiH;

Bosna i Hercegovina, kao i evropske zemlje, suočena je sa izazovom kako obezbijediti nesmetano i slobodno kretanje ljudi, odnosno legalne migracije, a da s druge strane postoji potreba za sprečavanjem i borbom protiv ilegalnih migracija. Neadekvatan odgovor u borbi protiv ilegalnih migracija značio bi neefikasnost društvenih normi, zakona i vrijednosti koja dovodi do prijetnje narušavanja unutrašnje stabilnosti i sigurnosti zemlje, te stvara pogodno tlo za kriminalne aktivnosti povezane sa nezakonitim migracijama. MS BiH (2017; 2018; 2019)¹⁷⁸

¹⁷⁷ Ministarstvo sigurnosti BiH. Informacija o stanju sigurnosti u Bosni i Hercegovini za 2017, 2018. i 2019. godinu.

¹⁷⁸ Ibid

Proces evropskih integracija BiH;

S obzirom da BiH trenutno ima potvrđen status potencijalnog kandidata za članstvo u EU i da je u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja uspješno provela proces liberalizacije viznog režima za svoje građane, ostvareni rezultati u domenu uspostave mehanizama za praćenje legalnih i ilegalnih migracijskih tokova i oblasti suzbijanja nezakonitih migracija su od ključnog značaja za zadržavanje ovog statusa. MS BiH (2017; 2018; 2019)

Imajući u vidu činjenicu da današnje migracije karakteriše visok stepen sigurnosnih izazova i prijetnji po sigurnost ljudi i država, posmatrati iste samo kroz humanitarnu prizmu može imati dugoročne posljedice po pravni sistem države. S druge strane bitno je naglasiti da u određenim okolnostima izlaganje tražioca azila ekstremnom siromaštvu ili veoma oskudnim uslovima života može predstavljati kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima.

1.1. Opći pregled stanja sigurnosti u svijetu („Push faktori“)

Kako bi se procijenile realne prijetnje i ponudile moguće projekcije budućih migrantskih pokretanja neophodno je pratiti stanje u zemljama izvorištima migracija i u zemljama u kojima su izbjeglice privremeno smještene. Shodno navedenom, informacije o pregledu stanja, kao i mogućnosti procjene eventualnih “push” ili faktora pokretanja migracionih tokova i pregled stanja sigurnosti i društva u državama porijekla migranata mogle bi definisati način unapređenja rada agencija za provedbu zakona, sa identifikiranjem potencijalnih rizika i njihovog smanjenja u budućnosti. Saradnja i razmjena informacija putem Ministarstva vanjskih poslova, odnosno DKP-a BiH mreža od izuzetne su važnosti. Bosna i Hercegovina neposredno, preko DKP BiH, pokriva četiri od devet migraciono riskantnih zemalja. U Pakistanu, Libiji, Iranu i Turskoj BiH ima otvorene ambasade, dok u Turskoj pored ambasade djeluje i Generalni konzulat BiH sa sjedištem u Istanbulu. Ostalih pet država BiH nerezidentno pokriva se iz ambasada BiH u drugim državama, i to:

- Afganistan - Ambasada BiH u Islamabadu (Pakistan);
- Alžir - Ambasada BiH u Parizu (Francuska);
- Sirija - Ambasada BiH u Amanu (Kraljevina Jordan);
- Maroko - Ambasada BiH u Madridu (Španija);
- Irak - Ambasada BiH u Amanu (Kraljevina Jordan).

Činjenica da Bosna i Hercegovina nema DKP u pet navedenih zemalja i da iste nerezidentno pokriva iz drugih zemalja, značajno usložnjava kvalitetnu procjenu društvenih kretanja, političkih, sigurnosnih i ekonomskih prilika u tim zemljama i sa tim povezanih migracionih

rizika. Uzimajući u obzir nemogućnost BiH DKP mreže za određenu procjenu faktora pokretanja migracionih tokova, neophodna je saradnja i razmjena informacija sa međunarodnim organizacijama koje prate nelegalne migracije i procjenjuju stvarno stanje u zemljama velikog migracionog rizika. U smislu sveobuhvatnog pristupa migracijama neophodno je razmotriti opšti pregled stanja sigurnosti u svijetu, odnos država porijekla, tzv. “push” ili faktora pokretanja kretanja neregionalnih migranata koje sada vode i preko Bosne i Hercegovine.

Naime, detaljnim uvidom u izvještaje UNHCR-a, IOM-a i drugih međunarodnih organizacija koje se bave i prate problematiku migracija i izbjeglica zabrinjava činjenica da je samo u 2017. godini 16,2 miliona osoba iz raznih političkih i ekonomskih problema bilo primorano napustiti svoje mjesto stanovanja te postali izbjeglice, što je u prosjeku dnevno preko 44 hiljade. Najviše izbjeglica je iz Afganistana, Sirije i Južnog Sudana, a najviše izbjeglica su primili zemlje u njihovom susjedstvu kao što su Libanon – 1 milion, Turska – 3,4 miliona, Pakistan – 1,4 miliona. UNHCR (2017)¹⁷⁹

Sirija je geopolitički i strateški izuzetno važna, ne samo zbog energetskog bogatstva već zbog samog geografskog položaja zemlje. Sirija ima 23 miliona stanovnika, 3-4 miliona su izbeglice u inostranstvu, 18-19 miliona podržava Sirijsku Arapsku Republiku, a oko 500.000 podržava džihadiste Iako su se potkraj 2017. godine velike sile (Rusija i SAD) dogovorili da će okončati rat u Siriji 2018. godine, s obzirom na to da je poražena teroristička organizacija Islamska država, na terenu je situacija ipak i dalje neriješena. Vecernji.hr (2018, url.)¹⁸⁰

Slika 9. Geografski položaj Sirije¹⁸¹

¹⁷⁹ Dostupno na: <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/>

¹⁸⁰ Dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/poraz-isil-a-nije-donio-kraj-rata-vec-pocetak-novih-sukoba-1228811>

¹⁸¹ Dostupno na:

<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1y8ZDANxPZV0EsG0n1o35sAqUqV4&msa=0&ll=33.731450660703416%2C36.694336&spn=8.228574%2C11.645508&z=6>

Sukobi još postoje te mogu prerasti u ratove s dalekosežnim posljedicama u koje bi se uključile i velike i regionalne sile, a devet miliona izbjeglica, od kojih je trenutno najviše smješteno u Turskoj, bi mogle krenuti prema Evropi. Vecernji.hr (2018, url.)

Afganistan je posljednjih godina zemlja rata, straha, smrti, korupcije i siromaštva. Međunarodna zajednica pokušava pomoći, ali to ide sporo. Militantne skupine sve su jače, a politička situacija je sve složenija u toj zemlji. Od 34,66 miliona stanovnika, blizu deset miliona su izbjeglice i to najviše u Turskoj i Pakistanu. Nakon nekoliko desetljeća rata i još prisutnog talibanskoga terora Afganistanci žive s posljedicama. Zemlja čija polovina stanovništva mlađa od 18 godina ovisi o međunarodnoj pomoći. Ulice su prepune djece kojima roditelji ne mogu osigurati školovanje, osuđeni su da se sami snalaze. Rat je posebno ostavio traga na njima. Talibani su i dalje najveća prijetnja sigurnosti. Trenutno pod njihovom vlašću živi gotovo 15 miliona Afganistanaca. AnadoluAgency (2020, url.)¹⁸²

Uz siromaštvo, korupciju i proizvodnju opijuma Afganistan je pod stalnim udarom terorističkih napada. Bombaši samoubice svakodnevica su na ulicama višemilionskog Kabula. Svaki izlazak u grad je rizik. Ljudi u njemu vraćaju se s posla nadajući se samo jednom - da se neće naći u krivo vrijeme i na krivom mjestu. Za pretpostaviti je da će se brojka izbjeglica povećavati iz godine u godinu. Vijesti.hr (2018, url.)¹⁸³

Slika 10. Geografski položaj Afganistana i Pakistana¹⁸⁴

¹⁸² Dostupno na: <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/pakistan-ve%20C4%87-40-godina-uto%20C4%8Di%20C5%A1te-afganistanskim-izbjeglicama/1735884>

¹⁸³ Dostupno na: <https://vijesti.hrt.hr/svijet/afganistan-zemlja-rata-straha-smrti-korupcije-i-siromastva-817326>

¹⁸⁴ Dostupno na:

<https://www.google.com/maps/place/Afganistan/@32.4647268,67.8594355,5.5z/data=!4m5!3m4!1s0x38d16eb6f8ff026d:0xf3b5460dbe96da78!8m2!3d33.93911!4d67.709953>

Pakistan broji 200 miliona ljudi i šesta je najmnogoljudnija zemlja na svijetu. Zemlja se bori s problemima unutrašnjih političkih sukoba, a tu su i izazovi sa vremenskim neprilikama, problemom suše i snadbijevanjem vodom. Tu je problem i višegodišnjeg boravka afganistanskih izbjeglica na području Pakistana gdje se javljaju sukobi. Navedeno doprinosi činjenici da Pakistanci čine značajan udio u broju migranata u jugoistočnoj Evropi. balkans.aljazeera (2021, url.)¹⁸⁵

U pogledu **Alžira** povećan je broj migranata s alžirskim državljanstvom koji nezakonito pristižu u Evropu, iako su brojke u apsolutnom smislu i dalje niske, prema otvorenim izvorima 10.921 Alžiraca su 2017. godine podnijeli zahtjev za azil u drugim zemljama. Prema informacijama, odredišne zemlje su Francuska, Njemačka i Španija. Alžir je i dalje važna zemlja za tranzit nezakonitih migranta koji pokušavaju doći do Maroka ili Libije, a najnovije informacije ukazuju na to da se migrantske rute preusmjeravaju iz Malija i Nigera prema Alžiru. reliefweb (2018, url.)¹⁸⁶

Prema Vukelić (2020) Alžir nema efikasnih instrumenata spriječiti migracije svog stanovništva, pa tako niti sposobnost kontrolisati priljev migranata iz ostalih država Afrike. Vojska i policija imaju sve veću podršku naroda zbog straha Alžiraca od nasilja i terorizma. Na alžirsko-libijskoj granici raspoređeno je oko 40.000 alžirskih vojnika.

Slika 11. Geografski položaj Alžira¹⁸⁷

¹⁸⁵ Dostupno na: <https://balkans.aljazeera.net/opinions/2021/3/8/ograda-na-granici-između-pakistana-i-afganistana-korak-u-pravom-smjeru>

¹⁸⁶ Dostupno na: <https://reliefweb.int/report/algeria/algeria-s-migration-policy-conundrum>

¹⁸⁷ Dostupno na:

<https://www.google.com/maps/place/Al%C5%BEir/data=!4m2!3m1!1s0xd7e8a6a28037bd1:0x7140bee3abd7f8a2?s a=X&ved=2ahUKEwiYrPag98PxAhWRgf0HHbKOD7IQ8gEwAHoECAUQAQ>

Kako navodi Zgurić (2019) procjenjuje se da bi alžirske trupe na granici mogle biti izložene napadima Al-Kaide Magreba, a građanski rat u Libiji je izuzetno destabilizirajući faktor koji predstavlja potencijalnu prijetnju sigurnosti Alžira. No, granice s Libijom nisu jedina kritična tačka s koje je moguće ugroziti sigurnost Alžira. Kriza u Maliju s kojim Alžir dijeli 1.400 kilometara dugu granicu i vojna intervencija Francuske u toj zemlji 2013. godine, značajno je uzdrmala sigurnost Alžira, koji je bio izložen velikom terorističkom napadu u In Amenasu. Međutim, uspjeh koji je vojska Alžira postigla u neutralisanju terorista doveo je do znatnog povećanja povjerenja građana u vojsku i sigurnosne snage. Kriminalne i terorističke bande bave se ne samo krijumčarenjem ljudi, nego i krijumčarenjem droge i osim toga trguju naftom iz libijskih cjevovoda.

Prema UNODC (2021) Oko 600.000 izbjeglica je tokom protekle četiri godine stiglo preko **Libije** u Italiju. Većina ih potiče iz država subsaharske zone. 13.000 ljudi je izgubilo život. Stvarni problem u Libiji nisu izbjeglice, nego kriminalni trgovci ljudima koji koriste nestabilnu političko-sigurnosnu situaciju u zemlji. Libija mora kontrolisati priljev ljudi iz svih dijelova Afrike. Zato zvaničnici Libije tvrde da se izbjeglički problem ne može riješiti samo na libijskoj obali, već se moraju ujediniti EU s libijskom vladom. 4.000 kilometara dugu libijsku južnu granicu može se čuvati samo s velikim ulaganjem u tehničke sisteme za praćenje (dronovi, detektori mina, oprema za noćno nadgledanje i helikopteri).

Slika 12. Geografski položaj Libije¹⁸⁸

¹⁸⁸ Dostupno na:

<https://www.google.com/maps/place/Libija/data=!4m2!3m1!1s0x13a892d98ece010d:0xfa076041c7f9c22a?sa=X&ved=2ahUKEwjBsZjw MPxAhWNnxQKHREJCJUQ8gEwAHoECAUQAQ>

Prvi problem vezano uz **Maroko**, moglo bi se reći da je problem boraca u Islamskoj državi na području Sirije i Iraka. Vjeruje se kako je oko 1600 Marokanaca otputovalo u Irak i Siriju u vrijeme kada je Islamska država bila na vrhuncu moći, što ih, po glavi stanovnika, čini jednom od najvećih nacionalnih grupa kalifata. Oko polovine ih je ubijeno u borbama. Sjever Afrike je dugo smatran "uzgajalištem terorista", a sada se sve više strahuje kako će to biti područje za lansiranje napada na Evropu s ciljem osвете zbog gubitka teritorija i boraca islamske države. crisisgroup (2016, url.)¹⁸⁹

Slika 13. Geografski položaj Maroka¹⁹⁰

Također, Maroko ulaže napore u sprečavanje nezakonitih migracija saradivanjem na zaštiti granica, osobito sa Španijom. EU pruža podršku migrantskim politikama Maroka. Tokom razgovora o migracijama održanim s EU, Maroko je pristao i na ponovno pokretanje pregovora o sporazumu o ponovnom prihvatu. deutsche welle (2020, url.)¹⁹¹

Iako su iračke snage uz podršku USF (američkih snaga) preuzele kontrolu nad **Irakom**, povlačenje američkih trupa u decembru 2011. godine uticalo je na destabilizaciju sigurnosne situacije. Nivo nasilja u Iraku i dalje je veoma visok. Od početka 2013. godine, nepovoljna sigurnosna situacija se dodatno pogoršavala. Terorističke akcije su obimnije, jače i odnose sve više civilnih žrtava. clingendael (2020, url.)¹⁹²

¹⁸⁹ Dostupno na: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/178-how-islamic-state-rose-fell-and-could-rise-again-magheb>

¹⁹⁰ Dostupno na: https://www.google.com/maps/place/Maroko/data=!4m2!3m1!1s0xd0b88619651c58d:0xd9d39381c42cfc3?sa=X&ved=2ahUKewjRrMOV_8PxAhUOcBQKHcLqDngQ8gEwAHoECAUQAQ

¹⁹¹ Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/migranti-u-bih-jesmo-li-mi-manje-vrijedni-od-vas/a-54381758>

¹⁹² Dostupno na: <https://www.clingendael.org/pub/2021/eu-relevance-in-the-syrian-and-iraqi-civil-wars/4-tracing-the-evolution-of-the-iraqi-civil-war-20102020/>

Slika 14. Geografski položaj Iraka i Irana¹⁹³

Položaj, te ekonomska i demografska situacija čine **Iran** zemljom izvorišta, tranzita i odredišta migranata. Iako u zemlji trenutno živi veliki broj izbjeglica, ovo je zemlja i emigracije i imigracije. Najveći broj izbjeglica u Iranu su iz Afganistana i Iraka. Ovaj prtok izbjeglica započeo je početkom 1980-ih, te su ga uzrokovali ratovi na iranskim granicama. UNHCR (2020, url.)¹⁹⁴

Kako navodi Weber (2017) s obzirom na brojku izbjeglica koje je **Turska** prihvatila na svojoj teritoriji (3,5 miliona), jasno je da je Turska vrlo važan partner u nadzoru kretanja migracija. Ovu važnost je prepoznala i Evropska unija. Realizacijom izjave EU-a i Turske se postižu konkretni rezultati u pogledu smanjivanja nezakonitih i opasnih prelazaka i spašavanja života u Egejskom moru, uključujući preseljenjem Sirijaca kojima je potrebna međunarodna zaštita. Turska granična policija nastavila je s aktivnostima patroliranja. Broj stradanja na moru znatno je smanjen. U okviru Instrumenta za izbjeglice u Turskoj osigurana je i praktična podrška sirijskim izbjeglicama i zajednicama domaćinima u Turskoj. Instrument se pokazao jednim od najbržih i najefikasnijih mehanizama za pružanje podrške EU-a. Rad Instrumenta vrijednog 3 milijarde eura počeo je u rekordnom roku.

¹⁹³ Dostupno na:

https://www.google.com/maps/place/Irak/data=!4m2!3m1!1s0x1557823d54f54a11:0x6da561bba2061602?sa=X&ved=2ahUKEwi_9f7egcTxAhVh_7sIHf8BC-AQ8gEwAHoECAgQAAQ

¹⁹⁴ Dostupno na: <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/globaltrends2019/>

Slika 15. Geografski položaj Turske¹⁹⁵

Prema UNODC (2018) državljani Turske također su zastupljeni u udjelu nezakonitih migracija, kao migranti, ali i kao organizatori krijumčarenja migranata te postoje indicije da određeni broj migranata nabavlja krivotvorene isprave od državljana Turske. Oružani sukobi na Bliskom istoku i sjeveru Afrike nastavili su se, a nestabilnost na tim prostorima i dalje komplikuje sigurnosno stanje na području cijele Evrope kao odredišne destinacije. Uprkos teritorijalnim porazima, ISIL nastoji proširiti svoj utjecaj i na druga područja, poput Afganistana i jugoistočne Azije. Tursku, članicu NATO-a, je 2018. godine obilježio neuspješni pokušaj vojnog udara i vojna intervencija u Siriji. Rivalstvo globalnih i regionalnih sila na području Bliskog istoka izaziva dodatne tenzije, uz produblјivanje jaza.

Kako IOM (2020) navodi Sjevernu Afriku obilježavaju nestabilnosti uz oružane sukobe u Libiji i protuterorističke napore u Egiptu. Rezultat toga su migracije, ekonomsko nazadovanje i teroristički napadi koji dodatno umanjuju prilike za ekonomski oporavak tih država.

1.2 Faktori privlačenja za povećanje ilegalnih migracija („pull faktori“)

Ono što se pokazalo proteklih godina da su vanjske granice EU porozne, posebno na jugoistoku, zbog čega se EU suočila s nezabilježenim prilivom migranata, uključujući neke koji su opasni po sigurnost građana Unije. Bosna i Hercegovina, odnosno prvenstveno Granična policija BiH, a po potrebi i druge institucije, aktivno sarađuju sa Frontex-om, gdje predstavnici Granične policije BiH kontinuirano učestvuju na radnim i operativnim sastancima, koji za cilj imaju razmjenu podataka o mogućim prijetnjama i ugroženosti granice, kako Evropske unije, tako i BiH.

¹⁹⁵ Dostupno na:

<https://www.google.com/maps/place/Turska/data=!4m2!3m1!1s0x14b0155c964f2671:0x40d9dbd42a625f2a?sa=X&ved=2ahUKEwiGsuHYg8TxAhVuhP0HHS2yC9MQ8gEwAHoECAUQAQ>

Potpisan je i Radni sporazum koji obuhvata prikupljanje, analizu i razmjenu informacija, saradnju u oblasti obuke, tehničku saradnju, zajedničke operacije na granicama Bosne i Hercegovine i članica EU, te učešće u zajedničkim akcijama i pilot projektima, koje organizuje Frontex. Aktivnosti Frontex-a se temelje na načelu integrisanog upravljanja granicom, koje se u osnovi baziraju na potrebi prepoznavanja stanja i situacije na granici, kao i stanja i situacije „izvan granice“ tj. u drugim državama, kako bi se uspješno mogle predvidjeti prijetnje, odnosno kako bi se mogla dati odgovarajuća procjena potrebnih sredstava za nadzor granice, zbog čega saradnju sa Frontex-om, pored članica Evropske unije, ostvaruju i druge države, koje nisu članice Evropske unije. Otežano kontrolisanje neregularnih migracija od strane Granične policije BiH zbog kadrovske nepopunjenosti i tehničke opremljenosti stvara dodatni izazov u suzbijanju nezakonitog kretanja i boravka, ali kao takav predstavlja jedan od faktora privlačenja ilegalnih migranata. Uzimajući u obzir činjenicu da jedan graničar čuva 25 kilometara državne granice javlja se potreba za jačanjem kapaciteta. Većina zemalja okruženja ima ugovor sa Frontex-om, međutim česti apeli za angažovanjem dodatne pomoći nisu naišli na pozitivan odgovor čelnih bosansko-hercegovačkih političara. Pregovori BiH sa Evropskom unijom o angažovanju Frontex-a završeni su u oktobru 2018. godine. Suprotna mišljenja političkih stranaka o angažovanju Frontex-a i nemogućnost postizanja dogovora oko efikasne kontrole državne granice dodatno doprinosi poroznosti, posebno na istočnom dijelu. Korištenje dodatne Frontexove opreme i djelovanje njihovih policajaca na teritoriji BiH unaprijedilo bi kontrolisanje migrantske krize stoga iznenađuje činjenica o odbijanju ugovora o angažovanju Frontex-a jednog od članova Predsjedništva BiH pozivajući se na zaštitu vitalnog nacionalnog interesa. faktor.ba (2020, url.)¹⁹⁶

Kako bi dobila status članice Evropske unije, od Bosne i Hercegovine se zahtjeva ispunjavanje 14 prioriteta. Jedan od ključnih koje je Evropska komisija naznačila je efikasna zaštita granica. Također se zahtjeva da, pored jačanja granice i uspješnog zaustavljanja neregularnih migracija potrebno je poboljšati postupke povratka i readmisije, razviti sistem registracije i nadzora te istovremeno osigurati humanitarnu pomoć ranjivim osobama i tražiteljima azila. Parlament.ba (n.d.,url.)¹⁹⁷ Dodatni problem u narednom periodu može predstavljati pridruživanje Hrvatske prostoru Šengena koji će svakako predstavljati jedan od glavnih migracionih izazova za BiH, jer je ranije pridruživanje Mađarske Šengenu djelovalo kao „pull faktor“ za nezakonite prelaske iz Srbije u Mađarsku i uticalo na rutu kretanja nezakonitih migranata prema Mađarskoj, te se u tom smislu može očekivati korištenje teritorije BiH za nezakonite migracije prema Hrvatskoj.

Mogućnost manipulisanja azila predstavlja jedinstven faktor privlačenja, kako u svijetu tako i u BiH. Kako je već spomenuto, situacija se dodatno usložnjava u slučajevima kada je migrante bez utvrđenog identiteta teško vratiti u zemlje porijekla ili zemlje okruženja usljed nezainteresovanosti tih zemalja za bilo kakvu saradnju sa institucijama BiH po pitanju

¹⁹⁶ Dostupno na: <https://www.faktor.ba/vijest/zasto-milorad-dodik-ne-zeli-frontex-na-granici-bih/71845>

¹⁹⁷ Dostupno na: <https://www.parlament.ba/Content/Read/125?title=Put-do-%C4%8Dlanstva-u-Evropskoj-uniji>

potvrđivanja identiteta i prihvatanja tih migranata. Organizacija smještaja, skrbi i drugih oblika pomoći od strane BiH, međunarodnih organizacija i građana, u azilantskim, prihvatnim i/ili drugim namjenskim centrima također predstavlja faktor privlačenja posebno neregionalnih migranata.

Mogućnost zloupotrebe bezviznog režima također predstavlja faktor privlačenja. Ilegalni migranati koje Služba za poslove sa strancima prihvata iz Hrvatske su između ostalih i državljani Turske, Albanije i Kosova, specifični po tome što zloupotrebljavaju bezvizni režim sa BiH, nastojeći da nakon legalnog ulaska u BiH, ilegalno nastave putovanje ka zemljama zapadne Evrope. Očigledan primjer u regiji, a koji je imao refleksiju i na BiH je uvođenje bezviznog režima od strane Srbije za državljane Irana. SPS BiH (2020)¹⁹⁸

U skladu sa informacijama MVP BiH, te mogućnosti zloupotrebe viznog režima, otvoreni izvori informacija su govorili o određenim „mogućim“ zloupotrebama izdavanja Viza za ulazak u BiH od strane državljana Pakistana i Iraka, a odnosilo se na Ambasade BiH u Islamabadu i Jordanu. Opisivan je događaj iz 2020. godine kada se govorilo o izdavanju 3.000 falsifikovanih viza za državljane Pakistana, za što su se nadležne agencije i Ambasadori obraćali javnosti, a da su se poduzele određene provjere nadležnih istražnih organa u BiH. Drugi događaj iz 2019. godine, a prema navodima medija, odnosio se na državljane Iraka koji su navodno dobijali vize u Ambasadi BiH u Jordanu na neregularan način. Navedeno je prema pisanju medija, prethodilo odbijanju ulaska u BiH 50 državljana Iraka na MGP Aerodrom Sarajevo, te da je tada saopšteno iz Granične policije BiH „*Naime, na drugoj liniji graničnih provjera pripadnici GPBiH utvrdili su da niko od 50 državljana Iraka ne posjeduje informacije o svrsi namjeravanog boravka u BiH te da BiH žele iskoristiti kao tranzitnu zemlju radi odlaska u zemlje Evropske unije*“. Državljanir Iraka imali su turističke vize za BiH, koje su poništene, nakon što je utvrđeno da ne mogu opravdati namjeru boravka u BiH, te su vraćeni letom za Istanbul. theworldnews.net i jutarnji.hr (2020, url.)¹⁹⁹

1.3 Problematika u postupku utvrđivanja identiteta i udaljenja iz BiH

Služba za strance iz okvira svoje nadležnosti u postupcima utvrđivanja identiteta i udaljenja lica iz Bosne i Hercegovine nailazi na otežavajuću činjenicu da migranti u najvećoj mjeri ne posjeduju identifikacione dokumente zbog čega je otežano utvrđivanje identiteta. Isto tako Služba u postupcima izražavanja namjere za azil u terenskim i prihvatnim centrima vrši registraciju ovih lica prilikom čega se od istih uzimaju biometrijski podaci, fotografišu se, ako se

¹⁹⁸ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

¹⁹⁹ Dostupno na: <https://theworldnews.net/ba-news/ekskluzivno-sb-dekonstruira-radoncicevu-prevaru-ii-sta-je-u-pozadini-izmisljene-afere-o-3-000-laznih-viza-i-kako-su-se-sjedinili-interesi-radoncica-dodika-i-covica-na-stetu-bih>
<https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/crno-trziste-za-lazne-vize-vise-od-3000-migranata-koristilo-je-sarajevo-kao-straznja-vrata-u-eu-10334956>

radi o maloljetnim licima određuje se staratelj, nakon čega inspektori za strance u razgovoru sa istima utvrđuju načine ulaska i boravka u zemlji i prikupljaju operativne podatke. Ipak i pored svih poteškoća sa kojima se susreće Služba sva prikupljena operativna saznanja i informacije, kao i biometrijske podatke svakodnevno razmjenjuje sa nadležnim agencijama za sprovedbu zakona u BiH, posebno sa agencijom nadležnom za vršenje sigurnosnih provjera u skladu Zakonom o strancima,²⁰⁰ kao i Operativnom grupom za borbu protiv terorizma, čime se daje značajan doprinos zaštiti sigurnosnog sistema Bosne i Hercegovine. Navedenu kategoriju migranata bez utvrđenog identiteta je veoma teško vratiti u zemlje porijekla ili zemlje okruženja, jer postoji nezainteresovanost tih zemalja za bilo kakvu saradnju sa BiH po pitanju potvrđivanja identiteta i prihvatanja tih migranata. Ova lica nakon što su izrazila namjeru za azil u našim Terenskim centrima, zahtjevali su da im se obezbjedi smještaj od strane BiH i da im se u skladu sa Zakonom o azilu omogući da Ministarstvu sigurnosti BiH i to Sektoru za azil, mogu podnijeti zahtjev za azil u prihvatnim centrima gdje budu smješteni, kako bi poslije izražavanja namjere ostvarivali svoja prava u skladu sa zakonima, dok ne napuste BiH. SPS BiH (2020)²⁰¹

Kao jedna od posljedica povećanog priliva migranata koji nezakonito ulaze i borave na državnom području BiH, jeste i značajno povećan broj predmeta u kojima je potrebno provesti postupak utvrđivanja identiteta i državljanstva za neregularne migrante, izraditi putni dokument u svrhu izvršenja izrečene mjere protjerivanja ili vođenja postupka pred nadležnim pravosudnim institucijama. SPS BiH (2020)

Shodno navedenom, Služba za strance je tokom provođenja postupaka za udaljenje lica iz BiH od strane DKP-ova nekih zemalja informisana da nadležne institucije nisu u mogućnosti na osnovu lične izjave i foto-daktiloskopske dokumentacije da potvrde državljanstvo lica, već kao prilog traže i dodatne dokaze - pasoš, ličnu kartu, diplomu, vozačku dozvolu, odnosno, sve što bi moglo da pomogne navedenom procesu. Tražene dokumente lica naravno ne posjeduju, te je teško riješiti ovakve slučajeve (Irak i Palestina). Ovaj problem dodatno usložnjava činjenica da mnoge od zemalja porijekla nemaju svoja DKP-a u Bosni i Hercegovini. SPS BiH (2020)

U vezi sa ovim problemom, od strane nadležnih organa u Afganistanu Služba za strance je informisana da nemaju elektronsku bazu podataka državljana Afganistana kako bi mogli utvrditi identitet, ali da na osnovu dostavljenih otisaka prstiju mogu provjeriti baze samo za lica koja se vode u evidenciji počinilaca krivičnih djela u Afganistanu, odnosno da nije moguće vršiti upoređivanje otisaka prstiju za lica koja se ne nalaze u bazama počinjenih krivičnih djela. SPS BiH (2020)

Ambasadi Alžira u Rimu, zbog neposjedovanja identifikacionih dokumenata najčešće se dostavljaju biometrijski podaci o licima, međutim proces traje više mjeseci. U slučajevima kada

²⁰⁰ Član 8. Zakon o strancima. ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 88/2015)

²⁰¹ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

Služba posjeduje fotokopiju identifikacionog dokumenta, ponovo postupak traje jako dugo. Ambasada za lica koja iskažu namjeru za dobrovoljni povratak u matičnu zemlju, traži unaprijed kupovinu karte, kako bi izdali putni list samo na taj datum, što u konačnici znači u slučaju otkazivanja ili promjene termina leta putni list postaje nevažeći, a samim tim i karta propada, dok za udaljenja koja je trebalo organizovati prisilno jednostavno se ne dobijaju odgovori ili odgovori nisu blagovremeno dostavljeni. SPS BiH (2020)²⁰²

Znatno bolja saradnja u postupku utvrđivanja identiteta odvija se sa Ambasadam Kraljevine Maroko u Zagrebu, mada i u ovom procesu postoji otežavajuća okolnost da se od strane Ambasade zahtjeva daktiloskopija na marokanskim kartonima za uzimanje otisaka prstiju i fotografije, a lica za koja se traži utvrđivanje identiteta u velikom broju situacija nisu dostupna u datom trenutku. Tamo gdje su lica pod strogom kontrolom, ovaj proces nakon uzimanja biometrijskih podataka funkcionise relativno dobro. SPS BiH (2020)

Međutim, u posljednjem periodu svjedočimo i određenim inicijativama od strane zemalja porijekla koje mogu uroditi boljom saradnjom u postupku udaljenja lica iz BiH. Naime, početkom 2020. godine Parlament Pakistana razmatrao je mogućnost pomoći njihovim državljanima koji borave u privremenim prihvatnim centrima u BiH, te je Ambasada Pakistana u BiH uspostavila kontakt sa namjerom da daju podršku svojim državljanima koji žele dobrovoljno da se vrate u Pakistan. Problem se javlja prilikom izvršenja postupka udaljenja državljanina Pakistana iz BiH, kao i dobivanje saglasnosti za prisilni povratak, koji je izuzetno kompleksan i traje duži vremenski period. U vezi navedenog a na inicijativu Bosne i Hercegovine potpisan je Sporazum o readmisiji između Bosne i Hercegovine i Pakistana. Sporazum će svakako doprinijeti većoj realizaciji i skratiti vremenski rok za povratak državljanina Pakistana u zemlju porijekla. SPS BiH (2020)

Također, na inicijativu Bosne i Hercegovine pokrenut je postupak za potpisivanje sporazuma o readmisiji sa zemljama porijekla koja bilježe najveći broj migranata; Bangladeš, Afganistan, Maroko i Egipat, što će nakon stupanja na snagu ovih sporazuma svakako polučiti znatno efikasnijim povratkom migranata iz BiH u zemlje porijekla. SPS BiH (2020)

1.4. "Push back" metode vraćanja migranata

Zbog nepostojanja jedinstvene politike na nivou EU teret migracija je u velikoj mjeri pao na države na vanjskim granicama koje su trebale obrađivati, pregledavati i primati na hiljade osoba koje imaju namjeru da uđu na prostor Evropske unije. Kao odgovor na ilegalne migracije neke države članice su razvile niz mjera u cilju smanjenja broja dolazaka. Te mjere se kreću od

²⁰² SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

formalnog poput postavljanja ograde ili angažovanje dodatnih policajaca duž granice do neformalnog uključujući upotrebu nasilja i vraćanje u susjedne zemlje. Upotreba tkz. "Push back" metoda ili nasilnog vraćanja migranata sa teritorije države pritom kršeći Evropsku konvenciju o ljudskim pravima bez ikakvog individualnog pristupa osobama koje traže međunarodnu zaštitu.²⁰³ Dosljedno provođenje ovakve politike od strane Grčke na granici sa Turskom zabilježeno je u više navrata gdje su izbjeglice i migranti, koji pokušavaju prijeći iz Turske na grčka ostrva izjavili da su njihovi čamci presretani te onesposobljavani sa čamcima grčkih službenika i odvučeni nazad do turskih teritorijalnih voda. Na kopnenoj granici ljudi često prijavljuju da ih je grčka policija odvezla nazad u Tursku preko rijeke Evros nakon što su ranije prešli rijeku u malim čamcima. Nevladina organizacija izvijestila je o 300 pojedinačnih dokumentovanih navoda o odbijanju u toku 2020. godine. [bbc.com \(2020, url.\)](https://www.bbc.com/news/world-europe-55231203)²⁰⁴ U Španiji su nevladine organizacije snimale španske službenike kako prebijaju ljude u enklavi Melilla na obalama Sredozemnog mora te ih potom vraćaju nazad u Maroko.

Sličan modus operandi koristi i susjedna Hrvatska. Brojni su primjeri nezakonitog vraćanja migranata na teritoriju BiH mimo službenih graničnih prelaza. Prema saznanjima Službe za poslove sa strancima određeni broj migranata koji su bili zatečeni na teritoriji Slovenije i Hrvatske, su neutvrđenim kanalima vraćani na teritoriju Bosne i Hercegovine, a da se pritom nije poštovao Sporazum o readmisiji. SPS BiH (2020)²⁰⁵ Nehumano postupanje, uskraćivanje ljudskih prava i dostojanstva, kao i nasilje nad migrantima zamjenilo je humanost i solidarnost, iako Hrvatske vlasti uporno demantuju nehumana postupanja prema migrantima, izjava Hrvatske predsjednice da je potrebno malo nasilja kada provodite Push-Back, potkrepljuju tvrdnje. [net.hr \(2019, url.\)](https://net.hr/2019/07/10/hrvatska-kao-clanica-i-cuvar-vanjskih-granica-evropske-unije-ne-djeluje-u-skladu-sa-medunarodnim-pravom-i-potpisanim-sporazumima-uz-ocigledno-kršenje-elementarnih-ljudskih-prava)²⁰⁶ Hrvatska kao članica i čuvar vanjskih granica Evropske unije ne djeluje u skladu sa međunarodnim pravom i potpisanim sporazumima uz očigledno kršenje elementarnih ljudskih prava. Brojna upozorenja humanitarnih organizacija na nasilna postupanja i nezakonito vraćanje migranata u prenatrane kampove u BiH nemaju prevelikog uticaja u institucijama EU, osim rijetke rasprave Evropske komisije, ali bez konkretnih zaključaka. S jedne strane upotreba "push back" metoda vraćanja migranata van svih procedura propisanih readmisijskim sporazumom i široko rasprostranjeno kršenje ljudskih prava dok s druge strane manipulacija i izigravanje readmisijskih sporazuma stvara dodatni pritisak stvarajući nove izazove agencijama za provedbu zakona vraćajući osobe za koje postoji mogućnost da se nikada nisu nalazili na teritoriji Bosne i Hercegovine i koja pritom mogu biti bezbjednosno interesantna. Iako hrvatski zvaničnici negiraju ovakvo postupanje kao zvaničnu migrantsku politiku, brojni navodi i izjave navode na zaključak da je ipak na snazi sistematsko postupanje. [nezasvisne.com \(2019, url.\)](https://nezasvisne.com/2019/07/10/hrvatska-kao-clanica-i-cuvar-vanjskih-granica-evropske-unije-ne-djeluje-u-skladu-sa-medunarodnim-pravom-i-potpisanim-sporazumima-uz-ocigledno-kršenje-elementarnih-ljudskih-prava)²⁰⁷ Ono što zabrinjava da ovakva postupanja suprotno vrijednostima Evropske unije kao prostoru u kome se

²⁰³ Član 4. Europske konvenciju o ljudskim pravima. „Kolektivno protjerivanje stranaca je zabranjeno.“

²⁰⁴ Dostupno na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-55231203>

²⁰⁵ SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

²⁰⁶ Dostupno na: <https://net.hr/danas/hrvatska/svi-demantiraju-a-onda-je-kolinda-priznala-i-sokirala-zasto-pokusava-vracanje-migranata-uz-malo-nasilja-proglasiti-legalnim/>

uživa visok stepen ljudskih prava i suprotno zajedničkom naslijeđu političkih tradicija, ideala i slobode mogu zaista biti nezvanična politika koja se službeno provodi.

2. MIGRACIJE U USLOVIMA PANDEMIJE COVID – 19

Pojava virusa COVID-19 nesumnjivo je uticala na tokove života u cijelom svijetu i djelimično ograničila i usporila zakonito i nezakonito kretanje ljudi. Virusna infekcija je bila povod za uvođenje niza mjera odbrane i zaštite javnog zdravlja, kako društva tako i migrantske populacije, u BiH i regiji. Ograničenja u pogledu putovanja uvedena od strane svih zemalja, kako bi se usporilo širenje korona virusa i zaštitilo zdravlje i dobrobit svih građana imala su za posljedicu pad vrijednosti u pogledu otkrivenih/evidentiranih novih migranata. Broj otkrivanja ilegalnih prelazaka granica duž vanjskih granica EU opao je prošle godine za 13%, na oko 124.000, velikim dijelom zbog uticaja ograničenja koje su uvele razne zemlje, a prema podacima prikupljenim od Frontex-a. Ovo je najmanji broj ilegalnih prelazaka granice od 2013. godine. UNHCR navodi kako je pandemija uticala na migrantska kretanja na način da je broj novih dolazaka u jugoistočnu Evropu pao za 85% u aprilu 2020. godine u odnosu na april 2019. godine, te za 83% u usporedbi s martom 2020. godine. FRONTEX (2021, url.)²⁰⁸

Iako su vijesti o migrantskim kretanjima pale u drugi plan države su morale usmjeriti svoje djelovanje i u tom smjeru zato što bi pojava zaraze korona virusom u prihvatnim centrima izazvala još veći pritisak na zdravstveni sistem država. Svaka od država koja je izložena migrantskim kretanjima poduzela je mjere za što efikasnije sprječavanje širenja virusa u prihvatnim centrima. Zbog složene mjesne, institucionalne i organizacione nadležnosti u BiH, uvođenje mjera i ograničenja od strane Kriznih štabova entitetskih Vlada često nisu bila koherentna i koordinisana te su doprinosile složenoj sigurnosnoj, humanitarnoj i zdravstvenoj situaciji. Vijeće ministara BiH proglasilo je 17. marta 2020. godine stanje prirodne ili druge nesreće na teritoriji Bosne i Hercegovine. Međutim, dva entiteta-Republika Srpska i Federacija BiH, te Brčko Distrikt, donijeli su različite mjere, odnosno naredbe za ponašanje stanovnika tokom pandemije na fizičko distanciranje i ograničenja kretanja i okupljanja. Posebno je bilo suviše što su odluke donosile, čak, i neke općine i gradovi, koji se u tome često nisu snalazili, naprimjer Trebinje, Čapljina, Neum su izdavali naredbe o određenim zabranama kretanja. Kanton 10, sa sjedištem u Livnu, je donio zabranu ulaska građanima iz drugih kantona, koja je pod pritiskom kritika ubrzo ukinuta. Krizni štabovi dva grada u Hercegovini, Trebinja (Republika Srpska) i Čapljine (Federacija BiH) su na nekoliko dana međusobno zabranili protok

²⁰⁷ Dostupno na: <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/BBC-Hrvatski-granicari-tuku-migrante-pljackaju-ih-i-ilegalno-vracaju-u-BiH/550676>

²⁰⁸ Dostupno na: <https://reliefweb.int/report/world/frontex-situation-eu-external-borders-detections-rise-record-lows-year-ago>

roba, a objašnjenje je bilo da se tako želi spriječiti širenje infekcije. I Federalni krizni štab je donosio neke mjere koje nisu bile adekvatne.

Epidemija COVID-19 je usporila, ali ne i zaustavila migracijska kretanja na balkanskoj ruti. Naravno, na to je uticala i mjera Evropske komisije, koja se odnosi na zabranu putovanja državljana trećih zemalja u EU. Korona virus ne pravi razliku među stanovništvom, međutim brojne izbjeglice, migranti, prisilno raseljene osobe i osobe bez državljanstva izložene su povećanom riziku, posebno ako uzmemo u obzir nemogućnost nadzora i praćenja njihovog kretanja. Također velik broj migranata smješteni su u regijama u razvoju u kojima su zdravstveni sistemi već preopterećeni i ne raspoložu dovoljnim kapacitetima. Mnogi od njih žive u prenapučenim kampovima, naseljima, improviziranim skloništim ili prihvatnim centrima, u kojima nemaju osiguran odgovarajući pristup zdravstvenim uslugama, čistoj vodi i sanitarnom sistemu. Posebno je zabrinjavajuća situacija za izbjeglice i migrante koji se nalaze u službenim i neslužbenim mjestima detencije, a smješteni su u tijesnim prostorima i lošim higijenskim uslovima. n1info.com (2021, url.)²⁰⁹ Često je nemoguće u trenutnoj situaciji održavati prava migranata na zadovoljavajućoj razini. Nedostatak ili neadekvatno zdravstveno osiguranje, često povezano s nedovoljnim finansijskim sredstvima, može negativno uticati na sposobnost provođenja preventivnih mjera ali i pružanja medicinske njege migrantima u slučaju zaraze virusom. Provođenje mjera socijalnog distanciranja u prenapučenim prihvatnim centrima čini se veoma zahtjevnim a presudno je da migranti budu uključeni u strategije javnog zdravstva te da se edukuju i informišu o virusu na maternjem jeziku.

Položaj migranata svakako je pogoršan a pandemija je samo otežala cijelu situaciju zato što je bilo manje aktera, konkretno volontera. Dodatni izazov predstavlja pomjeranje fokusa države na ekonomiju i očuvanje ekonomije što je u nekim situacijama dovelo do zapostavljanja ranjivih kategorija, ne samo izbjeglica i migranata. Migranti su posebno ranjiva grupa, jer je većina njih prošla užasna iskustva dok su živjeli u svojoj zemlji. Anksioznost, depresija, poremećaji spavanja i agresivnost samo su neki od simptoma koji se mogu pojaviti u takvim situacijama. U takvim uslovima najviše su pogođena djeca koja se nalaze u prihvatnim centrima. OHCHR (2021, url.)²¹⁰

Posljedica pandemije COVID 19 i ekonomske krize u BiH i svijetu dovela je do gubitaka u svim granama privrede, te je ugašeno hiljade radnih mjesta, zbog čega bi moglo na Bliskom Istoku i Sjevernoj Africi izazvati nestašicu hrane, destabilizirati države, oslabiti sigurnost i ojačati militantne grupe poput tzv. Islamske države. To bi moglo dovesti do “povećanja migracije prema Evropi u srednjoročnom periodu”, upozorila je agencija Evropske unije za azil.

²⁰⁹ Dostupno na: <https://hr.n1info.com/regija/veci-broj-migranata-pobjegao-iz-karantene-u-velikoj-kladusi/>

²¹⁰ Dostupno na: <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26995&LangID=E>

slobodnaevropa.org (2020, url.)²¹¹ Uzimajući u obzir ograničavajuće mjere putovanja zbog pandemije, te smanjenja zabilježenog broja ulazaka državljana visoko rizičnih država u Bosnu i Hercegovinu, uz eventualno popuštanje pandemijskih mjera, očekivati je da će doći i do većeg priliva istih. U tom slučaju nastavio bi se trend povećanja broja njihovih ulazaka u odnosu na izlaske, te povećanje broja izbjegavanja granične kontrole. Pad zabilježenih trendova na svim posmatranim vrijednostima može se posmatrati u kontekstu mjera država u regiji i šire koje su poduzete na suzbijanju širenja pandemije uzrokovane virusom. Možda je pogrešno zaključiti kako trendovi pada upućuju na pad (zakonitog i nezakonitog) migracijskog interesa za BiH. Naprotiv, interes je u najmanju ruku isti, međutim realizovane mjere zaštite i borbe protiv širenja pandemije uzrokovane virusom COVID-19 u državi i regiji su pokazale da ipak postoje efektivni kapaciteti da se suzbije širenje pandemije, ali i stavi pod kontrolu nezakonito kretanje lica. SPS BiH (2020)²¹²

VI. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Rezime II I III dijela

Slično kao i ostali složeni društveni fenomeni, migrantska kretanja ljudi imaju raznovrsne uzroke, pojavne manifestacije i rezultiraju različitim posljedicama po same migrante, ali i u odnosu na brojne aspekte sociokulturnih ambijenata društava koje su napustili i onih u koje dolaze. Migracije odlikuju ljudsko društvo od njegovog nastanka, a naročito široke razmjere i različite forme dobijaju u savremenom svijetu. Pojedinci i manje ili veće društvene grupe oduvijek su nastojali da dođu do regiona koji im omogućavaju život u povoljnijim uslovima, koji se prevashodno mogu odnositi na društvene, političke, ekonomske, klimatske i druge uslove. Zbog navedenih karakteristika migracija, teško je ustanoviti održivi vrijednosni sistem koji bi opredijelio i teorijski utemeljio razmatranje migracija sa globalnog stanovišta, jer u nekim slučajevima ona donosi prosperitet, kako državama koje su primile migrante, tako i samim migrantima. Nije rijetka pojava da su migranti, posebno u razvijenim društvima, izvor društveno neprihvatljivog ponašanja, pa i kriminogenog djelovanja.

Kriza usljed masovnih migracija s kojima su se zemlje u našem susjedstvu suočile i različite načine na koje su pristupile istoj rezultiralo je novim izazovima a među fenomene koji su nastali usljed masovnog priljeva migranata 2015/2016. može se uvrstiti i činjenica da se u 21. stoljeću užurbano, preko noći, između evropskih država postavila bodljikava žica (Mađarska prema Srbiji i Hrvatskoj, Slovenija prema Hrvatskoj, Austrija prema Sloveniji), kao i činjenica da su države

²¹¹Dostupno na: <https://www.slobodnaevropa.org/a/agencija-eu-pandemije-covid-a-i-gladi-mogle-bi-pove%C4%87ati-migracije-prema-evropi/30609641.html>

²¹² SPS BiH izvještaj za 2020. Rješenje o pristupu informacijama 18.1.1-07.6-875-2/21 od 15.06.2021.godine

same organizovale prevoz migranata preko svog teritorija (npr. Hrvatska) ili su dozvolile njihov nekontrolisan prevoz (npr. Srbija). Tim paradoksima treba pridodati i politički i trgovinski sukob između Srbije i Hrvatske, premda je svima bilo jasno da migranti nisu imali namjeru ostati niti u Hrvatskoj niti u Srbiji i da samo žele proći dalje, migranti su se u pojedinim slučajevima koristili kao geopolitičko oružje u svrhu ucjenjivačke politike. Međutim, apsurd predstavlja i pozicija Makedonije, zemlje koja je ostavljena i prepuštena sama sebi u pokušaju da zaustavi masovne migracije. Naime, države Europske unije tražile su da Makedonija zaustavi priljev migranata, pritom izbjegavajući sagledati činjenicu da se od države nečlanice traži da zaštiti Uniju od same Unije, jer su migranti u Makedoniju dolazili iz Grčke, članice EU. Pritom se puno manje pažnje pridavalo tome šta Grčka čini kako bi zaustavila migrante.

U tom kontekstu možemo promatrati i dešavanja unutar BiH gdje zbog složenog uređenja i sukoba nadležnosti te nepostojanja jasne državne politike prema migracijama odnosno nepostojanje potrebnog političkog konsenzusa po pitanju upravljanja nezakonitim migracijama, nerijetko dolazilo do zloupotrebe društvenog uređenja BiH i provođenja nacionalnih politika susjednih država unutar same Bosne i Hercegovine od strane nacionalnih vlasti kao i zloupotreba državnih institucija. Problemu migrantske krize doprinosi i zabrana entiteskih vlasti RS-a za otvaranjem prihvatnih centara i izbjegličkih kampova na području entiteta što dodatno usložnjava stanje i predstavlja dodatni izazov za unutrašnju sigurnost i stavlja pritisak na pojedina područja u entitetu FBiH. Evidentirani su organizovani transporti migranata sa istočne državne granice te njihovo prebacivanje sa teritorije jednog entiteta na teritoriju drugog entiteta, da li uz podršku ili prećutnu saglasnost entiteskih vlasti, svjesno ili ne, svojim djelovanjem u toku migrantske krize utiču na povećanje stepena rizika unutrašnje sigurnost BiH te svojim djelovanjem derogiraju državne institucije. Nefunkcionalna organizaciona struktura Službe za poslove sa strancima i podjela na Terenske centre unutar entitetskih područja ima za rezultat smanjenu operativnost i efikasan nadzor nad kontrolom i kretanjem migranata. Prema organizacionoj strukturi i uvidom u izvještaje SPS-a, evidentno je da ruta kretanja migranata ide iz pravca Srbije i Crne Gore preko BiH u Hrvatsku i u najvećem dijelu se ove aktivnosti sprovode od istočne granice do Sarajeva, Tuzle i dalje na područje USK-a. Analizirajući podatke SPS-a koji se odnose na broj potvrda o izraženoj namjeri za azil kao indikatora migrantskog pritiska na određene Terenske centre i pojedine kantone, evidentno je da pojedini TC-i podnose nesrazmjerni teret. U toku posmatranog perioda (2017-2020) sveukupno je izdato 65.749 potvrda o izraženoj namjeri za azil, a 87% izdatih potvrda odnosi se na tri Terenska centra (Tuzla, Sarajevo, Bihać). Ako se pogledaju izdate potvrde o izraženoj namjeri za azil od strane Terenskih centara Istočno Sarajevo i Bijeljina za 2019. godinu, u vrijeme najvećeg inteziteta migracionog pritiska na istočnu granicu, navedeni Terenski centri izdali su 4.2% potvrda o izraženoj namjeri za azil od ukupnog broja izdatih potvrda za 2019. godinu. Uzimajući u obzir da teritorijalna nadležnost navedenih Terenskih centara uključuje cjelokupnu istočnu granicu, očito je da gotovo svi migranti koji nezakonito ulaze u BiH se prvi put pojavljuju u tri Terenska centra koja trpe najveći pritisak, čija je teritorijalna nadležnost na području entiteta Federacija BiH.

Analizirajući podatke iz segmenta izraženih namjera za podnošenje zahtjeva za azil evidentno je da od ukupnog broja podnešenih namjera, samo 4.5% ih je zaista podnijelo zahtjeve za azil što možemo pripisati očiglednoj zloputrebi i manipulaciji, gdje zakonit boravak u oblasti azila se uglavnom koristi za nezakonit prelazak u drugu zemlju. Bitno je naglasiti da nakon sprovedene procedure izražavanjem namjere za azil, migranti nisu u mogućnosti pristupiti sistemu azila u Privremenim prihvatnim centrima, jer službenici Sektora za azil, pravovremeno ne dolaze u ove centre, vjerovatno iz razloga nedovoljnih ljudskih kapaciteta. Praksa je pokazala da potvrde izraženih namjera za podnošenje zahtjeva za azil, kojima se legalizira boravak i kretanje na 14 dana na teritoriji BiH, nakon isteka važnosti, iste se fotokopiraju te daju na uvid osoblju Privremenih prihvatnih centara kao dokaz da su obrađeni i registrovani u svrhu korištenja pogodnosti smještaja i hrane u istim.

Pored očekivanog manjka solidarnosti u Republici Srpskoj, zabrinjava i manjak solidarnosti i unutar FBiH. Pojedini kantonalni MUP-ovi, sprovodili su naredbe suprotno odlukama državnih institucija, na taj način bivali država u državi, pri čemu na takvo djelovanje državne institucije nisu imale primjeren mehanizam sprječavanja. Činjenica da zbog opstrukcije i nemogućnosti primjene donešene Strategije iz oblasti migracija i azila, nadležne institucije su donosile pojedine odluke koje nisu bile rezultat realne procjene stanja, pritom praveći dodatni pritisak, posebno se to štetno odrazilo na Unsko-sanski kanton čije se posljedice još saniraju.

Neophodno je vratiti povjerenje u institucije donoseći odluke uz saglasnost i koordinaciju kantona smanjujući mogućnost da kantoni i entiteti vode politiku koja šteti drugim entitetima i kantonima, a i samoj državi. Primjeri već postoje, nešto poput Bundestreue u Njemačkoj, odnosno princip vjernosti državi, gdje kantoni donose odluke uz saglasnost drugih kantona i obratno, uz koordinaciju državnih institucija. Također bi se mogla razmotriti mogućnost djelovanja OHR-a i Visokog predstavnika u cilju sprečavanja korištenja nacionalnih politika u svrhu institucionalnih blokada.

Rezime IV dijela

Trend povećanog priliva migranata u BiH posebno je bio naglašen tokom 2018. godine, sa tendencijom rasta u 2019. godine i prva tri mjeseca 2020. godine. Međutim, pandemija virusa COVID-19, odnosno mjere koje su provodile tranzitne države na istočnomediteranskoj i zapadnobalkanskoj ruti usporile su kretanje migranata na ovim rutama u periodu marta i aprila. Od mjeseca juna 2020. godine, zapadnobalkanska ruta postaje ponovno aktivna. Nakon tromjesečnog lockdown razdoblja, sredinom 2020. godine zabilježeno je povećanje broja nezakonitih migranata prijavljenih u BiH. Istovremeno, ovaj broj nije dostigao razinu broja migranata prijavljenih u 2019. godini u mjesecu oktobru, novembru i decembru kada ponovno dolazi do pada vrijednosti u odnosu na iste periode 2018 i 2019. godine što se može pripisati smanjenom broju prelazaka dolaskom hladnijih dana i povećanom vodostaju rijeka na granici prema Srbiji.

Porast broja otkrivenih neregularnih migranata u prethodnim godinama pokazuje koliko je granica BiH izložena sigurnosnim rizicima. Ako analiziramo podatke koji se odnose na otkrivene nezakonite prelaskе državne granice od strane Granične policije BiH, u posmatranom periodu (2017-2020) evidentirano je 22.971 spriječenih pokušaja ilegalnog prelaska državne granice (na ulazu i izlazu) Bosne i Hercegovine. Na dijelu državne granice prema Hrvatskoj od strane GP BiH evidentirano je 17.138 spriječenih pokušaja ilegalnog prelaska državne granice na izlazu iz Bosne i Hercegovine što iznosi 74.6% ukupnog broja spriječenih pokušaja ilegalnog prelaska državne granice za posmatrani period. Također treba uzeti u obzir dužinu državne granice koju dijelimo sa Hrvatskom i činjenicu da ona određuje smijer kretanja neregularnih migranata te blizinu Prihvatnih centara u Unsko – sanskom kantonu uz napomenu da se u određenom broju evidentiranih slučajeva radi o istim licima koji vrše višestruke pokušaje ilegalnog prelaska granice. Međutim zabrinjava činjenica da na dijelu državne granice prema Srbiji i Crnoj Gori, od ukupnog broja otkrivenih nezakonitih prelazaka državne granice, u posmatranom periodu (2017-2020), od strane GP BiH na ulazu u Bosnu i Hercegovinu, udio spriječenih pokušaja ilegalnog prelaska državne granice iznosi 19.6%. Analizirajući navedenu pojavu na državnoj granici sa susjednim državama neuporedivo veći broj zabilježenih sprječavanja pokušaja ilegalnih prelazaka na zapadnom dijelu državne granice prema Hrvatskoj nego na istočnom dijelu granice odakle u najvećem broju i ulaze ilegalni migranti, imputira pitanje da li je Graničnoj policiji BiH prioritet čuvanje vanjske granice Hrvatske (EU) ili unutrašnje granice države koju treba da štiti. Analizom raspoloživih podataka je uočeno da migranti i dalje ulaze na teritoriju BiH, ali je zbog pojačanih aktivnosti nadležnih BH državnih i lokalnih institucija, Granične policije Hrvatske, te blokiranje granice nastavljen trend smanjenja izlazaka migranata iz BiH u Hrvatsku, pogotovo na području Bihaća i Velike Kladuše. Pored navedenog, program Frontex-a predviđa jačanje kapaciteta do 2028. godine i povećanje kadrova s trenutnih 1500 na 10.000 službenika što bi se moglo reflektovati na disbalans ulaska i izlaska te za posljedicu imati produženo zadržavanje većeg broja migranata na širem području Bosne i Hercegovine i otvaranja dodatnih smještajnih kapaciteta. S jedne strane vodeći se navedenim okvirom uz moguće projekcije činjenica da je zapadnobalkanska ruta i dalje aktivna i predviđa tendenciju rasta postoji realna prijetnja pojave fenomena "no go zone" odnosno područja u kojima zvanični organi nemaju /imaju ograničenu vlast, s druge strane podatak da je u 2020.godini 89.3% registrovanih migranata u BiH muškog spola starosne dobi od 18-35 godina, prijetnja po unutrašnju sigurnost posjeduje potencijal. Rješenje se treba tražiti u preciznoj identifikaciji prijetnje na terenu, međusobnoj saradnji i ciljanim aktivnostima institucija zasnovanim na procjenama i analizama na operativnim, lokalnim nivoima. Generalni zaključak ovog domena se vidi u evidentnoj potrebi balansirano djelovanja nadležnih službi u upravljanju migracionim tokovima u BiH. Svako ograničavanje i povreda prava slobode kretanja stranaca od nadležnih institucija može biti jednako štetna po predmete zaštite (evropske integracije i pravni poredak BiH) kao i izostanak reakcije na pojavu i razvoj ilegalnih migracija. Ujedno, izostanak reakcije nadležnih institucija na otklanjanju identifikovanih izazova u vezi sa bezviznim kretanjem stranaca može dovesti do razvoja novih prijetnji po najmanje dva nova predmeta zaštite, i to sigurnosnog i ekonomskog sistema BiH.

Prema navedenim podacima i slučajevima otkrivanja pojava organizovanog kriminala u vezi sa krijumčarenjem ljudi i ostalim KD-ima koji su u direktnoj vezi sa navedenom problematikom, evidentna je i zahtjeva organizovaniji pristup, efikasniju razmjenu podataka, bolju koordinaciju i komunikaciju, kao i zajedničkih operativnih akcija između policijskih agencija. Krijumčarski lanci izuzetno su dobro umreženi sa svim ostalim kriminalnim organizacijama, a ovakve krize i migracijski izazovi, ukoliko nisu kontrolisani, samo otvaraju prostor za njihova nezakonita djelovanja i prebacivanje pravaca kretanja. Nadalje, propuštanje osoba preko državnih granica bez utvrđivanja identiteta uzrokuje mnoga ozbiljna sigurnosna pitanja.

Rezime V dijela

Problem masovnih migracija mora se riješavati uz regionalnu koordinaciju i saradnju ali toga zasad nema, također je i problem različitih političkih interesa Evropske unije koja bi trebala biti nositelj aktivnosti kada je u pitanju kontrola migracija ali ona je trenutno zarobljena birokratskom neefikasnošću i uglavnom je usmjerna na pružanje humanitarne pomoći u vidu novčanih sredstava. BiH dobija pomoć od strane EU kako bi se pomoglo centrima za privremeni prihvatanje te da se olakša pristup hrani i osnovnim uslugama, kao i zaštita ranjivijih kategorija, što znači da se većina sredstava upotrebljava u humanitarne svrhe. Teško je fragmentiranom BH sistemu da odgovori na potrebe ove krize, kada imate masovan priliv ljudi kojima je cilj da se što manje zadrže na teritoriji BiH. Vijeće ministara BiH u prethodnom periodu je donijelo određene odluke za postupanje ali veliki priliv migranata i izbjeglica u veoma kratkom vremenskom razdoblju pokazao je da Bosna i Hercegovina nema kapaciteta upravljanja većim kriznim situacijama između ostalog i obzirom na ograničen budžet nadležnih institucija. Iznenaduje činjenica da Vijeće ministara BiH, budžetskim izdvajanjem za tekuću godinu nije predvidilo sredstva za borbu i upravljanje neregularnim migracijama.

U Humanitarne politike danas je "ugrađena" politika sile ili preventivnog kontarnasilja koje se provodi u ime sigurnosti. Takve politike legitimirane su različitim diskursima sigurnosti koji migrante prikazuju prijetnjom. Neadekvatna politika od strane državnih insitucija odnosno njihova spora i birokratska zaglavljenost prebacuje problem ilegalnih migracija na lokalni nivo opština i gradova. Ako kažemo da sigurnosno-humanitarna briga, s jedne strane, briga i skrb o tijelima i biološkom životu u sklopu koje se politika ljudskih prava reducira na pravo na život. S druge strane u središtu logike sigurnosti jest preventivno zatvaranje ilegalnih migranata u kampove gdje im je ograničeno kretanje i doticaji s društvenom okolinom te neselektivna primjena nasilja uz upotrebu nadzornih sistema za kontrolu rizika. U tom sigurnosno-humanitarnom okviru dolazi do, zanemarivanja prava i zakona, ili bolje rečeno, do suspenzije prava humanitarnim izuzećem.

Sve ukazuje na to da će se i u narednom periodu migranti kretati prema razvijenim i stabilnim regionima Zapadne Evrope što znači da i u narednom periodu možemo očekivati iste ili slične probleme sa tendencijom rasta. Pandemija korona virusa jeste usporila migrantska kretanja ali ne

i potpuno zaustavila. S popuštanjem donesenih mjera u ograničenju kretanja može se očekivati ponovno aktiviranje pojedinih alternativnih ruta. Period smanjenog migrantskog pritiska nadležni organi trebali bi iskoristiti da ponovno razmotre zajednička pravila postupanja prema migrantima i usklade minimalne zajedničke kriterije. U narednom periodu postoji potreba uvezivanja svih agencija i službi koje se bave nadzorom kretanja migracija te njihove zajedničke koordinisane aktivnosti na području BiH, a sve u cilju doprinosa sigurnosti građana.

VII. DISKUSIJE

Ključna pitanja koja bi trebali postaviti su: kako zaštititi Bosnu i Hercegovinu ? Kako zaštititi EU (jer nesumnjivo se taj zadatak postavlja pred Institucije BiH da preuzmu ulogu čuvara vanjskih granica Evropske unije) Kako zaustaviti migrante? Ovim pitanjima potrebno je suprotstaviti protupitanja: Zaštititi Uniju od koga i čega? Zašto je trebalo zaustavljati migrante, ako su bili pozvani u EU? (Njemačka, zemlja kao najveći zagovornik otvaranja vrata Evropske unije migrantima). Je li prolazak stotina hiljada migranata prema Njemačkoj, koji se ne žele zadržati u BiH, prijetnja nacionalnoj sigurnosti? Ili je, ipak, prijetnja nacionalnoj sigurnosti činjenica da BiH ne može (ili ne želi) provesti organizovan transport navedenih ljudi (Hrvatska organizovano provodi transport migranata preko svoje teritorije do granice Slovenije i zone Shengena). Drugo pitanje, koje se odnosi na suštinu zaustavljanja migranata, također je zanimljivo. Ako su migranti imali otvoren poziv da dođu u pojedine evropske zemlje, zašto se države na ruti kretanja prozivalo i pozivalo ih se na zaustavljanje migranata? U tom kontekstu važno je i pitanje odnosno činjenica kako su mnogi ljudi, usljed otvorenog poziva, odlučili krenuti na opasan put, te je velika većina njih do dolaska u jugoistočnu Europu i BiH prošla kroz kanale krijumčarskih grupa Zašto su ljudi upućeni u tako neizvjesnu situaciju. Zašto se dopustio procvat organiziranog i sitnog kriminala vezanog uz sve što je potrebno za transport ljudi, zašto su ljudi ionako nesretnih sudbina gurnuti u izazov života, koji za mnoge logično nije i neće završiti prema njihovim očekivanjima? Zašto se sve navedeno, od transporta, prelazaka granica do registracije, nije organizovalo na način dostojan čovjeka? Je li Njemačka imala pravo kada je svojim pozivom derogirala kompletan pravni okvir EU i prisilila ostale zemlje da *de facto* organizuju nezakonite prelaske preko svog teritorija? Ima li politika prednost u odnosu na prava? Sve navedeno su pitanja i područja o kojima je potrebno dalje raspravljati i predlagati rješenja kako bi se paradoksi, nepoznanice i nerazumijevanje postepeno otklanjali, odnosno kako bi se sljedeći put osigurala primjerenija reakcija usljed masovnih migracija koje se događaju i koje će se dogoditi. S obzirom na mnoštvo rasprava koje se vode o ovoj temi, namjera ovoga rada je pružiti uvid u manje obrađena, a jednako bitna pitanja te dati određene preporuke koje su do sada izostale jer se i Bosna i Hercegovina u kontekstu priliva migranata u Evropsku uniju suočava sa jednim od najtežih pitanja u svojoj novijoj historiji.

BIBLIOGRAFIJA

LITERATURA:

- Abazović, M. (2012), Državna bezbjednost. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije
- Abazović, M. (2010.), Ogledi sigurnosti, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne, Sarajevo.
- Baričević V. (2015). Izbjeglička i migracijska pitanja kao izvor trajne krize Europske unije: neuspjeh europskih politika azila i migracija. Zagreb. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Bačić, N. (2013). Dublinska uredba i problemi pograničnih država članica Europske unije. Zagreb. Institut za migracije i narodnosti, Centar za mirovne studije i Kuća ljudskih prava.
- Baldwin-Edwards, M. (2005) Migration in the Middle East and the Mediterranean Global Commission on International Migration Geneva.Switzerland
- Beridan, I. Uvod u sigurnosne i odbrambene studije. Leksikon pojmova. FPN Sarajevo. 2013
- Bejatović, S., (2005). Krivičnoprocesna pitanja novih metoda otkrivanja i istrage krivičnih dela organizovanog kriminaliteta. Beograd: Policijska akademija
- Bjelica, J. (2001). Trgovina ljudima na Balkanu. Priručnik za novinare. Beograd: B92
- Brčić, M. (2008.) Terorizam i liberalno-demokratska država, Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, 1/2008, Split
- Bošković, M. (2003). Transnacionalni organizovani kriminalitet: Oblici ispoljavanja i metodi suprostavljanja. Beograd: Policijska akademija.
- Božić, V. (2015). Krijumčarenje ljudi i trgovanje ljudima u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi. Rijeka. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.
- Bojanić, N., (2002). Krivotvorenje putnih isprava – kriminalistički aspekt“, Kriminalističke teme, broj III–IV, Sarajevo
- Bommers, M. (2016). International migration research. Routledge University of Qsnabruck, Germany.
- Bužinkić, E. i Hameršak, M. (2017). Kamp, koridor, granica: studije izbjeglištva u suvremenom hrvatskom kontekstu. Zagreb. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Centar za istraživanje etničnosti, državljanstva i migracija.
- Bulatović, A. (2010). Politika kontrole organizovanog kriminala - slučaj Turske. Beograd. Zbornik Instituta za kriminološka sociološka istraživanja u Beogradu.
- Budimlić, M. i Puharić, P. (2009). Kompjuterski kriminalitet. Kriminološki, krivično pravni, kriminalistički i sigurnosni aspekt. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
- Castles, S. and Davidson, A. (2000). Citizenship and Migration: Globalization and Migration
- Constant A., Gataullina L. and Zimmermann K. F. (2009). Ethnosizing Immigrants, Berlin press, Germany

- Collins, A. (2010.) Suvremene sigurnosne studije, Politička kultura, Zagreb
- Cvrtila, V. (2012.) Sirija i Libija: što ih povezuje, a što dijeli?, Političke analize, 3/2012. Zagreb
- Dragović, F. (2018). Sigurnost europskih granica i migracije. Zagreb. Naklada Jesenski.
- EUROPOL, FRONTEX AND EASO JOINT REPORT. (2019). Tackling Migrant Smuggling in the Western Balkans. Illegal immigration along Western Balkan Route and neighbouring countries, July 2018 - June 2019
- EU i migracijska kriza, Europska komisija Glavna uprava za komunikaciju Informiranje građana, (2017). Bruxelles.
- EUROPOL. European Union Terrorism Situation and Trend Report 2019, 2020
- Forced Migration Review: Destination Europe. (2016). Oxford. University of Oxford.
- Grupković, B., Jelačić, B., Kojić, M. i Petronijević, V. (2016). Srbija na izbegličkoj ruti – humanitarni odgovor i pravna prilagođavanja. Fondacija Fridrih Ebert. Beograd 2016. godine
- Gardijan, Danijel. (2016.) Unutarnji džihad: razumijevanje islamističkog terorizma u SAD-u i Velikoj Britaniji, Polemos, 1/2016., Zagreb
- Guia, M. J. (2020). European Migrations and Human Trafficking Measures: How the European Border and Coast Guard Agency (FRONTEX) is Enhancing the Protection of Vulnerable Victims of Human Trafficking
- Foldrajzi, E. (2005) Human migration: concepts and approaches
- Hamzić, O. (2016.) Međunarodna naučna konferencija : Svjetska izbjeglička kriza - izazovi i perspektive, Pravni fakultet Univerziteta u Travniku, Travnik.
- Huntington, P.S. (1997.) Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka, Izvor d.o.o., Zagreb
- Hunčec, S., Arula, B., Efendić, A., Jovanović, B. (2010) Smjernice o postupanju centara za socijalni rad sa žrtvama trgovine ljudima,
- Hunčec, S., Hasanović, E., (2017) Specifični koraci/ intervencije u postupanju nadležnih institucija i organizacija u regionalnim monitoring timovima u situacijama rada sa djecom uključenom u život i/ili rad na ulici u Bosni i Hercegovini,
- IOM, Rječnik pojmova o migracijama, Međunarodno pravo migracija.
- Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (2018). Specijalni izvještaj o stanju u oblasti migracija u Bosni i Hercegovini. 2018. godine. Banja Luka
- IOM (2020) World migration report 2020. Switzerland
- Kaldor, M. (2007). Human Security: Reflections on Globalization and Intervention. Polity. UK.
- Kartusch, A. (2001) Priručnik za reviziju zakonske regulative protiv trgovine ljudima, , Institut za ljudska prava «Ludwig Boltzmann», Beč
- Kogovšek, N. (2006). Border monitoring methodologies. Ljubljana. Mirovni institut
- Kovač, M. i Potkonjak Lukić, B. (2018). Strategijski aspekti migrantske krize u Evropi kao bezbednosne pretnje Republici Srbiji. Fakultet bezbjednosnih nauka Banja Luka. Banja Luka. Maj 2018
- Lalić, G. i Kraljević, R. (2014). Priručnik za edukatore. Zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata. Hrvatski Crveni križ. Stega Tisak. Zagreb, 2014

- Lapaš, D. (2008). Međunarodnopravna zaštita izbjeglica. Zagreb. Hrvatski pravni centar.
- Lončar, J. (2018). Geografske osnove globalizacije. Zagreb. Sveučilište u Zagrebu.
- Marić, Silvana. (2012.) Terorizam kao globalni problem, MediAnali, 11/2012., Zagreb.
- Martin, Susan. (2005): The legal and normative framework of international migration, Georgetown: Institute for the Study of International Migration Georgetown University.
- Migracije i međunarodno pravo ljudskih prava Vodič za praktičare br. 6 Dopunjeno izdanje, (2014). Beograd. Beogradski centar za ljudska prava.
- Migracije u funkciji razvoja, (2015). Sarajevo. BiH Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice: Sektor za iseljeništvo.
- Milkovski, Z., Mihić, B. (2005). Ilegalne migracije kao oblik transnacionalnog organizovanog kriminaliteta. Nauka, Bezbednost, Policija, 1/05 MUP Republike Srbije, Beograd
- Milosavljević, M. (2002). Ilegalne migracije, krijumčarenje i trgovina ljudima – planetarni problem odabrani aspekti – aktuelna situacija u Bosni i Hercegovini. Sarajevo
- Mesić, M. (2002.) Globalizacija migracija, u: Migracijske i etničke teme, 1/2002., Zagreb.
- Mesić, M. (2002). Međunarodne migracije, tokovi i teorije. Zagreb Institut za migracije i narodnosti.
- Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine (2016). Strategija u oblasti migracija i azila i Akcijski plan za razdoblje 2016-2020.godina. Sarajevo.
- Modly, D. i Korajlić, N. (2002). Kriminalitički riječnik. Tešanj: Centar za obrazovanje i kulturu
- Nikač, Ž. (2015). Međunarodna policijska saradnja. Kriminalističko policijska akademija, Beograd
- Nikač, Ž. (2003). Transnacionalna saradnja država u borbi protiv kriminaliteta – Interpol i Evropol. Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
- Od prihvata do priznavanja: identifikovanje i zaštita žrtava trgovine ljudima u mješovitim migracionim tokovima. (2017). Ured specijalnog predstavnika i koordinatora OSCE-a za borbu protiv trgovine ljudima. Beč.
- Osnove upravljanja migracijama; Vodič za kreatore politike djelovanja, (2004). Ženeva. International Organization for Migration (IOM).
- Organization for Security and Co-operation in Europe. Mission to Bosnia and Herzegovina. (2018) Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini. Sarajevo
- Pejanović, Lj., Rakić, M. (2016.) Savremeni oblici pretnji i moguće posledice po sigurnost u Europi, Split: Veleučilište Velika Gorica
- Petrović, B., i Dobovšek, B., (2007). Mreže organizovanog kriminaliteta, Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu
- Piore M. J. (1979) Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies. Europe and the Migration Crisis: the Response of the EU Member States, Cambridge: Cambridge University Press.
- Pozniak, R. Petrović, D. (2014.) Tražitelji azila kao prijetnja, Studia ethnologica Croatica, 1/2014. Zagreb

- Popović, N. (2015.) Imigracijska politika Europske unije na testu izbjegličke krize, Političke analize, Pravosudna akademija Zagreb, 6/2015., Zagreb.
- Rizvo, S. Đuderija, S. Hunčec, S. Osmanagić, E. Kalinić, R. Paprić, Z. Mehić, A. Vučković, J. Jovanović, S. Šabović, J. Hadžisalihović, M. (2013) Smjernice za postupanje centara za mentalno zdravlje sa žrtvama trgovine ljudima
- Schmitter Heisler, B. (2000). The sociology of immigration from assimilation to segmented integration., Routledge. New York
- Simeunović, D. (2015.) Migracije kao uzrok političkih anomalija u Evropi, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Simović, M. (2003). Krivični postupci u Bosni i Hercegovini. Banja Luka, VŠUP
- Smajić, M. (2017) Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih "umjetnih" manjina. Pregledni rad. FPN Sarajevo
- Srbija na izbjegličkoj ruti – Humanitarni odgovor i pravna prilagođavanja, (2016). Beograd. Evropski pokret u Srbiji; Forum za međunarodne odnose.
- TASS (2018) African influx: the main trends of the migration crisis in Europe
- Tadić, J., Dragović, F., Tadić, T. (2016.) Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU, u: Policija i sigurnost, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, 1/2016., Zagreb.
- Takahashi S. (2014). Human Rights, Human Security, and State Security, ABC-CLIO, US
- Tatalović, S. (2006). Nacionalna i međunarodna sigurnost. Zagreb. Politička kultura.
- Tatalović, S. Migracijska i izbjeglička kriza u Evropi: Države Balkanskog migracijskog pravca između sekuritizacije i humanitarizma. Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Maj 2016
- Ured Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC). (2010). Trgovina ljudima i krijumčarenje migranata; Smjernice za međunarodnu suradnju.
- Tadić, Dragović, Tadić. (2016). Migracijska i izbjeglička kriza – sigurnosni rizici za EU. Zagreb. Polic. Sigur.
- Termiz, Dž. (2009) Metodologija društvenih nauka. Lukavac. NIK "Grafit"
- Termiz, Dž. (2014) Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti. Sarajevo. Univerzitet u Sarajevu, FPN.
- Termiz, Dž. (2018) Praktikum iz metodologije politikologije. Sarajevo. FPN Sarajevo, Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Beograd.
- Termiz, Dž., Čišić, B., Šarić, H., Karić, N., Šadić, S., Pandžić, A., Milinković, J., Šučur – Janjetović, V., Šerić, N., Đuderija S., (2010). Praktikum za socijalne radnike o pojavi i pojavnim oblicima: radne eksploatacije djece, trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja, prostitucije, pornografije i pedofilije. CRS i Ministarstvo sigurnosti BiH, Sarajevo
- Teofilović, N. i Jelačić M. (2006). Sprečavanje, otkrivanje i dokazivanje krivičnih dijela korupcije i pranja novca. Beograd: Policijska akademija Beograd
- Thompson, M. (2016). Migration decision – making: A geographical imaginations approach Geography, Politics and Sociology. Newcastle University, Newcastle, England.
- UNHCR. Zaštita izbjeglica i uloga UNHCR-a. Ženeva. 2009

- UNODC. Ured za regionalni program za Jugoistočnu Europu. (2010) Trgovina ljudima i krijumčarenje migranata. Smjernice za međunarodnu saradnju. Beograd
- UNODC. (2021) WEST AFRICA, NORTH AFRICA AND THE CENTRAL MEDITERRANEAN. Key Findings on the Characteristics of Migrant Smuggling in West Africa, North Africa and the Central Mediterranean
- UNODC (2018) Global Study on Smuggling of Migrants 2018
- UNODC Observatory on Smuggling of Migrants | 20 May 2021
- Vertošek, N., Tomović, A., (2015.) Medijsko zavodjenje u suvremenom društvu spektakla i manipulacije, In *Medias Res*, 6/2015. Zagreb
- Vlada R.Hrvatske. Međuresorna radna skupina za integrirano upravljanje granicom. XII. (2018). Izvješće o provedbi Strategije integriranog upravljanja granicom Republike Hrvatske. Zagreb, Juli 2018. godine
- Vukelić, V. (2020) Pregled dinamike i strukture migracija iz sjeverne Afrike u Europsku uniju. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu
- Wohlfeld, M. (2014). Is migration a security issue? *Mediterranean Academy of Diplomatic Studies*. 2014
- Weber, B. (2017) The EU-Turkey Refugee Deal and the Not Quite Closed Balkan Route. *The Friedrich-Ebert-Stiftung in Southeast Europe*
- Zgurić, B. (2019) Komparativna analiza transformacija političkih sustava Tunisa, Egipta i Alžira. Doktorska disertacija. Fakultet političkih nauka u Zagrebu.
- Zlatković, W. Jelena. (2004.) Suvremena migracijska kretanja u Europi, Institut za migracije i narodnosti, *Migracijske i etničke teme* 20, br. 2-3., Zagreb.

INTERNET IZVORI:

- <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/inCqYohz4nh78h77PG4gI> (pristupljeno 03.10.2020.god.)
- https://www.unhcr.org/hr/wp-content/uploads/sites/19/2017/08/zastita_izbjeglica.pdf (pristupljeno 17.10.2020 .god.)
- <https://bih.iom.int/bs/iom-u-bosni-i-hercegovini> (pristupljeno 03.10.2020 .god.)
- <https://bih.iom.int/sites/bih/files/downloads/publications/EMM-Volume2%2528Bosnian%2529.pdf> (pristupljeno 17.10.2020 .god.)
- <https://www.trafika.ba/unhcr-vise-od-800-ljudi-se-utopilo-ili-nestalo-u-sredozemnom-moru/> (pristupljeno 17.10.2020 .god.)
- <https://www.osce.org/files/f/documents/3/b/397322.pdf> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.index.hr/vijesti/clanak/presuda-suda-eu-ceska-madjarska-i-poljska-prekrsil-zakon-kad-su-odbile-izbjeglice/2171462.aspx> (pristupljeno 19.10.2020 .god.)
- <http://sps.gov.ba/nadleznost/> (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- <https://bs.maps-bosnia.com/bih-kartu-u-evropi#&gid=1&pid=1> (pristupljeno 19.10.2020 .god.)
- https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf (pristupljeno 19.10.2020 .god.)
- <http://sps.gov.ba/terenski-centri/> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.dw.com/hr/migranti-u-bih-policija-nas-ne-tu%C4%8De-a-gra%C4%91ani-nas-hrane/a-43765243> (pristupljeno 19.10.2020 .god.)
- https://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Risk_Analysis/Risk_Analysis_for_2019.pdf (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- https://www.zeit.de/politik/ausland/2016-10/angela-merkel-influence-refugees-open-borders-balkan-route?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- <https://www.aa.com.tr/ba/turska/turska-je-dom-migranata-iz-190-zemalja-najvi%C5%A1e-ih-je-iz-sirije/1342232> (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- <https://it.insideover.com/migrazioni/le-rotte-dei-migranti-per-arrivare-in-unione-europea.html> (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- <https://www.klix.ba/vijesti/bih/park-u-sarajevu-migrantima-nedostaje-satora-hrane-i-adekvatne-odjece/180512044> (pristupljeno 27.10.2020 .god.)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/migranti-park-sarajevo/29226344.html> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.klix.ba/vijesti/bih/satorsko-naselje-s-migrantima-u-sarajevu-i-strah-od-bolesti-rastu-a-vlast-i-dalje-nista-ne-poduzima/180507060> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <http://mhrr.gov.ba/Saopcenja/default.aspx?id=8408&langTag=bs-BA> (pristupljeno 30.5.2021 .god.)
- https://www.iom.int/sites/default/files/situation_reports/file/Mixed-Flows-Mediterranean-and-Beyond-Compilation-Overview-2015.pdf (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- https://ec.europa.eu/antitrafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- www.unhcr.org/3b66c2aa10.html (pristupljeno 31.10.2020 .god.)

- <http://sps.gov.ba/imigracioni-centar/> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.dw.com/hr/prijeti-li-humanitarna-tragedija-u-sjevernoj-bosni/a-46021957> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://gorazdeonline.ba/2018/10/27/migranti-vec-cetvrtu-noc-borave-kod-gp-maljevac-hrvatska-im-ne-dozvoljava-ulazak/> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.vecernji.ba/vijesti/vise-od-60-migranata-pokusalo-blokirati-gp-velika-kladusa-maljevac-1245860> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://rtvbk.ba/haos-na-gp-maljevac-migranti-se-potukli-s-policijom-pa-prosli-bh-granicu/> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.radiovkladusa.ba/danas-istice-rok-za-migrante-smjestene-u-firmi-miral-u-velikoj-kladusi/> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/migrantska-kriza-dvije-godie-lutanja-kroz-bih/30344508.html> (pristupljeno 31.10.2020 .god.)
- <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/mirni-protesti-gradana-traze-uklanjanje-migranata-s-ulica/397499> (pristupljeno 24.11.2020 .god.)
- <https://www.klix.ba/vijesti/bih/mjestani-blazuja-protestovali-migranti-nas-napadaju-i-kradu-previsih-je-tu-i-niko-ne-reaguje/201227048> (pristupljeno 30.12.2020 .god.)
- <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2020/12/23/pozar-u-kampu-lipa-u-bihacu> (pristupljeno 30.12.2020 .god.)
- <https://www.aa.com.tr/ba/balkan/biha%C4%87-gra%C4%91ani-na-protestu-izrazili-negotovanje-zbog-odluke-o-smje%C5%A1taju-migranata-u-biru/2095192> (pristupljeno 31.12.2020. god.)
- <https://www.dw.com/hr/migranti-sve-je-bolje-od-vu%C4%8Djaka/a-51668675> (pristupljeno 28.11.2020 .god.)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/31024727.html> (pristupljeno 29.12.2020 .god.)
- <https://hr.n1info.com/svijet/europska-komisija-predstavila-novu-strategiju-za-dobrovoljni-povratak-migranata/> (pristupljeno 30.04.2021 .god.)
- <https://www.dw.com/hr/eu-migrantima-nudi-novac-za-dobrovoljni-povratak/a-52770968> (pristupljeno 30.11.2020 .god.)
- https://hr.wikipedia.org/wiki/Globalni_sporazum_o_migraciji (pristupljeno 30.11.2020 .god.)
- <https://www.soa.hr/files/file/Javno-izvjesce-2017.pdf> (pristupljeno 19.12.2020.godine)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/srbija-i-bih-ilegalni-prelasci-na-drini/30972686.html> (pristupljeno 30.12.2020.godine)
- <https://www.dw.com/hr/granica-hrvatske-i-bih-preko-mina-do-eu-a/a-49200425> (pristupljeno 19.12.2020.godine)
- http://www.mod.gov.ba/slike2014/02.28.20_1_Sigurnosna%20politika%20BiH.pdf (pristupljeno 19.12.2020.godine)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/ko-krijumcari-migrantima-u-bih/30332426.html> (pristupljeno 19.12.2020.godine)
- <https://www.capital.ba/trziste-krijumcarenje-migranata-vrijedi-najmanje-50-miliona-evra-godisnje/> (pristupljeno 25.05.2021.godine)
- <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/region/prevozio-ilegalne-migrante-bjezao-od-policije-i-zabio-se-u-stacionirani-policijski-automobil-589458> (pristupljeno 20.12.2020.godine)

- <https://balkans.aljazeera.net teme/2021/5/13/izvjestaj-cjenovnik-i-migrantske-rute-preko-zapadnog-balkana> (pristupljeno 15.05.2021.godine)
- <https://hr.n1info.com/svijet/ilegalnim-migrantima-iz-irana-do-balkana-treba-i-do-8000-eura/> (pristupljeno 21.05.2021.godine)
- <https://globalinitiative.net/analysis/smuggling-bosnia-and-herzegovina/> (pristupljeno 14.01.2021.godine)
- <https://regionalni.com/migranti-se-skoro-ugusili-u-cisternama/> (pristupljeno 15.03.2021.godine)
- <https://www.dw.com/hr/eu-migrantima-nudi-novac-za-dobrovoljni-povratak/a-52770968> (pristupljeno 21.06.2021.godine)
- <http://mfs-emmaus.ba/potpisan-protokol-za-smjestaj-posebnih-grupa-trazilaca-azila-u-mfs-emmaus-ov-prihvatni-centar/> (pristupljeno 21.06.2021.godine)
- <https://www.klix.ba/vijesti/bih/kako-su-migranti-za-tri-godine-podigli-5-8-miliona-km-u-bih-ukoliko-nemaju-dokumente/210113102> (pristupljeno 15.01.2021.godine)
- <https://www.klix.ba/vijesti/bih/bh-gradjani-umjesto-migranata-podizu-novac-koji-za-njih-pristize-u-nasu-zemlju/210118091> (pristupljeno 21.01.2021.godine)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/krivicna-djela-migranti-bih/30971950.html> (pristupljeno 05.02.2021.godine)
- <https://etleboro.org/g/cef9492d700c63dcc65dbbec640f2937bs/incidenti-se-ni%C5%BEu-migranti-u-fbih-po%C4%8Dinili-vi%C5%A1e-od-300-krivi%C4%8Dnih-djela-u-srpskoj-12> (pristupljeno 13.02.2021.godine)
- <https://www.klix.ba/vijesti/crna-hronika/sukob-migranata-i-policije-u-kampu-lipa-kod-bihaca-upotrebljeno-i-vatreno-oruzje/200826177> (pristupljeno 13.02.2021.godine)
- <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2021/1/20/sukob-u-kampu-za-migrante-kod-sarajeva> (pristupljeno 13.02.2021.godine)
- <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/potvrđeno-je-jos-jedan-terorist-iz-pariza-u-europu-je-stigao-kao-migrant---417090.html> (pristupljeno 02.03.2021.godine)
- <https://www.dw.com/hr/bih-teroristi-me%C4%91u-migrantima/a-47597431> (pristupljeno 02.03.2021.godine)
- https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/WB_ARA_2018.pdf (pristupljeno 02.03.2021.godine)
- <https://balkans.aljazeera.net teme/2019/5/12/balkanska-ruta-zila-kucavica-organizovanog-kriminala> (pristupljeno 06.03.2021.godine)
- <https://balkans.aljazeera.net/news/world/2019/6/4/ubijen-njemacki-politicar-koji-se-zalagao-za-izbjeglice> (pristupljeno 21.03.2021.godine)
- <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/> (pristupljeno 07.04.2021.godine)
- <https://www.faktor.ba/vijest/zasto-milorad-dodik-ne-zeli-frontex-na-granici-bih/71845> (pristupljeno 12.04.2021.godine)
- <https://www.parlament.ba/Content/Read/125?title=Put-do-%C4%8Dlanstva-u-Evropskoj-uniji> (Pristupljeno 21.06.2021)
- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/crno-trziste-za-lazne-vize-od-3000-migranata-koristilo-je-sarajevo-kao-straznja-vrata-u-eu-10334956> (pristupljeno 16.04.2021.godine)
- <https://www.bbc.com/news/world-europe-55231203> (pristupljeno 19.04.2021.godine)

- <https://net.hr/danas/hrvatska/svi-demantiraju-a-onda-je-kolinda-priznala-i-sokirala-zasto-pokusava-vracanje-migranata-uz-malo-nasilja-proglasiti-legalnim/> (pristupljeno 19.04.2021.godine)
- <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/BBC-Hrvatski-granicari-tuku-migrante-pljackaju-ih-i-ilegalno-vracaju-u-BiH/550676> (pristupljeno 03.05.2021.godine)
- <https://hr.n1info.com/regija/veci-broj-migranata-pobjegao-iz-karantene-u-velikoj-kladusi/> (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26995&LangID=E> (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- https://bs.wikipedia.org/wiki/Unsko-sanski_kanton (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- https://bs.wikipedia.org/wiki/Tuzlanski_kanton (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- https://bs.wikipedia.org/wiki/Kanton_Sarajevo (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/agencija-eu-pandemije-covid-a-i-gladi-mogle-bi-pove%C4%87ati-migracije-prema-evropi/30609641.html> (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- <https://www.vecernji.hr/vijesti/poraz-isil-a-nije-donio-kraj-rata-vec-pocetak-novih-sukoba-1228811> (pristupljeno 19.05.2021.godine)
- <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1y8ZDANxPZV0EsG0n1o35sAqUqV4&msa=0&ll=33.731450660703416%2C36.694336&spn=8.228574%2C11.645508&z=6> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/pakistan-ve%C4%87-40-godina-uto%C4%8Di%C5%A1te-afganistanskim-izbjeglicama/1735884> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://priznajem.hr/novosti/odakle-novci-ilegalnim-migrantima-iz-irana-do-balkana-treba-i-do-8000-tisuca-eura/156317/> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://www.google.com/maps/place/Afganistan/@32.4647268,67.8594355,5.5z/data=!4m5!3m4!1s0x38d16eb6f8ff026d:0xf3b5460dbe96da78!8m2!3d33.93911!4d67.709953> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://balkans.aljazeera.net/opinions/2021/3/8/ograda-na-granici-izmedu-pakistana-i-afganistana-korak-u-pravom-smjeru> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://reliefweb.int/report/algeria/algeria-s-migration-policy-conundrum> (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://www.google.com/maps/place/AI%C5%BEir/data=!4m2!3m1!1s0xd7e8a6a28037bd1:0x7140bee3abd7f8a2?sa=X&ved=2ahUKEwiYrPag98PxAhWRgf0HHbKOD7IQ8gEwAHoECAUQAQ> (pristupljeno 15.05.2021)
- https://www.google.com/maps/place/Libija/data=!4m2!3m1!1s0x13a892d98ece010d:0xfa076041c7f9c22a?sa=X&ved=2ahUKEwjBsZjw_MPxAhWNnxQKHREJCJUQ8gEwAHoECAUQAQ (pristupljeno 15.05.2021)
- <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/178-how-islamic-state-rose-fell-and-could-rise-again-maghreb> (pristupljeno 21.05.2021)
- https://www.google.com/maps/place/Maroko/data=!4m2!3m1!1s0xd0b88619651c58d:0xd9d39381c42cfc3?sa=X&ved=2ahUKEwjRrMOV_8PxAhUOcBQKHcLqDngQ8gEwAHoECAUQAQ (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.dw.com/hr/migranti-u-bih-jesmo-li-mi-manje-vrijedni-od-vas/a-54381758> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.clingendael.org/pub/2021/eu-relevance-in-the-syrian-and-iraqi-civil-wars/4-tracing-the-evolution-of-the-iraqi-civil-war-20102020/> (pristupljeno 21.05.2021)

- https://www.google.com/maps/place/Irak/data=!4m2!3m1!1s0x1557823d54f54a11:0x6da561bba2061602?sa=X&ved=2ahUKEwi_9f7egcTxAhVh_7sIHf8BC-AQ8gEwAHoECAgQAQ (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/globaltrends2019/> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.wilsoncenter.org/article/us-report-isis-and-al-qaeda-threats-2019> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.google.com/maps/place/Turska/data=!4m2!3m1!1s0x14b0155c964f2671:0x40d9dbd42a625f2a?sa=X&ved=2ahUKEwiGsuHYg8TxAhVuhP0HHS2yC9MQ8gEwAHoECAUQAQ> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/crno-trziste-za-lazne-vize-od-3000-migranata-koristilo-je-sarajevo-kao-straznja-vrata-u-eu-10334956> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://theworldnews.net/ba-news/ekskluzivno-sb-dekonstruira-radoncicevu-prevaru-ii-staje-u-pozadini-izmisljene-afere-o-3-000-laznih-viza-i-kako-su-se-sjedinili-interesi-radoncica-dodika-i-covica-na-stetu-bih> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.bbc.com/news/world-europe-55231203> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://net.hr/danas/hrvatska/svi-demantiraju-a-onda-je-kolinda-priznala-i-sokirala-zasto-pokusava-vracanje-migranata-uz-malo-nasilja-proglasiti-legalnim/> (pristupljeno 21.05.2021)
- <https://www.nezavisne.com/novosti/ex-yu/BBC-Hrvatski-granicari-tuku-migrante-pljackaju-ih-i-ilegalno-vracaju-u-BiH/550676> (pristupljeno 20.06.2021)
- <https://reliefweb.int/report/world/frontex-situation-eu-external-borders-detections-rise-record-lows-year-ago> (pristupljeno 20.06.2021)
- <https://www.slobodnaevropa.org/a/agencija-eu-pandemije-covid-a-i-gladi-mogle-bi-pove%C4%87ati-migracije-prema-evropi/30609641.html> (pristupljeno 20.06.2021)

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Obrazac AR

Stranica 1 od 1

Naziv odsjeka i/ili katedre: Sigurnosne i mirovne studije
Predmet: Obrana završnog rada II ciklusa

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Dženan Trnka
Naslov rada: Migrantska kriza u BiH: Humanitarni i sigurnosni aspekti
Vrsta rada: Završni magistarski rad
Broj stranica: 125

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis

Sarajevo, 15.07.2021. godine
